

KS

Hovedrapport ASSS-NETTVERKET 2010

Rapporteringsåret 2009

Trondheim
Drammen
Sandnes

Stavanger
Fredrikstad
Oslo

Kristiansand
Tromsø

Bergen
Bærum

Innhold

Innledning	5
1. Sammendrag	7
2. Regnskapsanalyse	10
2.1. Formål og datagrunnlag.....	10
2.2. Inntektssammensetning og inntektsvekst	11
2.3. Lønnsutgiftsvekst.....	13
2.4. Brutto driftsresultat (før avskrivninger)	14
2.5. Renter og avdrag.....	14
2.6. Netto driftsresultat.....	15
2.6.0. Handlingsrom.....	16
2.7. Investeringer og finansieringsbehov	17
3. Forskjeller i inntektsgrunnlag, utgiftsbehov og ressursbruk	21
3.1. Analyseopplegg.....	21
3.2. Alle anvendelser	22
3.3. Grunnskole	29
3.4. Pleie og omsorg.....	32
3.5. Kommnehelse	35
3.6. Sosialhjelptjenester	38
3.7. Barnevern	41
3.8. Befolkningsprognoser og fremtidig utvikling i utgiftsbehov.....	43
4. Ressursbruk og kvalitet - tjenesteområdene i ASSS-nettverkene	49
4.1. Grunnskole	49
4.2. Barnehage.....	57
4.3. Barnevern	71
4.4. Kultur.....	92
4.5. Kommnehelse	108
4.6. Pleie- og omsorg	123
4.7. Sosialtjenesten	139
4.8. Byggesak	154
4.9. Eiendom	166
4.10. God praksis:	174
4.10.0. Grunnskole:.....	174
4.10.1. Barnehage.....	176
4.10.2. Barnevern	177
4.10.3. Kultur	178
4.10.4. Kommnehelse.....	187
4.10.5. Sosialtjenesten.....	188
4.10.6. Byggesak.....	188

Forsidebildet er hentet fra www.photos.com

Innledning

ASSS-nettverket består av de 10 største kommunene i landet – Bergen, Bærum, Drammen, Fredrikstad, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Stavanger, Trondheim og Tromsø. KS er sekretariat for og samarbeidspartner i nettverket.

Hovedfokus i arbeidet er utvikling og analyse av økonomi og styringsdata på aggregert nivå. Aktiviteten og rapportene fra arbeidet skal presentere situasjonen i de samarbeidende kommunenes tjenesteproduksjon og gi grunnlag for sammenlikning og styring med sikte på effektiv tjenesteproduksjon med god kvalitet, og for egen kompetanseutvikling.

Samarbeidet ledes av en programkomite på vegne av rådmennene i de ti kommunene. Rådmennene møtes i september hvert år for å drøfte samarbeidet og og prioriteringer for videre arbeid, mens programkomiteen har om lag 5 møter i året og leder det løpende arbeidet.

I programkomiteen møter:

Stavanger	Kjersti Lothe Dahl, leder	Oslo	Arne Kiil
	Kjersti Hole		Tone Cecilie Ivarson
Bærum	Kari Haram	Sandnes	Torunn S Nilsen
Drammen	Roar Paulsen	Trondheim	Hans Ole Rolfsen
Fredrikstad	Egil Olsen	Tromsø	Geir Andersen
Kristiansand	Terje Fjellvang	KS	Greetje Refvem
Bergen	Elin Karlsen Moen		Rune Bye

Som sekretariat for ASSS-samarbeidet utarbeider KS årlig en hovedrapport med sammenlikninger mellom kommunene, detaljerte enkeltrapper for de ti kommunene, samt en kortversjon av hovedrapporten. Rapportene gir analyser på tre hovedområder:

- ✓ Regnskaps- og finansanalyser; basert på kommuneregnskap og konsernregnskap
- ✓ Forskjeller i inntektsgrunnlag, utgiftsbehov og ressursbruk
- ✓ Ressursbruk og kvalitet på tjenestoområdene

En rekke personer har deltatt i utarbeidingen av rapportene, og rådgivere i KS som har levert delrapporter for tjenestoområdene er:

Katrine Nikolaisen, Tina Skarheim, Veslemøy Hellem, Liv Janne Bell Jonstad, Margareth Belling, Arne Rekdal Olsen, Halvard Svendsen og Geir Halstensen.

Hovedansvarlige for årets rapporter er Trond Hjelmervik Hansen og Jan Aarak

KS, Oslo 06. september 2010

1. Sammendrag

ASSS-kommunene omfatter Norges 10 mest folkerike kommuner: Fredrikstad, Bærum, Oslo, Drammen, Kristiansand, Sandnes, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø. Til sammen bor om lag 1/3 av Norges befolkning i disse kommunene.

ASSS-kommunene har hatt klart sterkere befolkningsvekst de siste årene enn resten av kommunene. Fra 2004 til 2010 hadde ASSS-kommunene utenom Oslo en befolkningsvekst på 9,1 prosent, Oslo hadde en befolkningsvekst på 12,4 prosent, mens befolkningsveksten i resten av landet var på 4,2 prosent. Blant ASSS-kommunene var det sterkere befolkningsvekst i Sandnes med 14,1 prosent, mens Fredrikstad hadde lavest vekst i folketallet med 5,4 prosent.

Det var særlig i aldersgruppen 0-5 år og dermed behovet for barnehager som viste sterkere vekst i ASSS-kommunene enn i kommunene i resten av landet. ASSS-kommunene hadde en økning på 13,0 prosent fra 2004 til 2010, mens antall innbyggere 0-5 år gikk *ned* med 0,8 prosent i kommunene i resten av landet. Blant ASSS-kommunene var det Oslo som hadde sterkere vekst i antall barn 0-5 år med 22,4 prosent, mens Fredrikstad hadde lavest vekst med 2,5 prosent.

Også aldersgruppen 6-15 år og dermed behovet for grunnskole viste sterkere vekst i ASSS-kommunene enn i kommunene i resten av landet. I ASSS-kommunene var økningen på 2,8 prosent, mens i kommunene i resten av landet gikk antall barn 6-15 år *ned* med 1,6 prosent. Blant ASSS-kommunene var det Drammen som hadde sterkere vekst i antall barn 6-15 år med 8,2 prosent, mens Bergen hadde størst nedgang med -2,3 prosent.

Derimot hadde ASSS-kommunene samlet sett svakere vekst i antall innbyggere 67 år og over enn kommunene i resten av landet. Fra 2004 til 2010 hadde ASSS-kommunene en økning i antall innbyggere 67 år og over på 1,0 prosent, mens kommunene i resten av landet hadde en økning på 4,7 prosent. Blant ASSS-kommunene var det Tromsø som hadde sterkere vekst i antall innbyggere 67 år og over med 13,6 prosent, mens Oslo hadde størst nedgang med -4,8 prosent.

Fra 2008 til 2009 har netto driftsresultat samlet sett gått opp i ASSS-kommunene utenom Oslo og i kommunene i resten av landet, mens netto driftsresultat i Oslo gikk noe ned. Netto driftsresultat i ASSS-kommunene utenom Oslo var på 2,9 prosent, i Oslo var netto driftsresultat på 5,2 prosent, mens resten av kommunene hadde netto driftsresultat på 3,0 prosent. Det var Trondheim og Kristiansand som hadde høyest netto driftsresultat av ASSS-kommunene utenom Oslo med henholdsvis 5,0 og 4,9 prosent, mens Fredrikstad hadde lavest med -0,8 prosent.

Forskjellen mellom netto driftsresultat i ASSS-kommunene utenom Oslo og resten av kommunene er snudd fra 2008 til 2009. Mens netto driftsresultat i ASSS-kommunene utenom Oslo var 0,9 prosentenheter høyere enn i resten av kommunene i 2008, var netto driftsresultat 0,1 prosent lavere enn i resten av kommunene i 2009. Forskjellen i netto driftsresultat mellom Oslo og gjennomsnittet for resten av ASSS-kommunene gikk ned fra 5,3 prosentenheter i 2008 til 2,4 prosentenheter i 2009.

Fra 2008 til 2009 hadde ASSS-kommunene svakere vekst i frie inntekter enn resten av kommunene. Oslo hadde en vekst i frie inntekter på 6,2 prosent, de øvrige ASSS-kommunene hadde en vekst på 8,0 prosent, mens veksten i kommunene i resten av landet var på 10,4 prosent. Den svakere inntektsveksten i ASSS-kommunene skyldes tre forhold. For det første slo det uheldig ut for ASSS-kommunene at skatteandelen ble redusert og at den kommunale selskapsskatten ble fjernet i 2009. For det andre har flere av ASSS-kommunene satt ned eiendomsskatten i 2009. For det tredje hadde ASSS-kommunene generelt svakere vekst i skatt på inntekt og formue i 2009 enn kommunene i resten av landet. Blant ASSS-kommunene var det Trondheim og Sandnes som hadde sterkere vekst i frie inntekter i 2009 med henholdsvis 11,9 og

11,3 prosent, mens veksten i frie inntekter var lavest i Bærum og Stavanger med henholdsvis 4,3 og 5,7 prosent..

ASSS-kommunene hadde litt lavere vekst i lønnsutgiftene eksklusiv sosiale utgifter enn resten av kommunene i 2009. ASSS-kommunene utenom Oslo hadde en økning på 8,0 prosent, Oslo hadde en økning på 7,5 prosent og resten av kommunene hadde en økning på 8,2 prosent. Blant ASSS-kommunene var det størst lønnsutgiftsvekst eksklusiv sosiale utgifter i Sandnes med 12,3 prosent, mens det var svakest vekst i lønnsutgiftene i Trondheim med 2,9 prosent.

ASSS-kommunene hadde noe lavere netto renteutgifter og avdrag enn resten av kommunene. Samtidig har netto renteutgifter og avdrag gått mindre ned i ASSS-kommunene enn i resten av kommunene. I resten av kommunene gikk netto renteutgifter og avdrag ned fra 5,3 til 2,8 prosent av driftsinntektene, mens ASSS-kommunene utenom Oslo hadde en nedgang fra 4,5 til 2,5 prosent. Av ASSS-kommunene var det Oslo og Bergen som hadde lavest netto renteutgifter og avdrag med 0,5 prosent av inntektene, mens Tromsø og Fredrikstad hadde høyest med henholdsvis 7,2 og 6,2 prosent. Av ASSS-kommunene hadde Trondheim og Bærum størst nedgang i netto renteutgifter og avdrag med henholdsvis 4,8 og 4,5 prosent av driftsinntektene. Oslo hadde størst økning med 0,8 prosent. Tallene for netto renteutgifter i 2008 og 2009 er påvirket av den internasjonale finanskrisen og utslagene av dette varierer betydelig mellom kommunene.

Også i 2009 hadde ASSS-kommunene høyere investeringsutgifter enn i resten av kommunene. I ASSS-kommunene utenom Oslo utgjorde investeringsutgiftene 15,6 prosent av inntektene i 2009, noe som var en nedgang fra 16,7 prosent i 2008. I Oslo var investeringsutgiftene i 2009 på 20,0 prosent av inntektene. Dette var en økning fra 15,1 prosent i 2008. I resten av kommunene var investeringsutgiftene på 13,3 prosent, noe som var en svak nedgang fra 13,5 prosent i 2008. Blant ASSS-kommunene var det Kristiansand som hadde de høyeste investeringene med 26,2 prosent av inntektene, mens investeringsutgiftene var lavest i Bergen med 10,4 prosent.

Siden investeringsutgiftene generelt sett utgjorde en noe mindre del av driftsinntektene i 2009 enn i 2008 samtidig som netto driftsresultat viste økning, har finansieringsbehovet generelt gått ned fra 2008 til 2009. Finansieringsbehovet i ASSS-kommunene utenom Oslo var i 2009 på 11,0 prosent av inntektene, mens kommunene i resten av landet hadde et finansieringsbehov på 8,2 prosent. Oslo hadde et finansieringsbehov på 15,8 prosent, noe som er en økning fra 10,5 prosent i 2008. Av ASSS-kommunene hadde Drammen størst finansieringsbehov med 16,7 prosent av inntektene, mens Trondheim hadde lavest med 7,0 prosent.

Netto lånegjeld økte mer i ASSS-kommunene i 2009 enn i kommunene i resten av landet. I ASSS-kommunene utenom Oslo var netto lånegjeld 36 prosent av driftsinntektene i 2008 og 40 prosent i 2009. I kommunene i resten av landet utgjorde netto lånegjeld 44 prosent av inntektene i 2008 og 45 prosent i 2009. Oslo hadde netto fordringer på 21 prosent av inntektene i 2008 og 2 prosent i 2009. Av ASSS-kommunene var det Tromsø som hadde høyest netto lånegjeld med 103 prosent i 2009, mens Stavanger og Bergen hadde lavest etter Oslo med 25 prosent.

Vi har beregnet at i 2009 hadde både ASSS-kommunene utenom Oslo, Oslo og kommunene i resten av landet samlet sett negativt handlingsrom¹. Av ASSS-kommunene hadde Trondheim, Stavanger, Bærum, Sandnes og Tromsø handlingsrom større enn null. Generelt tilsier hensynet til langsiktig balanse således at i kommuner med negativt handlingsrom må driftsutgiftene øke mindre enn driftsinntektene de kommende år, samtidig som investeringsutgiftene bør øke mindre enn driftsinntektene.

¹ Handlingsrommet fremkommer ved å korrigere netto driftsresultat med avvik mellom avskrivninger og avdrag, netto avsetninger til bundne fonds og dekning av regnskapsmessige underskudd, samtidig som det er tatt høyde for at hele moms-kompensasjonen for investeringsutgifter føres i investeringsregnskapet.

Det er til dels store forskjeller i inntektsgrunnlaget ASSS-kommunene i mellom. Når vi korrigerer for forskjeller i utgiftsbehov per innbygger, pensjonstilskudd, arbeidsgiveravgift etc, kommer vi frem til at Bærum hadde høyest disponibel inntekt blant ASSS-kommunene i 2009, mens Drammen hadde lavest. Disponibel inntekt i Bærum tilsvarte 110,8 prosent av landsgjennomsnittet, mens Drammens inntekter tilsvarte 89,1 prosent.

Forskjeller i inntekt gir også kommunene forskjellige muligheter med hensyn til hvor mye ressurser de kan bruke på tjenesteyting. Beregningene våre viser imidlertid at ASSS-kommunene med lave disponible inntekter generelt sett bruker en større del av inntektene til såkalte nasjonale velferdsgoder som grunnskole etc enn ASSS-kommunene med høye disponible inntekter. Det er derfor grunn til å tro at forskjellene i tjenestetilbud innenfor disse sektorene er mindre enn forskjellen i inntektsgrunnlag isolert sett kunne tilsi.

Det er klare forskjeller ASSS-kommunene imellom med hensyn til hvordan disponibel inntekt anvendes til driftsutgifter på ulike sektorer, netto renteutgifter og avdrag og netto driftsresultat. Når det gjelder pleie og omsorg hadde 7 av 10 ASSS-kommuner høyere netto driftsutgifter enn landsgjennomsnittet, mens det for grunnskole var 8 av 10 kommuner som hadde høyere netto driftsutgifter enn gjennomsnittet. Dette tyder isolert sett på at både grunnskole og pleie og omsorg har høy prioritet blant ASSS-kommunene.

Av ASSS-kommunene var det Tromsø, Stavanger og Bærum som hadde høyest netto driftsutgifter til pleie og omsorg, mens Bergen hadde høyest utgifter sett i forhold til inntektsgrunnlaget. Det var Kristiansand og Fredrikstad som hadde lavest netto driftsutgifter til pleie og omsorg, mens Kristiansand også hadde lavest netto driftsutgifter sett i forhold til inntektsgrunnlaget.

Når det gjelder grunnskole var det Kristiansand og Drammen som hadde høyest netto driftsutgifter blant ASSS-kommunene, mens Drammen også hadde høyest utgifter sett i forhold til inntektsgrunnlaget. Det var Stavanger og Trondheim som hadde lavest netto driftsutgifter til grunnskole, mens Stavanger og Bærum hadde lavest netto driftsutgifter sett i forhold til inntektsgrunnlaget.

ASSS-kommunene kan vente en sterkere befolkningsvekst og vekst i utgiftsbehov i årene frem mot 2016 enn resten av kommunene. ASSS-kommunene som omfatter om lag 1/3 av landets befolkning vil i denne perioden trolig stå for litt under halvparten av veksten i utgiftsbehov på landsbasis. Frem til 2016 tilsier befolkningsutviklingen at brutto driftsutgifter i ASSS-kommunene må øke med om lag 9 prosent for å kunne videreføre standarder og dekningsgrader fra 2010. Dette er klart mer enn i resten av landet som må ha en økning på 4 ½ prosent.

Det er særlig økt utgiftsbehov innenfor grunnskole og barnehager som gjør at ASSS-kommunene får prosentvis sterkere vekst i utgiftsbehovet enn resten av landet. Samtidig kan ASSS-kommunene forvente en noe lavere vekst i behovet for eldreomsorg enn i resten av landet.

2. Regnskapsanalyse

2.1. Formål og datagrunnlag

I dette kapitlet foretas det en enkel analyse av ASSS-kommunenes regnskaper i 2009 med vekt på sammenlikning *mellom* ASSS-kommunene. Analysen er fokusert på kommunene som konsern. Konsernene omfatter kommunekassen og særbedriftene som inngår i konsernregnskapsstatistikken til Statistisk sentralbyrå. Med særbedrift menes enheter organisert etter Kommuneleien §§ 11 og 27, samt kapittel 11 og IKS organisert etter lov om IKS². Tallene for ASSS-kommunene samlet sammenliknes også med resten av kommunene.

Hensikten med analysen er både å få frem likheter og forskjeller mellom ASSS-kommunene, og i hvilken grad ASSS-kommunene som gruppe atskiller seg fra de andre kommunene. Fokus er primært rettet mot hvordan kommunenes inntekter er sammensatt, hvordan inntektene anvendes og forholdet mellom inntektsnivå og utgiftsnivå. Det legges liten vekt på å analysere den generelle utviklingen i kommuneøkonomien i Norge.

Oslo kommune er en kommune som også har fylkeskommunale funksjoner. Kommunen avgir et felles regnskap, og dermed vil tall for fylkeskommunale aktivitet påvirke tallstørrelsene. Selv om det i denne rapporten er gjort sjablongmessige endringer vil tallene for Oslo i noen sammenhenger ikke være fullt ut sammenlignbare med de andre kommunenes tall.

Det er også laget egne kommunerapporter der vi ser mer detaljert på utviklingen i hver enkelt kommune i perioden 2006 til 2009.

Siden dette kapitlet er en regnskapsanalyse, er analysen konsentrert om størrelser målt i forhold til driftsinntektene i den enkelte kommune. I og med at driftsinntektene varierer kommunene imellom, kan en analyse av data målt som prosent av driftsinntektene gi andre svar enn analyser der data måles per innbygger. Fokus i dette kapitlet er således rettet mot økonomistyringen. Vi ser nærmere på forskjeller i ressursbruk per innbygger i kapittel 2 om behovsanalyser etc.

De 10 ASSS-kommunene omfatter om lag 1/3 av befolkningen i Norge. For å unngå at ASSS-kommunene sammenliknes med seg selv, er ASSS-kommunene utelatt fra gruppen andre kommuner. Data for andre kommuner viser dermed totaltall for kommunene *utenom* ASSS-kommunene. ASSS-kommunene omfatter Fredrikstad, Bærum, Oslo, Drammen, Kristiansand, Sandnes, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø. I figurene er det satt opp tall for hver enkelt ASSS-kommune, tall for sum ASSS-kommunene eksklusiv Oslo og tall for sum andre kommuner. Oslo er utelatt fra sumtallene for ASSS-kommunene fordi Oslo ikke er direkte sammenliknbar med de andre kommunene siden Oslo også har fylkeskommunale oppgaver.

Alle data er hentet fra KOSTRA med unntak av tallene for selskapsskatt som er hentet fra den beregningstekniske dokumentasjonen for Inntektssystemet for kommunene (Grønt hefte). Regnskapstallene fra KOSTRA er hentet fra tabellene 04949 og 04952. For å få sammenliknbarhet over tid, er det bare kommuner som har innrapportert data til de overnevnte KOSTRA-tabellene hvert eneste år i perioden 2007 til 2009 som inngår i tallene for landsgjennomsnittet som brukes i analysen. Data for andre kommuner bygger på 419 kommuner.

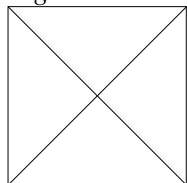
² I kommunerapportene fremgår det hvilke særbedrifter som inngår i konsernstatistikken for hver enkelt kommune.

2.2. Inntektssammensetning og inntektsvekst

I dette kapitlet om inntektssammensetning og inntektsvekst har vi konsentrert oss om kommunenes frie inntekter, det vil si skatt og rammetilskudd. Årsaken til dette er at kommunenes øvrige inntekter i større eller mindre grad vil være påvirket av spesielle forhold i den enkelte kommune.

Figur 1 viser hvor stor andel av inntektene som er frie inntekter og hvor mye av dette som kommer fra skatt og rammetilskudd. Skatteinntektene er splittet i eiendomsskatt og skatt på inntekt og formue med mer.

Figur 1 Frie inntekter fordelt på skatteinntekter og rammetilskudd. Andel av driftsinntekter. 2009

Figur 1 viser at skatteinntektene gjennomgående utgjorde en større andel av driftsinntektene i ASSS-kommunene enn i resten av landet. I ASSS-kommunene utenom Oslo var skatteandelen eksklusiv eiendomsskatt på 42,9 prosent, i Oslo var den på 54,5 prosent og i kommunene i resten av landet på 33,7 prosent.

Det er klare forskjeller i skatteandel ASSS-kommunene imellom. I tillegg til Oslo var skatteandelen høyest i Bærum og Stavanger med skatteandeler på henholdsvis 57,5 og 51,4 prosent. Blant ASSS-kommunene var skatteandelen lavest i Fredrikstad og Tromsø med henholdsvis 33,2 prosent og 33,8 prosent.

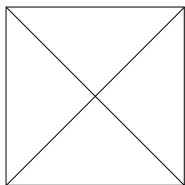
Kommunene har mulighet til å øke skatteandelen ved å innkreve eiendomsskatt fra innbyggerne. I ASSS-kommunene eksklusiv Oslo utgjorde eiendomsskatten 2,0 prosent av driftsinntektene og 4,4 prosent av skatteinntektene. Tilsvarende tall for kommunene i resten av landet var på henholdsvis 2,7 og 7,4 prosent.

Blant ASSS-kommunene utgjorde eiendomsskatten størst andel av skatteinntektene i Trondheim med 10,3 prosent og i Kristiansand med 9,8 prosent. Det var ikke eiendomsskatt i Bærum, Oslo, Drammen og Sandnes.

Andel frie inntekter fremkommer ved å ta andel skatteinntekter inkludert eiendomsskatt og plusse på andel rammetilskudd. Rammetilskuddet skal utjevne forskjeller i skatteinntekter og beregnet utgiftsbehov per innbygger. Vi ser at andel frie inntekter varierer klart mindre kommunene imellom enn skatteandelene. I ASSS-kommunene utenom Oslo var andelen frie inntekter 57,1 prosent, i Oslo var den på 60,2 prosent og i kommunene i resten av landet var andelen frie inntekter på 59,5 prosent.

Andel frie inntekter vil også være påvirket av omfanget av andre inntekter i de enkelte kommuner. Det er rammetilskuddet som gjør at andel frie inntekter utgjør vel så stor andel i kommunene i resten av landet som i ASSS-kommunene. I tillegg til skatteutjevningen og utgiftsutjevningen, består rammetilskuddet også av skjønnstilskudd, regionaltilskudd og Nord-Norge tilskudd. Dette er tilskudd som i liten grad tilfaller ASSS-kommunene..

Figur 2 Prosentvis vekst i skatteinntekter (inkl selskapsskatt i 2008 og eiendomsskatt) og frie inntekter. 2009

Figur 2 viser veksten i skatteinntekter og frie inntekter fra 2008 til 2009. Vi ser at skatteveksten i ASSS-kommunene i gjennomsnitt var klart lavere enn i kommunene i resten av landet. I ASSS-kommunene utenom Oslo var det en nedgang i skatteinntektene på -1,3 prosent, i Oslo var det en nedgang på -4,1 prosent, mens kommunene i resten av landet hadde en økning i skatteinntektene på 3,2 prosent. Blant ASSS-kommunene var det sterkest skattevekst i Trondheim med 3,3 prosent og Sandnes med 2,5 prosent. I tillegg til Oslo var nedgangen i skatteinntektene størst i Drammen med -5,8 prosent, Bærum med -4,1 prosent og Stavanger med -3,8 prosent.

Den svakere skatteveksten i ASSS-kommunene skyldes tre forhold. For det første slo det uheldig ut for ASSS-kommunene at den kommunale selskapsskatten ble fjernet i 2009. For det andre satte Bergen og Fredrikstad eiendomsskatten ned i 2009, noe som bidro til at også eiendomsskatten i ASSS-kommunene samlet sett gikk ned. Skatteveksten i Trondheim må derimot ses i sammenheng med at Trondheim satte eiendomsskatten opp i 2009. For det tredje hadde ASSS-kommunene generelt svakere vekst i skatt på inntekt og formue enn kommunene i resten av landet.

Vi får et riktigere bilde av forskjeller i inntektsvekst når vi ser på utviklingen i frie inntekter. Da vil også effekten av utgifts- og inntektsutjevningen komme med.

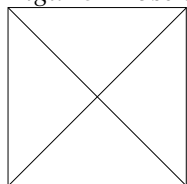
Figur 2 at viser at også veksten i frie inntekter var klart lavere i ASSS-kommunene enn i kommunene i resten av landet. I ASSS-kommunene utenom Oslo økte de frie inntektene med 8,0 prosent, Oslo hadde en økning på 6,2 prosent, mens kommunene i resten av landet hadde en økning på 10,4 prosent. Det var Trondheim og Sandnes som hadde sterkest inntektsvekst blant ASSS-kommunene med henholdsvis 11,9 og 11,3 prosent. Inntektsveksten var lavest i Bærum og Stavanger med henholdsvis 4,3 og 5,7 prosent.

2.3. Lønnsutgiftsvekst

I dette kapitlet konsentrerer vi oss om veksten i lønnsutgifter eksklusiv sosiale utgifter. Årsaken til dette er at lønnsutgiftsvekst eksklusiv sosiale utgifter både er en god indikator for aktivitetsutviklingen og en indikator som er sammenliknbar mellom kommunene. Ved å holde sosiale utgifter utenfor får vi eliminert forskjeller som skyldes ulik utvikling i pensjonspremier og arbeidsgiveravgift.

Det er foretatt en mer detaljert gjennomgang av utgiftssammensetning og utgiftsvekst i kommunerapportene.

Figur 3 Prosentvis vekst i lønnsutgifter (ekskl sosiale utgifter). 2008 og 2009

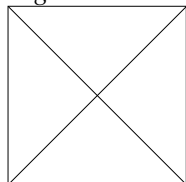
Vi ser av figur 3 at lønnsutgiftsveksten i ASSS-kommunene var noe høyere enn i kommunene i resten av landet i både 2008 og 2009. I ASSS-kommunene utenom Oslo økte lønnsutgiftene med 8,4 prosent i 2009. Oslo hadde en lønnsutgiftsvekst på 7,5 prosent, mens økningen i kommunene i resten av landet var på 8,2 prosent.

Blant ASSS-kommunene var det Sandnes og Drammen som hadde høyest lønnsutgiftsvekst i 2009. Sandnes hadde en lønnsutgiftsvekst på 12,3 prosent og Drammen hadde en vekst på 12,0 prosent. Tallene for Drammen er trolig påvirket av manglende data for Drammen Drift i 2008. Lønnsutgiftene økte minst i Trondheim og Tromsø med henholdsvis 2,9 og 4,6 prosent.

2.4. Brutto driftsresultat (før avskrivninger)

I dette kapitlet ser vi på brutto driftsresultat før avskrivninger. Brutto driftsresultat tilsvarer dermed forskjellen mellom driftsinntekter og driftsutgifter, det vil si overskudd på årets drift før renter og avdrag.

Figur 4 Brutto driftsresultat før avskrivninger. Prosent av driftsinntekt. 2007, 2008, 2009

Figur 4 viser at i 2009 var brutto driftsresultat i ASSS-kommunene utenom Oslo noe lavere enn i kommunene i resten av landet, mens Oslo hadde samme brutto driftsresultat som kommunene i resten av landet. Brutto driftsresultat i ASSS-kommunene utenom Oslo var på 5,4 prosent av driftsinntektene, mens Oslo og kommunene i resten av landet hadde brutto driftsresultat på 5,8 prosent.

I ASSS-kommunene utenom Oslo gikk brutto driftsresultat opp med 0,5 prosentenheter fra 2008 til 2009. I kommunene i resten av landet gikk brutto driftsresultat opp med 1,1 prosentenheter. Dette har gjort at brutto driftsresultat i ASSS-kommunene utenom Oslo er blitt noe lavere enn i kommunene i resten av landet. I 2008 var brutto driftsresultat i ASSS-kommunene utenom Oslo 0,2 prosentenheter høyere enn i kommunene i resten av landet. I 2009 var brutto driftsresultat i ASSS-kommunene utenom Oslo 0,5 prosentenheter lavere enn i kommunene i resten av landet.

I Oslo gikk brutto driftsresultat opp med 0,3 prosentenheter fra 2008 til 2009. Oslo hadde dermed svakere økning i brutto driftsresultat enn kommunene for øvrig. Brutto driftsresultat i Oslo var 0,6 prosentenheter høyere enn gjennomsnittet for de øvrige ASSS-kommunene i 2008 og 0,4 prosentenheter høyere i 2009.

Tromsø hadde klart høyest brutto driftsresultat blant ASSS-kommunene i 2009 med 10,3 prosent. Lavest brutto driftsresultat finner vi i Bergen med 1,2 prosent. Trondheim hadde størst økning i brutto driftsresultat fra 2008 til 2009 med en økning på 4,8 prosentenheter. Størst nedgang i brutto driftsresultat fra 2008 til 2009 finner vi i Bærum som hadde en nedgang på 4,8 prosentenheter. 5 ASSS-kommuner hadde økning i brutto driftsresultat fra 2008 til 2009 og 5 ASSS-kommuner hadde nedgang.

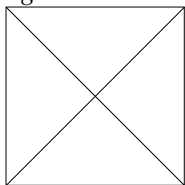
Forhold som beskriver utviklingen i brutto driftsresultat i den enkelte kommune er drøftet nærmere i kommunerapportene.

2.5. Renter og avdrag

I dette kapitlet sammenlikner vi på netto renter og avdrag i ASSS-kommunene.

Figur 5 viser netto renteinntekter og avdrag i prosent av driftsinntektene. Dersom kommunene kommer ut med et positivt tall er kommunenes renteinntekter og utbytte er større enn kommunenes renteutgifter og avdragsutbetalinger. Da har kommunene netto inntekter fra finanstransaksjoner. Dersom tallene i figuren er negative betyr det at kommunene har netto utgifter fra finanstransaksjoner.

Figur 5 Netto renteinntekter (inkl utbytte) fratrukket avdrag. Prosent av driftsinntekt. 2007, 2008 og 2009

Figur 5 viser at i 2009 hadde ASSS-kommunene utenom Oslo litt lavere rente- og avdragsbelastning enn kommunene i resten av landet. Oslo hadde klart lavere rente- og avdragsbelastning enn de øvrige ASSS-kommunene og kommunene i resten av landet.

I ASSS-kommunene utenom Oslo utgjorde netto renteutgifter og avdrag 2,5 prosent av driftsinntektene i 2009, mens tilsvarende tall for kommuner i resten av landet var 2,8 prosent. Oslo hadde netto renteutgifter og avdrag på 0,5 prosent av inntektene.

Både ASSS-kommunene utenom Oslo og kommunene i resten av landet hadde i gjennomsnitt nedgang i netto renteutgifter og avdrag sett i forhold til driftsinntektene fra 2008 til 2009. Netto renteutgifter og avdrag gikk noe mindre ned i ASSS-kommunene utenom Oslo enn i kommunene i resten av landet. I ASSS-kommunene utenom Oslo gikk netto renteutgifter og avdrag ned med 2,0 prosentenheter, mens nedgangen i kommunene i resten av landet var på 2,5 prosentenheter. Dette har redusert forskjellen i netto renteutgifter og avdrag mellom ASSS-kommunene utenom Oslo og kommunene i resten av landet. Mens netto renteutgifter og avdrag var 0,8 prosentenheter lavere i ASSS-kommunene utenom Oslo enn i kommunene i resten av landet i 2008, var forskjellen på 0,3 prosentenheter i 2009.

I Oslo gikk netto renteutgifter og avdrag *opp* med 0,8 prosentenheter i forhold til driftsinntektene fra 2008 til 2009. Oslo hadde dermed en klart svakere utvikling i netto renteutgifter og avdrag enn kommunene for øvrig. Mens netto renteutgifter og avdrag i Oslo var 4,8 prosentenheter lavere enn gjennomsnittet for de øvrige ASSS-kommunene i 2008, var forskjellen redusert til 2,0 prosentenheter i 2009.

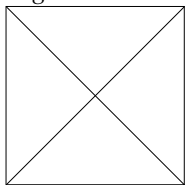
Tromsø er den av ASSS-kommunene som hadde størst rente- og avdragsbelastning i 2009 med 7,2 prosent av driftsinntektene. Deretter følger Fredrikstad med 6,2 prosent. I tillegg til Oslo finner vi lavest netto renteutgifter og avdrag i Bergen og Sandnes med henholdsvis 0,5 og 0,9 prosent. Alle ASSS-kommunene utenom Oslo hadde nedgang i netto renteutgifter og avdrag i forhold til driftsinntektene fra 2008 til 2009. Nedgangen var størst i Trondheim og Bærum med henholdsvis 4,8 og 4,5 prosentenheter. Nedgangen var minst i Sandnes med 0,2 prosentenheter og i Bergen og Tromsø som begge hadde en nedgang på 0,5 prosentenheter.

De store endringene i netto renteutgifter og avdrag fra 2007 til 2008 og fra 2008 til 2009 må ses i sammenheng med den såkalte finanskrisen.

2.6. Netto driftsresultat

Netto driftsresultat regnes som en av de viktigste indikatorene for økonomisk balanse. Vi kommer frem til netto driftsresultat, ved å ta utgangspunkt i brutto driftsresultat beskrevet i kapittel 1.3 og trekke fra avdrag og netto renteutgifter. Netto driftsresultat viser således overskuddet på årets drift fratrukket avdrag og netto renteutgifter.

Figur 6 Netto driftsresultat. Prosent av driftsinntekt. 2007, 2008 og 2009

Figur 6 viser at i 2009 var netto driftsresultat i ASSS-kommunene utenom Oslo om lag det samme som i kommunene i resten av landet, mens netto driftsresultat i Oslo var klart høyere. Netto driftsresultat i ASSS-kommunene utenom Oslo var på 2,9 prosent av driftsinntektene, i Oslo var det på 5,2 prosent og i kommunene i resten av landet var netto driftsresultat på 3,0 prosent.

I ASSS-kommunene utenom Oslo gikk netto driftsresultat opp med 2,6 prosentenheter fra 2008 til 2009. I kommunene i resten av landet gikk netto driftsresultat opp med 3,6 prosentenheter. Dette har ført til at netto driftsresultat i ASSS-kommunene utenom Oslo er blitt litt lavere enn i kommunene i resten av landet. Netto driftsresultat i ASSS-kommunene utenom Oslo var 0,9 prosentenheter høyere enn i kommunene i resten av landet i 2008. I 2009 var netto driftsresultat i kommunene i resten av landet 0,1 prosentenheter høyere enn i ASSS-kommunene utenom Oslo.

I Oslo gikk netto driftsresultat *ned* med 0,4 prosentenheter fra 2008 til 2009. Oslo hadde dermed en svakere utvikling i netto driftsresultat enn kommunene for øvrig. Mens netto driftsresultat i Oslo var 5,3 prosentenheter høyere enn gjennomsnittet for de øvrige ASSS-kommunene i 2008, var forskjellen redusert til 2,4 prosentenheter i 2009.

Trondheim, Kristiansand og Stavanger hadde i 2009 høyest netto driftsresultat blant ASSS-kommunene utenom Oslo, med henholdsvis 5,0, 4,9 og 4,6 prosent. Lavest netto driftsresultat finner vi i Fredrikstad med -0,8 prosent. Utenom Fredrikstad var det ingen av ASSS-kommunene som hadde negativt netto driftsresultat i 2009.

Størst økning i netto driftsresultat fra 2008 til 2009 finner vi i Trondheim med en økning på 9,6 prosentenheter og i Kristiansand med en økning på 5,3 prosentenheter. Størst nedgang i netto driftsresultat fra 2008 til 2009 finner vi i Fredrikstad og Sandnes som hadde en nedgang på henholdsvis 0,7 og 0,5 prosentenheter. 6 ASSS-kommuner hadde økning i netto driftsresultat fra 2008 til 2009 og 4 ASSS-kommuner hadde nedgang.

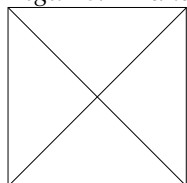
2.6.0. Handlingsrom

Netto driftsresultat blir ofte brukt til å beskrive kommunens økonomiske handlefrihet, i og med at netto driftsresultat viser hva kommunen har til disposisjon til egenfinansiering av investeringer og avsetninger fra årets drift. Kommunens handlefrihet vil imidlertid også være påvirket av om kommunen må avsette midler til bundne fonds og om kommunen har brukt av bundne fonds som kommunen har avsatt penger til tidligere. Handlefriheten er også påvirket av om kommunen må dekke inn tidligere års regnskapsunderskudd. Det er dessuten en svakhet ved netto driftsresultat at det er avdragsutbetalingene og ikke avskrivningene som innvirker på driftsresultatet. I tillegg er netto driftsresultat påvirket av mva-refusjonen av investeringsutgifter.

I tabell 6.1 har vi definert kommunenes handlingsrom som det kommunene sitter igjen med etter at vi også har trukket ut netto avsetninger til bundne fonds og inndekning av regnskapsmessig underskudd. I tillegg har vi justert for avviket mellom avskrivninger og avdrag, slik at vi får et

bedre mål på kapitalkostnadene. Til slutt har vi ved beregning av handlingsrom tatt høyde for at hele mva-refusjonen for investeringsutgiftene blir ført i investeringsregnskapet.

Figur 6.1 Handlingsrom. Prosent av driftsinntekt. 2007, 2008 og 2009

Figur 6.1 viser at i 2009 var det negativt handlingsrom i både ASSS-kommunene utenom Oslo, i Oslo og i kommunene i resten av landet. Det var små forskjeller i handlingsrom mellom ASSS-kommunene utenom Oslo, Oslo og kommunene i resten av landet. Handlingsrommet i ASSS-kommunene utenom Oslo var på -0,3 prosent av driftsinntektene, i Oslo var det på -0,1 prosent og i kommunene i resten av landet var handlingsrommet på -0,5 prosent.

I ASSS-kommunene utenom Oslo gikk handlingsrommet opp med 1,7 prosentenheter fra 2008 til 2009. I kommunene i resten av landet gikk handlingsrommet opp med 3,0 prosentenheter. Dette har redusert forskjellen i handlingsrom mellom ASSS-kommunene utenom Oslo og kommunene i resten av landet. I 2008 var handlingsrommet i ASSS-kommunene utenom Oslo 1,5 prosentenheter høyere enn i kommunene i resten av landet. I 2009 var forskjellen redusert til 0,2 prosentenheter.

I Oslo gikk handlingsrommet *ned* med 1,4 prosentenheter fra 2008 til 2009. Oslo hadde dermed en svakere utvikling i handlingsrom enn kommunene for øvrig. Mens handlingsrommet i Oslo var 3,3 prosentenheter høyere enn gjennomsnittet for de øvrige ASSS-kommunene i 2008, var forskjellen redusert til 0,2 prosentenheter i 2009.

I 2009 hadde Trondheim høyest handlingsrom blant ASSS-kommunene med 1,8 prosent. Lavest handlingsrom finner vi i Drammen og Fredrikstad med henholdsvis -3,4 og -2,8 prosent. I tillegg til Trondheim hadde Stavanger, Bærum, Sandnes og Tromsø positivt handlingsrom i 2009. Størst økning i handlingsrom fra 2008 til 2009 finner vi i Trondheim som hadde en økning på 8,3 prosentenheter. I tillegg til Oslo finner vi størst nedgang i handlingsrom i Stavanger og Sandnes, som hadde en nedgang fra 2008 til 2009 på henholdsvis 1,2 og 1,0 prosentenheter.

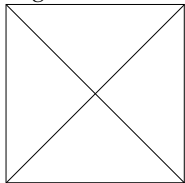
Blant ASSS-konsernene var det størst forskjell mellom handlingsrom og netto driftsresultat i Kristiansand og Oslo der forskjellen var på henholdsvis -5,8 og -5,3 prosentenheter. I begge disse kommunene kan forskjellen i stor grad forklares ut fra høy momsrefusjon på investeringsutgifter og høye avskrivninger i forhold til avdrag. Forskjellen mellom handlingsrom og netto driftsresultat var minst i Fredrikstad med -1,9 prosentenheter. .

2.7. Investeringer og finansieringsbehov

(1)

I dette kapitlet ser vi først nærmere på nivået på investeringsutgiftene.

Figur 7 Brutto investeringsutgifter etter funksjon. Prosent av driftsinntekt. 2009

Investeringsutgiftene i ASSS-kommunene i 2009 var høyere enn i kommunene i resten av landet. I ASSS-kommunene utenom Oslo utgjorde investeringene 15,6 prosent av driftsinntektene, mens tilsvarende tall for kommunene i resten av landet var på 13,3 prosent. I Oslo utgjorde investeringsutgiftene 20,0 prosent av inntektene.

ASSS-kommunene utenom Oslo hadde først og fremst høye investeringsutgifter sammenliknet med kommunene i resten av landet til grunnskole. Sett i forhold til de øvrige ASSS-kommunene hadde Oslo høyest investeringsutgifter til barnehager og kultur³.

Blant ASSS-kommunene var investeringsutgiftene høyest i Kristiansand og Stavanger med henholdsvis 26,2 og 19,8 prosent av driftsutgiftene. Kristiansand hadde høye investeringsutgifter i forhold til ASSS-kommunene utenom Oslo innenfor kultur, pleie og omsorg, næringsformål og boligformål.

Investeringsutgiftene var lavest i Bergen med 10,2 prosent⁴ og i Fredrikstad med 11,6 prosent av driftsinntektene.

Fra 2008 til 2009 hadde ASSS-kommunene utenom Oslo en nedgang i investeringsutgiftene sett i forhold til inntektene på 1,0 prosentenheter, Oslo hadde en økning på 4,9 prosentenheter og kommunene i resten av landet hadde en nedgang på 0,2 prosentenheter. I tillegg til Oslo var det størst økning i investeringene i Kristiansand med 4,5 prosentenheter, mens Sandnes hadde størst nedgang med 6,3 prosentenheter. 4 ASSS-kommuner hadde økning i investeringsutgiftene sett i forhold til driftsinntektene fra 2008 til 2009 og 6 ASSS-kommuner hadde nedgang.

(2)

Finansieringsbehovet gir uttrykk for hvor mye kommunen må bruke av lån eller fonds for å kunne finansiere investeringene⁵. Finansieringsbehovet er således forskjellen mellom netto investeringsutgifter og netto driftsresultat. Netto investeringsutgifter er brutto investeringsutgifter fratrukket investeringsinntekter. Når netto investeringsutgifter er større enn netto driftsresultat oppstår det et finansieringsbehov. På samme måte som for de andre indikatorene er finansieringsbehovet målt i prosent av inntekt. Høye investeringer og lavt netto driftsresultat gir høyt finansieringsbehov, mens lave investeringer og høyt netto driftsresultat gir lavt finansieringsbehov. Dersom kommunen har negativt netto driftsresultat kan kommunens finansieringsbehov bli større enn investeringsutgiftene. På den annen side kan lave investeringer og høyt netto driftsresultat gjøre at kommunen ikke har behov for å bruke av fonds eller ta opp lån for å finansiere investeringene i det hele tatt.

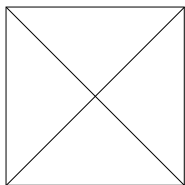
I og med at netto driftsresultat er korrigert for premieavviket, er det ved beregningen av finansieringsbehovet også tatt hensyn til premieavviket. Negativt premieavvik øker isolert sett kommunens finansieringsbehov og vice versa.

³ Siden Oslos driftsinntekter også omfatter inntekter til fylkeskommunale oppgaver, vil Oslos investeringer til de kommunale funksjonene isolert sett komme ut med en noe lavere andel enn for de øvrige kommunene. Oslos investeringsutgifter til fylkeskommunale oppgaver er gruppert under samleposten annet.

⁴ Investeringer i bybanen er holdt utenom.

⁵ Dette er et annet begrep enn det finansieringsbehovet som fremgår av KOSTRA-opstillingen av regnskapene

Figur 8 Finansieringsbehov (for bruk av fonds og lån). Prosent av driftsinntekt. 2007, 2008 og 2009

Fra 2008 til 2009 har finansieringsbehovet har gått ned i alle ASSS-kommunene unntatt Oslo. Figur 8 viser at i 2009 var finansieringsbehovet i Oslo høyere enn i ASSS-kommunene utenom Oslo, mens ASSS-kommunene utenom Oslo hadde høyere finansieringsbehov enn kommunene i resten av landet. ASSS-kommunene utenom Oslo hadde i 2009 et finansieringsbehov på 11,0 prosent av driftsinntektene, mens kommunene i resten av landet hadde et finansieringsbehov på 8,2 prosent. Oslo hadde et finansieringsbehov på 15,8 prosent.

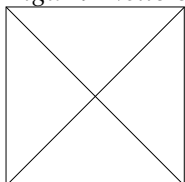
Blant ASSS-kommunene var finansieringsbehovet i tillegg til Oslo størst i Drammen og Kristiansand, der finansieringsbehovet var på henholdsvis 16,7 og 15,6 prosent av driftsinntektene. Når finansieringsbehovet var høyere i Drammen i 2009 enn i de øvrige kommunene, skyldtes dette summen av at Drammen hadde høyere investeringsutgifter, større premieavvik, lavere netto driftsresultat og lavere investeringsinntekter enn kommunene for øvrig.

I 2009 var det Trondheim som hadde lavest finansieringsbehov med 7,0 prosent av driftsinntektene. Når Trondheim hadde lavere finansieringsbehov enn kommunene for øvrig i 2009, skyldtes dette først og fremst at Trondheim hadde et relativt høyt netto driftsresultat.

(3)

I figur 9 ser vi på netto låneopptak i ASSS-kommunene. Netto låneopptak er forskjellen mellom kommunens bruk av lån og utlån, samt forskjellen mellom salg og kjøp av aksjer og andeler.

Figur 9 Netto bruk av lån. Prosent av driftsinntekt. 2007, 2008 og 2009

I følge figur 9 var det i 2009 noe høyere netto bruk av lån i ASSS-kommunene enn i kommunene i resten av landet. I ASSS-kommunene utenom Oslo utgjorde netto bruk av lån 11,0 prosent av driftsinntektene, mens netto bruk av lån var på 9,0 prosent i kommunene i resten av landet. I Oslo var netto bruk av lån 10,6 prosent.

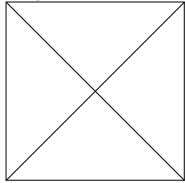
Blant ASSS-kommunene var netto bruk av lån høyest i Trondheim med 20,4 prosent av driftsinntektene. Netto bruk av lån var lavest i Bergen med 5,7 prosent av driftsinntektene.

Samlet sett har netto bruk av lån har økt i forhold til inntektene fra 2008 til 2009. 4 ASSS-kommuner hadde økning i netto bruk av lån sett i forhold til driftsinntektene fra 2008 til 2009 og 6 ASSS-kommuner hadde nedgang.

(4)

Til slutt ser vi på utviklingen i netto lånegjeld. Kommuner med høyere netto lånegjeld enn kommunene for øvrig vil normalt også ha høyere netto avdrag og renteutgifter. Kommuner med høy netto lånegjeld kan dermed bruke en mindre andel av inntektene til drift enn kommuner med lav gjeld. Høy gjeld vil således isolert sett ha negativ effekt på dagens tjenestetilbud, mens lav gjeld har positiv effekt på tjenestetilbudet.

Figur 10 Netto lånegjeld i pst av driftsinntekt. 2007-2009.

Vi ser av figur 10 at ASSS-kommunene i 2009 hadde noe lavere netto lånegjeld enn kommunene i resten av landet. ASSS-kommunene utenom Oslo hadde i 2009 en netto lånegjeld tilsvarende 40 prosent av inntektene, mens kommunene i resten av landet hadde netto lånegjeld på 45 prosent. Oslo hadde netto fordringer tilsvarende 2 prosent av driftsinntektene.

Fra 2008 til 2009 økte netto lånegjeld sterkere i ASSS-kommunene enn i kommunene i resten av landet. I ASSS-kommunene utenom Oslo økte netto lånegjeld med 4 prosentenheter i forhold til driftsinntektene, mens netto lånegjeld økte med 1 prosentenheter i kommunene i resten av landet. I Oslo ble netto fordringer redusert med 19 prosentenheter sett i forhold til driftsinntektene. I tillegg til Oslo økte netto lånegjeld mest i Sandnes, Stavanger og Drammen. Med unntak av Tromsø hadde alle ASSS-kommunene økning i netto lånegjeld fra 2008 til 2009, også sett i forhold til driftsinntektene.

Blant ASSS-kommunene var netto lånegjeld klart størst i Tromsø med 103 prosent av driftsinntektene. I tillegg til Oslo var det lavest netto lånegjeld i Sandnes, Stavanger og Bergen med rundt 25 prosent av driftsinntektene.

3. Forskjeller i inntektsgrunnlag, utgiftsbehov og ressursbruk

3.1. Analyseopplegg

Det er betydelige forskjeller mellom ASSS-kommunene med hensyn til inntektsgrunnlag, utgiftsbehov og ressursbruk. I dette kapitlet ser vi nærmere på disse forskjellene. Alle analyser bygger på konserndata.

I og med at ASSS-kommunene har forskjellig inntektsgrunnlag, kan de heller ikke ha samme nivå på de kommunale tjenestene. ASSS-kommunene med de høyeste inntektene kan gjennomgående ha bedre tjenestetilbud enn ASSS-kommunene med de laveste inntektene.

ASSS-kommunene også har forskjellig utgiftsbehov. Forskjeller i utgiftsbehov skyldes forskjeller i befolknings sammensetning, forskjeller sosioøkonomiske forhold og forskjeller i bosettingsmønster. En kommune med mange eldre må nødvendigvis bruke mer penger på eldreomsorg enn en kommune med få eldre, dersom tjenestetilbudet skal være det samme. Utgiftsutjevningen i inntektssystemet fanger opp forskjeller i beregnet utgiftsbehov. I våre analyser har vi korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov når vi sammenlikner ressursbruken kommunene imellom.

I tillegg til å korrigere for forskjeller i beregnet utgiftsbehov har vi korrigert ressursbruken for forskjeller i pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Forskjeller i pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift gir kostnadsforskjeller kommunene imellom, og vil dermed påvirke hvor mye tjenester den enkelte kommune kan få ut av hver krone.

Når vi sammenlikner inntektsgrunnlaget kommunene imellom bruker vi et begrep vi har definert som fri disponibel inntekt. Fri disponibel inntekt er lik den inntekten kommunen har anvendt til netto driftsutgifter, netto renteutgifter og avdrag og netto driftsresultat, der netto driftsutgifter er korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov og for forskjeller i pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Forskjeller i fri disponibel inntekt skal dermed gjenspeile at de ulike ASSS-kommunene har forskjellige muligheter til å yte det samme tjenestetilbudet.

I analysen ser vi på hvordan inntekter, utgifter og netto driftsresultat i de enkelte ASSS-kommunene avviker fra landsgjennomsnittet i kroner per innbygger. Kommuner som har høyere netto driftsutgifter enn landsgjennomsnittet skal i prinsippet ha et bedre tjenestetilbud enn gjennomsnittet og vice versa. Kommuner med frie disponible inntekter over landsgjennomsnittet kan ligge over gjennomsnittet innenfor alle anvendelser, mens kommuner med frie disponible inntekter under landsgjennomsnittet nødvendigvis må ligge under gjennomsnittet innenfor minst en anvendelse.

I analysen viser vi også hvordan ressursbruken i kommunene varierer når vi tar hensyn til forskjeller i fri disponibel inntekt. På denne måten kan vi for eksempel få frem at en kommune med lave inntekter kan bruke relativt mye av inntektene sine på grunnskole til tross for at kommunen bruker mindre på grunnskole enn landsgjennomsnittet.

Analysen viser bare forskjeller i ressursbruk. Det betyr at vi bare kan anta at forskjeller i ressursbruk (input) gir tilsvarende forskjeller i tjenestetilbudet (output). I tidligere rapporter har vi brukt produksjonsindeksene som er utviklet av Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) som mål på forskjeller i kommunenes tjenesteproduksjon (output). Programkomiteen for ASSS-kommunene har pekt på at produksjonsindeksene er beheftet med en del svakheter, og at det derfor er stor usikkerhet ved analyser basert på disse indikatorene. TBU har nå gjennomført et prosjekt for å videreutvikle produksjonsindeksene, og det legges opp til å ta i bruk nye produksjonsindekser i ASSS-rapportene for 2010.

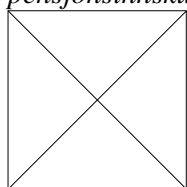
3.2. Alle anvendelser

I dette kapitlet ser vi på hvordan ASSS-kommunene anvender sine frie disponible inntekter. Vi ser her på samlet anvendelse fordelt på netto driftsutgifter til tjenestesektorene som inngår i inntektssystemet, administrasjon, andre sektorer, premieavvik, netto renteutgifter og netto driftsresultat. Sektorene som inngår i inntektssystemet er grunnskole, pleie og omsorg, kommunehelse, sosialhjelpgifter og barnevern.

(1)

Figur 11 viser forskjeller i fri disponibel inntekt ASSS-kommunene imellom. De forskjellene som fremkommer i denne figuren skal i prinsippet vise hvor store forskjeller det er ASSS-kommunene imellom med hensyn til hvilke muligheter de har til å gi et tjenestetilbud på linje med landsgjennomsnittet. Kommunen i denne figuren og i de øvrige figurene i dette kapitlet er sortert etter fri disponibel inntekt i 2009

Figur 11. Fri disponibel inntekt (korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift). Avvik fra landsgjennomsnittet. Kroner per innbygger

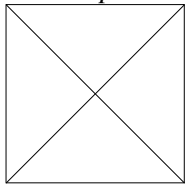

Figur 11 viser at av ASSS-kommunene var det Bærum som hadde de høyeste frie disponible inntektene i 2009, mens Drammen hadde de laveste. De frie disponible inntektene i Bærum var om lag 3 500 kroner høyere per innbygger enn landsgjennomsnittet, mens Drammen hadde om lag 3 500 kroner mindre i inntekt per innbygger enn landsgjennomsnittet. Måler vi forskjellene i prosent hadde Bærum 10,8 prosent mer enn gjennomsnittet, mens Drammen hadde 10,9 prosent mindre. I tillegg til Bærum hadde Tromsø, Stavanger, Kristiansand og Trondheim frie disponible inntekter over landsgjennomsnittet, mens Fredrikstad, Bergen og Sandnes hadde frie disponible inntekter under gjennomsnittet i tillegg til Drammen. Oslo hadde frie disponible inntekter noe over landsgjennomsnittet.

(2)

I figur 12 ser vi på hvor store netto driftsutgifter ASSS-kommunene hadde når det gjelder sektorene innenfor inntektssystemet sammenliknet med landsgjennomsnittet regnet per innbygger. Tallene er korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift.

Figur 12. Netto driftsutgifter sektorene innenfor inntektssystemet) (korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift). Avvik fra landsgjennomsnittet. Kroner per innbygger*

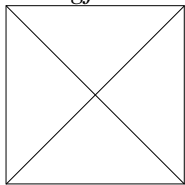

*) Unntatt administrasjon

Figur 12 viser at ressursbruken innenfor sektorene som omfattes av inntektssystemet i 2008 var størst i Tromsø og lavest i Fredrikstad. Når vi korrigerer for forskjeller i utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift var Tromsøs netto driftsutgifter til disse sektorene om lag 1 800 kroner over gjennomsnittet, mens Fredrikstads netto driftsutgifter var om lag 410 kroner per innbygger under gjennomsnittet. I tillegg til Tromsø hadde Bergen, Bærum og Oslo netto driftsutgifter som lå mer enn 1 000 kroner over gjennomsnittet, slik at vi bør kunne forvente at tjenestetilbudet i disse kommunene er bedre enn gjennomsnittet.

I figur 13 har vi korrigert for inntektsforskjellene kommunene i mellom. Figuren viser således i hvor stor grad den enkelte kommune har brukt en større eller mindre del av inntektene på sektorene som omfattes av inntektssystemet sammenliknet med landsgjennomsnittet.

Figur 13. Netto driftsutgifter sektorene innenfor inntektssystemet) (korrigert for forskjeller i fri disponibel inntekt, beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift). Avvik fra landsgjennomsnittet. Kr per innbygger*

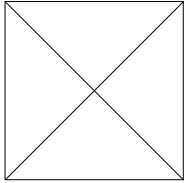
*) Unntatt administrasjon

Vi ser av figur 13 at det er en klar tendens til at kommunene med de laveste inntektene bruker en større andel av inntektene på sektorene innenfor inntektssystemet enn kommuner med høye inntekter. Dette betyr igjen at forskjellene i tjenestetilbudet innenfor disse sektorene trolig er mindre enn forskjellene i inntekt. Sektorene innenfor inntektssystemet er såkalte nasjonale velferdstjenester der det fra statens side legges vekt på et likeverdig tjenestetilbud kommunene imellom.

(3)

I figur 14 ser vi på hvor store netto driftsutgifter ASSS-kommunene hadde på administrasjon (eksklusiv premieavvik) sammenliknet med landsgjennomsnittet regnet per innbygger. Tallene er korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift.

Figur 14. Netto driftsutgifter administrasjon (korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift). Avvik fra landsgjennomsnittet. Kroner per innbygger

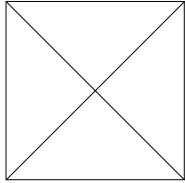

Figur 14 viser at i ASSS-kommunene var ressursbruken til administrasjon stort sett lavere enn gjennomsnittet. Da er det tatt hensyn til forskjeller i utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Det var bare i Oslo og Stavanger at netto driftsutgifter til administrasjon var noe høyere enn gjennomsnittet. De laveste administrasjonsutgiftene finner vi i Drammen, Sandnes og Bergen.

(4)

I figur 15 ser vi på hvor store netto driftsutgifter ASSS-kommunene hadde på de andre sektorene sammenliknet med landsgjennomsnittet regnet per innbygger. Tallene er korrigert for forskjeller i pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift.

Figur 15. Netto driftsutgifter andre sektorer (korrigert for forskjeller i pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift). Avvik fra landsgjennomsnittet. Kroner per innbygger

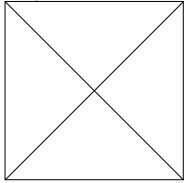
Vi ser av figur 15 at de fleste ASSS-kommunene har noe høyere netto driftsutgifter til de andre sektorer enn landsgjennomsnittet. Det var bare Fredrikstad, Tromsø og Trondheim som hadde netto driftsutgifter under gjennomsnittet i 2009. Fredrikstad hadde særlig lave netto driftsutgifter i forhold til landsgjennomsnittet innenfor VAR. Det var Bærum som hadde høyest netto driftsutgifter innenfor de andre sektorene. Bærum hadde særlig høye netto driftsutgifter innenfor VAR, barnehager og næringsformål.

Det at så mange av ASSS-kommunene uavhengig av inntekt har høyere netto driftsutgifter enn gjennomsnittet innenfor andre sektorer, kan tyde på at ASSS-kommunene har større utgiftsbehov innenfor noen av disse sektorene enn andre kommuner.

(5)

I figur 16 ser vi på hvor store netto renteutgifter og avdrag ASSS-kommunene hadde sammenliknet med landsgjennomsnittet regnet per innbygger. Gjennom låneopptak kan kommunene øke netto driftsutgifter på kort sikt, mens renter og avdrag vil redusere muligheten til å ha høye netto driftsutgifter over tid.

Figur 16. Netto renteutgifter og avdrag. Avvik fra landsgjennomsnittet. Kroner per innbygger

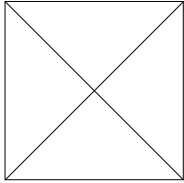
Vi ser av figur 16 at det er store variasjoner ASSS-kommunene imellom med hensyn til netto renteutgifter og avdrag. Av ASSS-kommunene hadde Tromsø i 2009 høyest netto renteutgifter og avdrag med om lag 2 600 kroner mer per innbygger enn landsgjennomsnittet, mens Oslo lå lavest med om lag 1 600 kroner under gjennomsnittet. I tillegg til Tromsø hadde Fredrikstad, Bærum og Trondheim klart høyere netto renteutgifter og avdrag enn gjennomsnittet. I tillegg til Oslo hadde Bergen og Sandnes netto renteutgifter og avdrag klart under gjennomsnittet.

Ut fra figur 16 ser det ikke ut til å være noen sammenheng mellom inntektsnivå og netto renteutgifter og avdrag. Dette tyder på at forskjellene rente- og avdragsbelastning hovedsakelig gjenspeiler langsiktige forskjeller i politisk prioritering.

(6)

I figur 17 ser vi på hvor store netto driftsresultat ASSS-kommunene hadde sammenliknet med landsgjennomsnittet regnet per innbygger. Gjennom høye netto driftsresultat kan kommunene redusere behovet for låneopptak.

Figur 17. Netto driftsresultat (ekskl premieavvik). Avvik fra landsgjennomsnittet. Kroner per innbygger

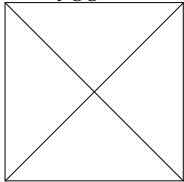
Vi ser av figur 17 at det er store forskjeller i netto driftsresultat ASSS-kommunene imellom. Generelt har kommuner med høye inntekter høyere netto driftsresultat enn kommuner med lave inntekter.

Av ASSS-kommunene hadde Kristiansand i 2009 høyest netto driftsresultat med om lag 1 300 kroner mer per innbygger enn landsgjennomsnittet, mens Fredrikstad lå lavest med om lag 2 100 kroner under gjennomsnittet. I tillegg til Kristiansand hadde Trondheim og Stavanger netto driftsresultat som lå mer enn 1 000 kroner over landsgjennomsnittet. I tillegg til Fredrikstad hadde Drammen og Bergen netto driftsresultat som lå mer enn 1 500 kroner under landsgjennomsnittet.

(7)

Til slutt i dette delkapitlet har vi satt opp en samlet oversikt over hvordan frie disponible inntekter ble fordelt på ulike anvendelser i de enkelte kommunene sammenliknet med landsgjennomsnittet i 2008. Dette fremgår av figur 18. For den enkelte kommune er summen av mer/mindreforbruk i forhold til landsgjennomsnittet lik null.

Figur 18. Ressursanvendelse 2009 (korrigert for forskjeller i fri disponibel inntekt, beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift). Avvik fra landsgjennomsnittet. Kroner per innbygger

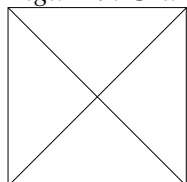
Bærums relativt lave netto driftsutgifter på tjenestesektorene innenfor inntektssystemet hadde sin viktigste motpost i relativt høye netto driftsutgifter på sektorene utenfor inntektssystemet. Tromsøs relativt høye netto renteutgifter og avdrag hadde sin viktigste motpost i relativt lave netto driftsutgifter på sektorene utenfor inntektssystemet. Stavangers relativt lave netto driftsutgifter på tjenestesektorene innenfor inntektssystemet hadde sin viktigste motpost i et relativt høyt netto driftsresultat. Kristiansands høye netto driftsresultat hadde sin viktigste motpost i relativt lave netto driftsutgifter på tjenestesektorene innenfor inntektssystemet. Trondheims relativt høye netto driftsresultat hadde sin viktigste motpost i relativt lave netto driftsutgifter på tjenestesektorene innenfor inntektssystemet. Oslos relativt lave netto renteutgifter og avdrag hadde sin viktigste motpost i relativt høye netto driftsutgifter på tjenestesektorene innenfor inntektssystemet. Sandnes relativt høye netto driftsutgifter på tjenestesektorene innenfor inntektssystemet hadde sin viktigste motpost i lave netto renteutgifter og avdrag. Bergens relativt høye netto driftsutgifter på tjenestesektorene innenfor inntektssystemet hadde sin viktigste motpost i et relativt lavt netto driftsresultat. Fredrikstads relativt høye netto renteutgifter og avdrag hadde sin viktigste motpost i et lavt netto driftsresultat. Drammens relativt høye netto driftsutgifter på tjenestesektorene innefor inntekssystemet hadde sin viktigste motpost i et relativt lavt netto driftsresultat.

3.3. Grunnskole

(1)

Figur 19 viser at det er store forskjeller mellom ASSS-kommunene når det gjelder beregnet utgiftsbehov per innbygger til grunnskole. I 2009 var det bare Sandnes som hadde beregnet utgiftsbehov over landsgjennomsnittet med 101,8 prosent, mens utgiftsbehovet var lavest i Oslo med 72,3 prosent av landsgjennomsnittet.

Figur 19. Grunnskole. Beregnet utgiftsbehov. Indeks. Landsgjennomsnitt = 1,00. 2008-2009

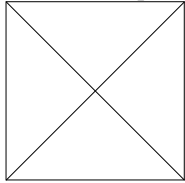

Figuren viser også hvordan beregnet utgiftsbehov har endret seg over tid sammenliknet med landsgjennomsnittet. Endringer i utgiftsbehov vil normalt kreve noe omstrukturering av kommunenes ressursbruk. Figuren viser at utgiftsbehovet per innbygger til grunnskole de siste 2 årene har økt mest Drammen og gått mest ned i Tromsø og Sandnes.

(2)

Figur 20 viser ASSS-kommunenes netto driftsutgifter til grunnskole sammenliknet med landsgjennomsnittet. Alle tall er korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. I tillegg er grunnskoletallene korrigert for forskjeller i andel elever i private/statlige skoler og forskjeller i tilskudd til minoritetsspråklige. Dette betyr at kommuner som ligger over landsgjennomsnittet i figur 20 også forventes å ha et tjenestetilbud innenfor grunnskole som ligger over landsgjennomsnittet og vice versa.

Figur 20 Grunnskole ("tjenestetilbud"). Netto driftsutgifter ekskl avskrivninger. Avvik fra landsgjennomsnitt korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, statlige/private skoler, minoritetsspråklige, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Kr per innbygger. 2007-2009

Vi ser av figur 20 at det var Kristiansand og Drammen som i 2009 hadde de høyeste netto driftsutgiftene til grunnskole sammenliknet med landsgjennomsnittet som var på om lag 8 400 kroner per innbygger. Kristiansand hadde netto driftsutgifter som var om lag 910 kroner per innbygger høyere enn landsgjennomsnittet, mens tilsvarende tall for Drammen var på om lag 800 kroner per innbygger.

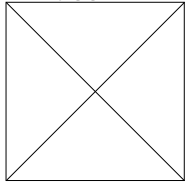
Det var Stavanger og Trondheim som hadde lavest netto driftsutgifter i forhold til landsgjennomsnittet i 2009. Stavanger hadde netto driftsutgifter som var om lag 490 kroner per innbygger lavere enn landsgjennomsnittet, mens tilsvarende tall for Trondheim var på om lag 270 kroner per innbygger. Tallene for Bergen for 2008 og 2009 er ikke sammenliknbare med 2007.

Drammen hadde størst økning fra 2008 til 2009, mens Trondheim hadde størst nedgang.

(3)

Figur 21 viser i hvilken grad ASSS-kommunene bruker en høyere/lavere andel av frie disponible inntekter til grunnskole enn landsgjennomsnittet etter at vi har korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov etc. Dette indikerer hvordan den enkelte kommune prioriterer grunnskole i forhold til andre anvendelser sammenliknet med landsgjennomsnittet. Kommuner som har høyere utgifter enn landsgjennomsnittet i figur 21 vil nødvendigvis ha lavere utgifter når det gjelder andre anvendelser.

Figur 21. Grunnskole ("prioritering"). Netto driftsutgifter ekskl avskrivninger. Avvik fra landsgjennomsnitt korrigert for forskjeller i inntektsgrunnlag, beregnet utgiftsbehov, statlige/private skoler, minoritetsspråklige, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Kr per innbygger. 2007-2009

Vi ser av figur 21 at det er en klar tendens til at kommuner med relativt lave inntekter bruker en større andel av inntektene sine til grunnskole enn kommuner med høyere inntekter. Dette tyder på at hensynet til et likeverdig tilbud innenfor grunnskole veier tungt og at tilbudet er forholdsvis lite påvirket av inntektsforskjeller.

Dersom Stavanger og Bærum skulle brukt en like stor andel av inntektene til grunnskole som landsgjennomsnittet (korrigert for forskjeller i utgiftsbehov etc), måtte netto driftsutgifter til grunnskole ha økt med om lag henholdsvis 980 og 690 kroner per innbygger. Motsatt måtte Drammen ha redusert netto driftsutgifter til grunnskole med om lag 1 700 kroner per innbygger dersom de skulle brukt samme andel av inntektene til grunnskole som landsgjennomsnittet.

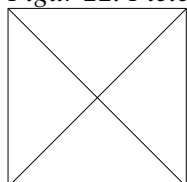
I 2009 brukte 7 av ASSS-kommunene en større andel av inntektene til grunnskole enn landsgjennomsnittet. Dette er en økning fra 2007 og 2008 da 5 av ASSS-kommunene brukte en større andel enn gjennomsnittet.

3.4. Pleie og omsorg

(1)

Figur 22 viser at det er svært store forskjeller mellom ASSS-kommunene når det gjelder beregnet utgiftsbehov per innbygger til pleie og omsorg. Det er bare Fredrikstad som har beregnet utgiftsbehov over landsgjennomsnittet med 106,7 prosent, mens utgiftsbehovet er særlig lavt i Tromsø og Sandnes med henholdsvis 65,4 og 73,8 prosent av landsgjennomsnittet.

Figur 22. Pleie og omsorg. Beregnet utgiftsbehov. Indeks. Landsgjennomsnitt = 1,00. 2007-2009

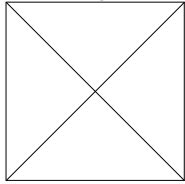

Figur 22 viser også hvordan beregnet utgiftsbehov har endret seg over tid sammenliknet med landsgjennomsnittet. Endringer i utgiftsbehov vil normalt kreve noe omstrukturering av kommunenes ressursbruk. Figuren viser at utgiftsbehovet per innbygger til pleie og omsorg de siste 2 årene har økt mest i Tromsø og Bergen og gått mest ned i Oslo og Stavanger.

(2)

Figur 23 viser ASSS-kommunenes netto driftsutgifter til pleie og omsorg sammenliknet med landsgjennomsnittet som var på om lag 10 600 kroner per innbygger. Alle tall er korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Dette betyr at kommuner som ligger over landsgjennomsnittet i figur 23 også forventes å ha et tjenestetilbud innenfor pleie og omsorg som ligger over landsgjennomsnittet og vice versa.

Figur 23. Pleie og omsorg ("tjenestetilbud"). Netto driftsutgifter ekskl avskrivninger. Avvik fra landsgjennomsnitt korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Kr per innbygger. 2007-2009

Vi ser av figur 23 at det var Tromsø, Stavanger og Bærum som hadde de høyeste netto driftsutgiftene til pleie og omsorg i 2009. Disse kommunene hadde netto driftsutgifter som var mellom 1 200 og 1 400 kroner høyere per innbygger enn landsgjennomsnittet.

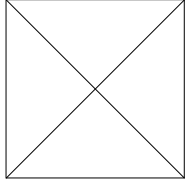
Kristiansand og Fredrikstad hadde de laveste netto driftsutgiftene til pleie og omsorg i 2009. Kristiansand hadde netto driftsutgifter som var om lag 950 kroner lavere per innbygger enn landsgjennomsnittet, mens tilsvarende tall for Fredrikstad var på 610 kroner per innbygger. Endringen i Kristiansand fra 2007 til 2008 skyldes en endring i regnskapsføringen.

Bærum og Stavanger hadde størst økning fra 2008 til 2009, mens Trondheim hadde størst nedgang.

(3)

Figur 24 viser i hvilken grad ASSS-kommunene bruker en høyere/lavere andel av frie disponible inntekter til pleie og omsorg enn landsgjennomsnittet etter at vi har korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov etc. Dette viser hvordan den enkelte kommune prioriterer pleie og omsorg sammenliknet med landsgjennomsnittet. Kommuner som har høyere utgifter enn landsgjennomsnittet i figur 24 vil nødvendigvis ha lavere utgifter når det gjelder andre anvendelser.

Figur 24. Pleie og omsorg ("prioritering"). Netto driftsutgifter ekskl avskrivninger. Avvik fra landsgjennomsnitt korrigert for forskjeller i inntektsgrunnlag, beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Kr per innbygger. 2007-2009

Dersom Kristiansand skulle brukt en like stor andel av inntektene til pleie og omsorg som landsgjennomsnittet (korrigert for forskjeller i utgiftsbehov etc), måtte netto driftsutgifter til pleie og omsorg ha økt med om lag 1 300 kroner per innbygger. Motsatt måtte Bergen og Sandnes ha redusert netto driftsutgifter til pleie og omsorg med henholdsvis om lag 1 700 og 1 500 kroner per innbygger dersom de skulle brukt samme andel av inntektene til pleie og omsorg som landsgjennomsnittet.

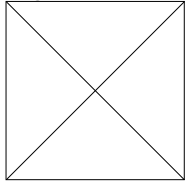
I 2009 brukte 8 av ASSS-kommunene en større andel av inntektene til pleie og omsorg enn landsgjennomsnittet. Dette er en økning fra 2007 og 2008 da henholdsvis 5 og 6 av ASSS-kommunene brukte en større andel enn gjennomsnittet.

3.5. Kommnehelse

(1)

Figur 25 viser at det er moderate forskjeller mellom ASSS-kommunene når det gjelder beregnet utgiftsbehov per innbygger til kommnehelse. I 2009 var ytterpunktene Sandnes med 103,3 prosent av landsgjennomsnittet og Oslo med 96,5 prosent.

Figur 25. Kommnehelse. Beregnet utgiftsbehov. Indeks. Landsgjennomsnitt = 1,00. 2007-2009

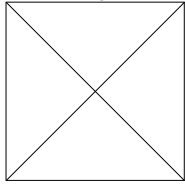

Figur 25 viser også at beregnet utgiftsbehov til kommnehelse har endret seg lite over tid i ASSS-kommunene sammenliknet med landsgjennomsnittet.

(2)

Figur 26 viser ASSS-kommunenes netto driftsutgifter til kommunehelse sammenliknet med landsgjennomsnittet som var på om lag 1 500 kroner per innbygger. Alle tall er korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Dette betyr at kommuner som ligger over landsgjennomsnittet i figur 23 også forventes å ha et tjenestetilbud innenfor kommunehelse som ligger over landsgjennomsnittet og vice versa.

Figur 26 Kommunehelse ("tjenestetilbud"). Netto driftsutgifter ekskl avskrivninger. Avvik fra landsgjennomsnitt korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Kr per innbygger. 2007-2009

Vi ser av figur 26 at det bare var Bærum som i 2009 hadde netto driftsutgifter til kommunehelse som var høyere enn landsgjennomsnittet. Bærums netto driftsutgifter var om lag 15 kroner høyere per innbygger enn landsgjennomsnittet.

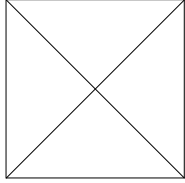
Det var Sandnes og Bergen som i 2009 hadde de laveste netto driftsutgiftene til kommunehelse sammenliknet med landsgjennomsnittet. Sandnes netto driftsutgifter var om lag 310 kroner lavere høyere per innbygger enn landsgjennomsnittet, mens netto driftsutgifter i Bergen var om lag 300 kroner under gjennomsnittet.

Det var bare Drammen som hadde økning fra 2008 til 2009, mens Sandnes hadde størst nedgang.

(3)

Figur 27 viser i hvilken grad ASSS-kommunene bruker en høyere/lavere andel av frie disponible inntekter til kommunehelse enn landsgjennomsnittet etter at vi har korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov etc. Dette viser hvordan den enkelte kommune prioriterer kommunehelse sammenliknet med landsgjennomsnittet. Kommuner som har høyere utgifter enn landsgjennomsnittet i figur 27 vil nødvendigvis ha lavere utgifter når det gjelder andre anvendelser.

Figur 27 Kommunehelse ("prioritering"). Netto driftsutgifter ekskl avskrivninger. Avvik fra landsgjennomsnitt korrigert for forskjeller i inntektsgrunnlag, beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Kr per innbygger. 2006-2008

Vi ser av figur 27 at det er en klar tendens til at ASSS-kommunene bruker en mindre andel av inntektene sine til kommunehelse enn landsgjennomsnittet. Vi ser også at avvikene fra landsgjennomsnittet er upåvirket av inntektsnivå. I 2009 var det bare 1 av ASSS-kommunene som brukte en større andel av inntektene til kommunehelse enn landsgjennomsnittet. Dette er samme som i 2008, mens det var ingen ASSS-kommuner som brukte en større andel enn gjennomsnittet på kommunehelse i 2007.

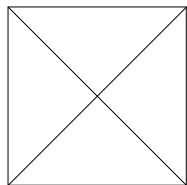
I 2009 lå Drammen høyest med netto driftsutgifter som var på om lag 150 kroner mer per innbygger enn landsgjennomsnittet, mens Kristiansand og Tromsø lå lavest med netto driftsutgifter som var henholdsvis om lag 310 og 300 kroner lavere enn landsgjennomsnittet.

3.6. Sosialhjelpstjenester

(1)

Figur 28 viser at det er svært store forskjeller mellom ASSS-kommunene når det gjelder beregnet utgiftsbehov per innbygger til sosialhjelpstjenester. Alle ASSS-kommunene hadde i 2009 et beregnet utgiftsbehov som var høyere enn landgjennomsnittet unntatt Sandnes som lå på 99,7 prosent av landsgjennomsnittet. Utgiftsbehovet i Oslo var særlig høyt med 154,8 prosent.

Figur 28. Sosialhjelpstjenester. Beregnet utgiftsbehov. Indeks. Landsgjennomsnitt = 1,00. 2007-2009

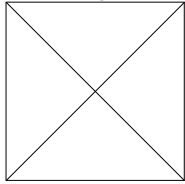

Figur 28 viser også hvordan beregnet utgiftsbehov har endret seg over tid sammenliknet med landsgjennomsnittet. Endringer i utgiftsbehov vil normalt kreve noe omstrukturering av kommunenes ressursbruk. Figuren viser at fra 2007 til 2009 har utgiftsbehovet til sosialhjelpstjenester gått mest ned i forhold til landsgjennomsnittet i Stavanger, Oslo og Sandnes, mens utgiftsbehovet til sosialhjelpstjenester har økt mest i Drammen.

(2)

Figur 29 viser ASSS-kommunenes netto driftsutgifter til sosialhjelpstjenester sammenliknet med landsgjennomsnittet som var på 2 000 kroner per innbygger. Alle tall er korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Dette betyr at kommuner som ligger over landsgjennomsnittet i figur 23 også forventes å ha et tjenestetilbud innenfor sosialhjelpstjenester som ligger over landsgjennomsnittet og vice versa.

Figur 29. Sosialhjelpstjenester ("tjenestetilbud"). Netto driftsutgifter ekskl avskrivninger. Avvik fra landsgjennomsnitt korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Kr per innbygger. 2006-2008

Vi ser av figur 29 at det var Oslo og Fredrikstad som hadde de høyeste netto driftsutgiftene til sosialhjelpstjenester i 2009. Oslo hadde netto driftsutgifter som var om lag 320 kroner høyere per innbygger enn landsgjennomsnittet, mens tilsvarende tall for Fredrikstad var på om lag 310 kroner per innbygger.

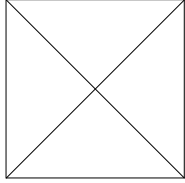
Det var Sandnes og Stavanger som i 2009 hadde de laveste netto driftsutgiftene til sosialhjelpstjenester sammenliknet med landsgjennomsnittet. Sandnes hadde netto driftsutgifter som var om lag 380 kroner lavere per innbygger enn landsgjennomsnittet, mens tilsvarende tall for Stavanger var på om lag 270 kroner per innbygger.

Tromsø og Sandnes hadde størst økning fra 2008 til 2009, mens Trondheim og Drammen hadde størst nedgang.

(3)

Figur 30 viser i hvilken grad ASSS-kommunene bruker en høyere/lavere andel av frie disponible inntekter til sosialhjelpstjenester enn landsgjennomsnittet etter at vi har korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov etc. Dette viser hvordan den enkelte kommune prioriterer sosialhjelpstjenester sammenliknet med landsgjennomsnittet. Kommuner som har høyere utgifter enn landsgjennomsnittet i figur 30 vil nødvendigvis ha lavere utgifter når det gjelder andre anvendelser.

Figur 30. Sosialhjelpstjenester ("prioritering"). Netto driftsutgifter ekskl avskrivninger. Avvik fra landsgjennomsnitt korrigert for forskjeller i inntektsgrunnlag, beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Kr per innbygger. 2007-2009

Vi ser av figur 30 at det er en tendens til at kommuner med relativt høye inntekter bruker en mindre andel av inntektene sine til sosialhjelpstjenester enn kommuner med lavere inntekter. Sandnes skilte seg ut i forhold til de andre kommunene som også hadde relativt lave inntekter.

Dersom Stavanger og Bærum skulle brukt en like stor andel av inntektene til sosialhjelpstjenester som landsgjennomsnittet (korrigert for forskjeller i utgiftsbehov etc), måtte netto driftsutgifter til sosialhjelpstjenester ha økt med henholdsvis om lag 380 og 320 kroner per innbygger. Motsatt måtte Fredrikstad ha redusert netto driftsutgifter til sosialhjelpstjenester med om lag 480 kroner per innbygger dersom de skulle brukt samme andel av inntektene til sosialhjelpstjenester som landsgjennomsnittet.

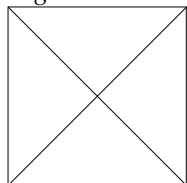
I 2009 brukte 6 av ASSS-kommunene en større andel av inntektene til sosialhjelpstjenester enn landsgjennomsnittet. Dette var det samme som i 2007 og 2008.

3.7. Barnevern

(1)

Figur 31 viser at det er store forskjeller mellom ASSS-kommunene når det gjelder beregnet utgiftsbehov per innbygger til barnevern. Alle ASSS-kommunene med unntak av Bergen, Trondheim og Bærum hadde i 2009 et beregnet utgiftsbehov til barnevern som var høyere enn landsgjennomsnittet. Utgiftsbehovet var høyest i Drammen med 111,8 prosent av landsgjennomsnittet, mens utgiftsbehovet var lavest i Bergen med 97,3 prosent.

Figur 31 Barnevern. Beregnet utgiftsbehov. Indeks. Landsgjennomsnitt = 1,00. 2007-2009

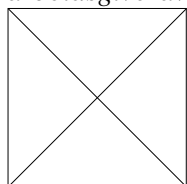

Figur 31 viser også hvordan beregnet utgiftsbehov har endret seg over tid sammenliknet med landsgjennomsnittet. Endringer i utgiftsbehov vil normalt kreve noe omstrukturering av kommunenes ressursbruk. Figuren viser at fra 2007 til 2009 har utgiftsbehovet til barnevern gått mest ned i forhold til landsgjennomsnittet i Trondheim, Oslo og Bergen, mens Sandnes var den eneste ASSS-kommunen med økning.

(2)

Figur 32 viser ASSS-kommunenes netto driftsutgifter til barnevern sammenliknet med landsgjennomsnittet som var på om lag 1 200 kroner per innbygger. Alle tall er korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Dette betyr at kommuner som ligger over landsgjennomsnittet i figur 32 også forventes å ha et tjenestetilbud innenfor barnevern som ligger over landsgjennomsnittet og vice versa.

Figur 32. Barnevern ("tjenestetilbud"). Netto driftsutgifter ekskl avskrivninger. Avvik fra landsgjennomsnitt korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Kr per innbygger. 2007-2009

Vi ser av figur 32 at det var Bergen og Trondheim som hadde høyest netto driftsutgifter til barnevern i forhold til landsgjennomsnittet i 2009. Bergen hadde netto driftsutgifter til barnevern som var om lag 260 kroner høyere per innbygger enn landsgjennomsnittet, mens tilsvarende tall for Trondheim var om lag 200 kroner.

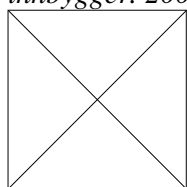
Det var Bærum som i 2009 hadde de laveste netto driftsutgiftene til barnevern sammenliknet med landsgjennomsnittet. Bærum hadde netto driftsutgifter til barnevern som var om lag 170 kroner lavere per innbygger enn landsgjennomsnittet.

Bergen og kristiansand hadde størst økning fra 2008 til 2009, mens Stavanger, Sandnes og Bærum hadde størst nedgang.

(3)

Figur 33 viser i hvilken grad ASSS-kommunene bruker en høyere/lavere andel av frie disponible inntekter til barnevern enn landsgjennomsnittet etter at vi har korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov etc. Dette viser hvordan den enkelte kommune prioriterer sosialhjelpstjenester sammenliknet med landsgjennomsnittet. Kommuner som har høyere utgifter enn landsgjennomsnittet i figur 30 vil nødvendigvis ha lavere utgifter når det gjelder andre anvendelser.

Figur 33. Barnevern ("prioritering"). Netto driftsutgifter ekskl avskrivninger. Avvik fra landsgjennomsnitt korrigert for forskjeller i inntektsgrunnlag, beregnet utgiftsbehov, statlige/private skoler, minoritetsspråklige, pensjonsinnskudd og arbeidsgiveravgift. Kr per innbygger. 2006-2008

Vi ser av figur 33 at det er en tendens til at kommuner med relativt lave inntekter bruker en større andel av inntektene sine til barnevern enn kommuner med høyere inntekter. Dersom Bærum skulle brukt en like stor andel av inntektene til barnevern som landsgjennomsnittet (korrigert for forskjeller i utgiftsbehov etc), måtte netto driftsutgifter til barnevern ha økt med om lag 290 kroner per innbygger. Motsatt måtte Bergen ha redusert netto driftsutgifter til barnevern med om lag 350 kroner per innbygger dersom de skulle brukt samme andel av inntektene til barnevern som landsgjennomsnittet.

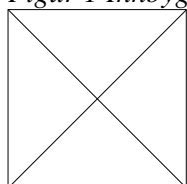
I 2009 brukte 6 av ASSS-kommunene en større andel av inntektene til barnevern enn landsgjennomsnittet. Dette er en økning fra 2007 og 2008 da 5 av ASSS-kommunene brukte en større andel enn gjennomsnittet.

3.8. Befolkningsprognoser og fremtidig utvikling i utgiftsbehov

2.8.1 Befolkningsutvikling og prognoser

Vi ser av figur 1 at det forventes klart sterkere befolkningsvekst frem mot 2016 i ASSS-kommunene enn i resten av landet. I ASSS-kommunene forventes det en befolkningsvekst på 9 prosent frem til 2016, mens det i resten av landet forventes en vekst på 4 ½ prosent. Av ASSS-kommunene er det Sandnes som har størst forventet befolkningsvekst med 11 ½ prosent og Fredrikstad som har lavest med 5 ½ prosent.

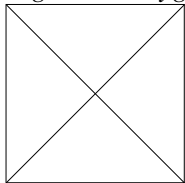
Figur 1 Innbyggere i alt

Også i perioden fra 2004 til 2010 har befolkningsveksten vært klart høyere i ASSS-kommunene enn i resten av landet. I 2004 var innbyggertallet i ASSS-kommunene 9 ½ prosent lavere enn i 2010, mens antall innbyggere i resten av landet var 4 prosent lavere. Av ASSS-kommunene var det Sandnes som hadde høyest vekst fra 2004 til 2010 og Fredrikstad som hadde lavest. I Sandnes var innbyggertallet i 2004 12 ½ prosent lavere enn i 2010, mens i Fredrikstad var innbyggertallet 5 prosent lavere.

Figur 2 viser veksten i antall innbyggere 0 – 5 år i ASSS-kommunene og i resten av landet. I tillegg inngår ASSS-kommunene med høyest og lavest vekst.

Figur 2 Innbyggere 0 – 5 år

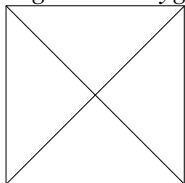

Vi ser at ASSS-kommunene frem mot 2016 kan forvente en klart sterkere vekst i antall innbyggere 0 – 5 år enn kommunene i resten av landet. I ASSS-kommunene forventes det en vekst i innbyggere 0 – 5 år på 12 ½ prosent frem til 2016, mens det i resten av landet forventes en vekst på 4 prosent. Av ASSS-kommunene er det Drammen som har størst forventet befolkningsvekst i aldersgruppen med 18 prosent og Bærum som har lavest med 2 prosent.

Også i perioden fra 2004 til 2010 har veksten i innbyggere 0 – 5 år vært klart høyere i ASSS-kommunene enn i resten av landet. I 2004 var antall innbyggere 0 – 5 år i ASSS-kommunene 11 ½ prosent lavere enn i 2010, mens antall innbyggere 0 – 5 år i resten av landet var 1 prosent høyere. Av ASSS-kommunene var det Oslo som hadde høyest vekst og Fredrikstad som hadde lavest. I Oslo var antall innbyggere 0 – 5 år 18 ½ prosent lavere i 2004 enn i 2010, mens i Fredrikstad var innbyggertallet 2 ½ prosent lavere.

Figur 3 viser veksten i antall innbyggere 6 – 15 år i ASSS-kommunene og i resten av landet. I tillegg inngår ASSS-kommunene med høyest og lavest vekst.

Figur 3 Innbyggere 6 – 15 år

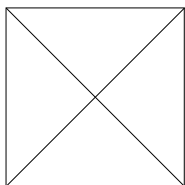

Vi ser at innbyggere 6 – 15 år forventes å øke klart sterkere frem mot 2016 i ASSS-kommunene enn i resten av landet. I ASSS-kommunene forventes det en vekst i innbyggere 6 – 15 år på 8 prosent frem til 2016, mens det i resten av landet forventes en *nedgang* på 2 prosent. Av ASSS-kommunene er det Oslo som har størst forventet befolkningsvekst i aldersgruppen med 16 ½ prosent og Tromsø som har lavest med null-vekst.

Også i perioden fra 2004 til 2010 har veksten i innbyggere 6 – 15 år vært klart høyere i ASSS-kommunene enn i resten av landet. I 2004 var antall innbyggere 6 – 15 år i ASSS-kommunene 2 ½ prosent lavere enn i 2010, mens antall innbyggere 6 – 15 år i resten av landet var 1 ½ prosent høyere. Av ASSS-kommunene var det Drammen som hadde høyest vekst og Bergen som hadde lavest. I Drammen var antall innbyggere 6 – 15 år 7 ½ prosent lavere i 2004 enn i 2010, mens i Bergen var innbyggertallet 2 ½ prosent høyere.

Figur 4 viser veksten i antall innbyggere 67 – 79 år i ASSS-kommunene og i resten av landet. I tillegg inngår ASSS-kommunene med høyest og lavest vekst.

Figur 4 Innbyggere 67 – 79 år

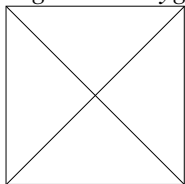

Vi ser at frem mot 2016 forventes antall innbyggere 67 – 79 år å øke om lag like mye i ASSS-kommunene og i resten av landet. I ASSS-kommunene forventes det en vekst i innbyggere 67 – 79 år på 29 ½ prosent frem til 2016, mens det i resten av landet forventes en vekst på 28 ½ prosent. Av ASSS-kommunene er det Tromsø som har størst forventet befolkningsvekst i aldersgruppen med 41 ½ prosent og Kristiansand som har lavest med en økning på 22 prosent.

I perioden fra 2004 til 2010 har antall innbyggere 67 – 79 år endret seg lite i ASSS_kommunene, mens antallet har økt i resten av landet. I 2004 var antall innbyggere 67 – 79 år i ASSS-kommunene om lag det samme som i 2010, mens antall innbyggere 67 – 79 år i resten av landet var 4 prosent lavere. Av ASSS-kommunene var det Tromsø som hadde høyest vekst og Oslo som hadde lavest. I Tromsø var antall innbyggere 67 – 79 år 12 prosent lavere i 2004 enn i 2010, mens i Oslo var innbyggertallet 4 ½ prosent *høyere*.

Figur 5 viser veksten i antall innbyggere 80 – 89 år i ASSS-kommunene og i resten av landet. I tillegg inngår ASSS-kommunene med høyest og lavest vekst.

Figur 5 Innbyggere 80 – 89 år

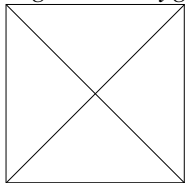

Vi ser at innbyggere 80 – 89 år frem mot 2016 forventes å gå mer ned i ASSS-kommunene enn i resten av landet. I ASSS-kommunene forventes det en nedgang i innbyggere 80 – 89 år på 8 prosent frem til 2016, mens det i resten av landet forventes en nedgang på 5 prosent. Av ASSS-kommunene er det Sandnes som har størst forventet befolkningsvekst i aldersgruppen med 2 prosent og Oslo som har lavest med en nedgang på 14 prosent.

I perioden fra 2004 til 2010 har ASSS-kommunene hatt nedgang i antall innbyggere 80 – 89 år mens resten av landet har hatt økning. I 2004 var antall innbyggere 80 – 89 år i ASSS-kommunene ½ prosent *høyere* enn i 2010, mens antall innbyggere 80 – 89 år i resten av landet var 4 prosent lavere. Av ASSS-kommunene var det Bærum som hadde høyest vekst og Oslo som har hatt størst nedgang. I Bærum var antall innbyggere 80 – 89 år 14 prosent lavere i 2004 enn i 2010, mens i Oslo var innbyggertallet 11 prosent *høyere*.

Figur 6 viser veksten i antall innbyggere over 89 år i ASSS-kommunene og i resten av landet. I tillegg inngår ASSS-kommunene med høyest og lavest vekst.

Figur 5 Innbyggere over 89 år

Vi ser at frem mot 2016 forventes antall innbyggere over 89 år å øke noe mindre i ASSS-kommunene enn i resten av landet. I ASSS-kommunene forventes det en økning i antall innbyggere over 89 år på 23 prosent frem til 2016, mens det i resten av landet forventes en økning på 26 ½ prosent. Av ASSS-kommunene er det Bærum som har størst forventet befolkningsvekst i aldersgruppen med 50 ½ prosent og Oslo som har lavest med 12 ½ prosent.

I perioden fra 2004 til 2010 har ASSS-kommunene hatt om lag samme vekst i antall innbyggere over 89 år som resten av landet. I 2004 var antall innbyggere over 89 år i ASSS-kommunene 19 ½ prosent lavere enn i 2010, mens antall innbyggere over 89 år i resten av landet var 20 prosent lavere. Av ASSS-kommunene var det Kristiansand som hadde høyest vekst og Oslo som hadde lavest. I Kristiansand var antall innbyggere over 89 år 33 prosent lavere i 2004 enn i 2010, mens i Oslo var innbyggertallet 14 prosent lavere.

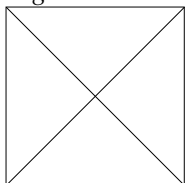
Vi har fulgt TBUs beregningsopplegg for hvordan kommunesektorens utgifter påvirkes av den demografiske utviklingen. Metoden tar utgangspunkt i en forenkling av kostnadsnøkklene, slik at bare aldersfordelte innbyggertall inngår. Det er videre forutsatt at utgiftene til barnehager følger aldersgruppen 0 – 5 år.

I TBUs rapport fra april 2010 er det beregnet brutto driftsutgift per innbygger i de ulike aldersgruppene i 2010. Ved å bruke disse "satsene" per innbygger og videreføre disse på anslagene for befolkningsutviklingen fremover, kan vi beregne demografikostnadene for hver kommune. Demografikostnaden viser hvor mye brutto driftsutgifter må øke i årene fremover gitt at kommunen viderefører standard og dekningsgrad på samme nivå som for landsgjennomsnittet i 2010 og forutsatt at produktiviteten er konstant.

Frem til 2016 tilsier befolkningsutviklingen at brutto driftsutgifter i ASSS-kommunene må øke med om lag 9 prosent for å kunne videreføre standarder og dekningsgrader fra 2010. Dette er klart mer enn i resten av landet som må ha en økning på 4 ½ prosent.

I tabell 5x har vi anslått hva dette vil utgjøre i 2010-kroner.

Figur 5x ASSS-kommunene Demografikostnader 1000 kr 2011-2016

Vi ser at i følge disse beregningene vil ASSS-kommunene i gjennomsnitt måtte øke driftsutgiftene med om lag 1 100 mill kroner årlig for å kunne videreføre tjenestetilbudet på nivå med landsgjennomsnittets standard og dekningsgrader for 2010. Fra 2010 til 2016 innebærer dette en økning i driftsutgiftene på om lag 6 600 mill kroner, hvorav om lag 2 200 mill kroner kan henføres til aldersgruppen over 66 år, om lag 2 000 mill kroner til aldersgruppen 6 – 15 år og om lag 1 700 mill kroner til aldersgruppen 0 – 5 år.

Prognosene tilsier at demografikostnadene vil avta gjennom perioden. For 2011 er demografikostnadene beregnet til 1 260 mill kroner, mens kostnadene for 2016 er beregnet til 960 mill kroner. Både når det gjelder aldersgruppene 0-5 år og 67 år og over forventes det at den årlige veksten i utgiftsbehov vil avta frem mot 2016, mens det forventes økt årlig vekst i utgiftsbehov knyttet til aldersgruppen 6-15 år.

Frem mot 2016 vil ASSS-kommunene, som omfatter om lag 1/3 av landets befolkning stå for litt under halvparten av veksten i utgiftsbehov på landsbasis. Det er klare forskjeller mellom hvordan veksten i utgiftsbehov er sammensatt i ASSS-kommunene og kommunene i resten av landet. Økt utgiftsbehov innenfor grunnskole og barnehager utgjør en klart høyere andel av veksten i utgiftsbehov i ASSS-kommunene enn for kommunene i resten av landet, mens det motasatte er tilfelle for de eldre aldersgruppene. Dette går frem av tabell 5x.

Tabell 5x Økning i utgiftsbehov fra 2010 til 2016 fordelt på ASSS-kommunene og resten av landet. Mill kr

TBU presiserer at beregningene for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen må betraktes mer som grove anslag enn som eksakte svar. Vi vil understreke at dette gjelder i enda større grad for de kommunevise beregningene som gjøres i dette kapitlet.

4. Ressursbruk og kvalitet - tjenesteområdene i ASSS-nettverkene

I kommunerapportene presenteres tjenesteområder og indikatorer pr kommune og det er brukt konserntall eksklusive sosiale utgifter for hele perioden 2007 til 2009. KS har gjort beregninger (ny korreksjonskoeffisient) for sosiale utgifter. Det er for 2009 foretatt slik korreksjon på nettoutgifter, og indikatorene for brutto/-korrigerede driftsutgifter ble dermed noe høyere enn 15.3.-tallene (som ble brukt i vårens utfordringsnotater).

I denne delen av hovedrapporten presenteres indikatorer for alle ASSS-kommunene samlet i tidsserie for perioden 2007-2009 for hver sektor. Noen vises for hele perioden og noen indikatorer viser bare for 2009.

Denne delen av rapporten gir kommunene grunnlag for å vurdere sine tjenesteområder over tid sammenliknet med de andre ASSS-kommunene, i forhold til sektorvise prioriteringer og tiltak.

Det er gjort et utvalg av indikatorer som presenteres, og mer detaljer for den enkelte kommune, samt kommentarer og forklaring finnes i del 1 og 2 i hovedrapporten (dette dokumentet), og i kommunerapportene. Det er utarbeidet en kommunerapport for hver kommune, der alle tjenesteområdene gjennomgås og man ser på data for enkeltkommuner og relaterer til snitt for ASSS. Dette kapittelet i rapporten er basert på Kostra-konserndata for 2009 publisert pr. 15.juni 2010.

4.1. Grunnskole

4.1.0. Helhetsvurdering av tjenesteområdet

Tjenesteprofilene for ASSS-kommunene viser at det er store variasjoner mellom kommunene, både i forhold til ressursbruk og resultater. Nasjonalt er det liten samvariasjon mellom ressursbruk og resultater. Det kan være flere årsaker til det.

SØF har nylig gjort en analyse på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet om ressursituasjonen i grunnskolen (**SØF-rapport nr. 01/06**)

Hovedinntrykket fra analysene er at ressursinnsatsen i grunnskolen de senere år er preget av betydelig stabilitet. Stabiliteten må ses i sammenheng med utviklingen i kommunenes økonomiske rammebetingelser. I 2002 og 2003 var det kun svak vekst i kommunesektorens samlede inntekter og reell reduksjon i de frie inntektene. I 2004 og 2005 var det kraftig vekst både i samlede inntekter og frie inntekter, men de økte inntektene ble i stor grad benyttet til å styrke den økonomiske balansen etter flere år med svake driftsresultater. Stabil ressursinnsats per elev, som betyr at den samlede ressursbruken har vokst i takt med antall elever, kan forstås som at kommunene har prioritert grunnskole i en periode med relativt stramme økonomiske rammebetingelser.

Kommunens organisering av tjenestene, utdanningsnivået til foreldrene og gjennomsnittlig lønnsnivå pr. årsverk, skolestruktur m.v. er momenter som kan påvirke ressursbruk og resultater.

Alle kommunene tilbakemelder at de har fokus på tidlig innsats for å redusere kostnadskrevende problemer sent i skoleløpet. Flere av kommunene presiserer i sine tilbakemeldingsnotat at dette arbeidet må sees i et langsiktig perspektiv.

Det området som har stor oppmerksomhet i ASSS-nettverket er spesialundervisning. Kommunene er i en kontinuerlig prosess for å finne løsninger som gir et best mulig læringsutbytte innenfor akseptable kostnadsrammer. Her har alle kommunene et utviklingspotensiale. KS vil spesielt peke på ingen av kommunen har dokumentert at de har innsikt i om elever med spesialundervisning når avklarte læringsmål. KS pekte på dette også i Tjenesterapporten for 2008. Dette er også en nasjonal utfordring å få bedre innsikt i om ressursinnsatsen til spesialundervisning gir ønskete resultater.

Skolenettverket i ASSS er et meget kompetent nettverk. De utfordrer hverandre på indikatorer og resultater, og bidrar til å øke kvaliteten på datagrunnlaget gjennom gode drøftinger og innspill.

4.1.1. Funksjoner som inngår i tjenesteområdet

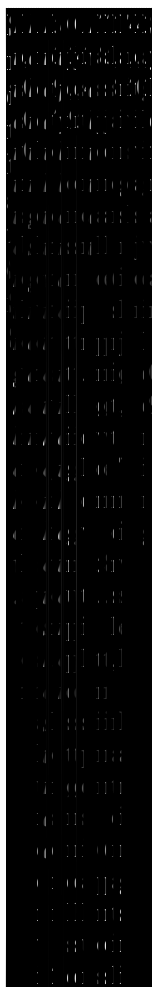
Tjenesteområde skole inneholder følgende funksjoner:

202 Grunnskole

214 Spesialskoler

- ASSS-nettverket er enig i at KS bør henvende seg til SSB med ønske om at utgiftene til grunnskolenes spesialskoler ikke regnskapsføres på egen funksjon (214), men at det benyttes samme funksjon (202) som ordinære grunnskoler. Det er lite hensiktsmessig at utgifter til spesialundervisning i egne spesialgrupper føres på en funksjon og spesialskoler på en annen funksjon.

4.1.2. Tjenesteprofiler

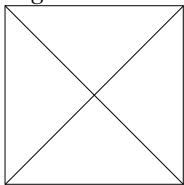
[REDACTED]

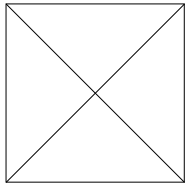

4.1.3. Prioritering/behov

Indikatorene viser hvordan kommunenes frie inntekter er fordelt til ulike tjenesteområder og avspeiler både den enkelte kommunes prioritering og ressurstildeling for å dekke nødvendige behov.

Figur 34

Den første figuren viser utviklingen av netto driftsutgifter, konsern pr elev for funksjon 202 + 214 for perioden 2007 -2009. Den andre sammenligner kommunene mot snitt 2009.

Kommentar

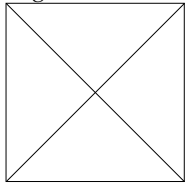
Vi ser av den første figuren at alle kommunene har hatt en økning. Trondheim er den kommunen med lavest økning fra 2008 til 2009.

Kristiansand har høyest netto driftsutgifter, mens Trondheim og Drammen ligger lavest. Det er en forskjell på 8. 522 kroner pr elev på høyeste og laveste kommune.

4.1.4. Dekningsgrader

Indikatorene viser hvor stor del av målgruppen(e) for tilbudet som mottar tjenestene

Figur 35

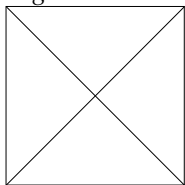

Figuren viser utviklingen av andel elever som får spesialundervisning i prosent for årene 2007 - 2009.

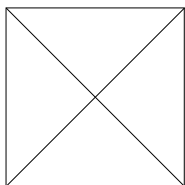
Kommentar

Dette er et område som har hatt stor oppmerksomhet i nettverket. Utviklingen viser at andelen øker for de fleste kommunene med unntak av Drammen og Sandnes. Oslo ligger høyest i nettverket, Trondheim lavest.

Figur 36

Figuren viser internprofilen mellom andel og timer pr. elev med spesialundervisning. For 2009 gjelder dette årstimer pr elev med spesialundervisning både for KOSTRA-funksjon 202 Grunnskoleundervisning og funksjon 214 Spesialskoler.

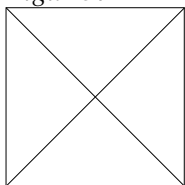
Kommentar

Figuren viser at Tromsø, Fredrikstad og Stavanger bruker mest til spesialundervisning i forhold til antall lærertimer totalt i kommunen. For 2009 gjelder dette både for KOSTRA-funksjon 202 Grunnskoleundervisning og funksjon 214 Spesialskoler.

4.1.5. Produktivitet/enhetskostnader

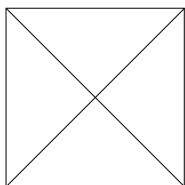
Indikatorene viser ressursinnsats i form av personell, driftsmateriell og investeringer, pr bruker av tjeneste eller pr innbygger i kommunen.

Figur 37

Figuren viser utviklingen av voksentettheten i skolen. Vi ser at Stavanger og Tromsø ligger høyest. Stavanger kommenterer dette i sitt tilbakemeldingsinnspill med at de har økt antall assistenter i skolen.

Figur 38

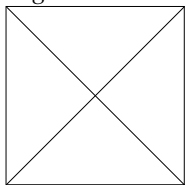

Figuren viser undervisningsrelaterte årsverk i perioden 2007-2009. Også her ligger Tromsø og Stavanger høyest.

4.1.6. Utdypende tjenesteindikatorer

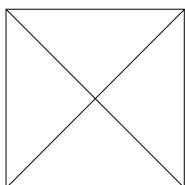
Utdypende nøkkeltall supplerer indikatorene presentert under prioritering, dekningsgrader og produktivitet/enhetskostnader, men kan ikke plasseres under disse overskriftene.

Figur 39

Figuren viser gjennomsnittlig gruppestørrelse 1.-10.trinn. Skolestruktur og skolestørrelser med små og store skoler gjør at endringer i dette vil kunne innvirke mye på resultatet. For 2009 gjelder dette både for funksjon 202 Grunnskoleundervisning og funksjon 214 Spesialskoler.

Figur 40

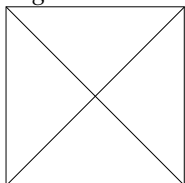
Figuren viser gjennomsnittlig gruppestørrelse for 1.-4.-trinn. Den samme vurderingen som figur 16 vil også gjelde her. For 2009 gjelder dette både for KOSTRA-funksjon 202 Grunnskoleundervisning og funksjon 214 Spesialskoler.

I denne figuren ser vi at Fredrikstad og Stavanger er under snittet. Sammen med Drammen og Bergen er det de 4 kommunene som har størst avvik mellom gruppestørrelsen for 1.-10. trinn og 1.-4. trinn.

4.1.7. Kvalitet

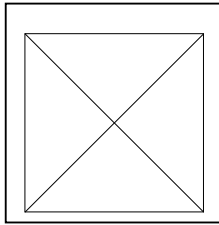
Kvalitetsindikatorer er måling av kvalitet basert på objektive kriterier, resultat av bruker- og medarbeiderundersøkelser, m.v.

Figur 41

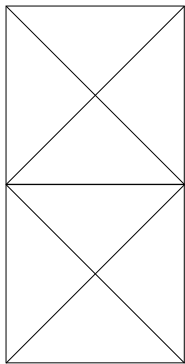
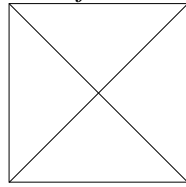

Figuren viser andel mestring på nivå 2 og 3 i nasjonale prøver for **5. trinn**. Nasjonale prøver på 5. trinn er delt inn i 3 mestringsnivåer der 1 er lavest og 3 er høyest. Her ligger Bærum med høyest andel på de to mestringsnivåene, vesentlig høyere enn snittet. Oslo utmerker seg også med høy andel mestring på nivå 2 og 3. Fredrikstad og Drammen ligger vesentlig under snittet.

Figur 20 Nasjonale prøver 8. trinn (NB! Ikke 10. trinn)

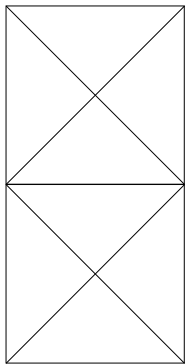

Figuren viser andel mestring på nivå 3- 5 for **8.trinn**. Nasjonale prøver på 8. trinn er delt inn i 5 mestringsnivåer der 1 er lavest og 5 er høyest. Forskjellen mellom kommunene er om lag som for 5. trinn med små avvik.

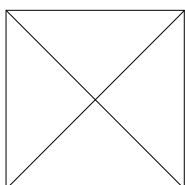
Kommentar

Figurene viser utviklingen for hver kommune i perioden 2007-2009 for fagene matematikk, engelsk og norsk hovedmål. Som for nasjonale prøver ligger Bærum med de beste resultatene. Her kan kommunene ved å studere utviklingen i egen kommune kunne se om strategisk innsats som settes inn virker over tid. I forhold til ressursinnsatsen kan det se ut som det er rom for å bedre resultateffektiviteten i flere kommuner.

Kommentar

Figurene viser resultatene fra elevundersøkelsen på trivsel, motivasjon og faglig veiledning både for 7. og 10.trinn. Det er små avvik fra snittet. Gjennomgående er det høy tilfredshet hos elevene på trivsel. Figuren viser videre at det er en utfordring å få bedret resultater på faglig veiledning i alle kommunene.

Kommentar

Sykefraværstallene er hentet fra kommunene da 9 av 10 kommuner fant stort avvik mellom egen tall og de tall som er registrert i PAI-registeret. Tromsø og Trondheim er i figuren over vist med tall fra PAI, men resten er manuelt rapportert. Det vil være viktig for disse to kommunene å analysere resultatene for å kunne nærme seg snittet i nettverket. Trondheim opplyste i innspurten på arbeidet med rapporten at de hadde et sykefravær på 8,7% i 2009 og ikke 9,7% (PAI).

KS mener at det er grunn til å undersøke kvaliteten i tallene nærmere da 8 av 10 kommune bruker egen tall og ikke tilgjengelig sentral statistikk.

4.2. Barnehage

4.2.0. Helhetsvurdering av tjenesteområdet

Alle kommunene er langt på vei i mål med å ha full barnehagedekning i forhold til loven. De fleste jobber videre for å gi alle foreldre som ønsker plass, et tilbud. Andelen barn fra språklige og kulturelle minoriteter i barnehage i forhold til innvandrerbarn 1-5 år er godt over 60 %, og mange av kommuner har et spesielt opplegg for denne gruppen. Enhetskostnadene (korr.brutto driftsutg pr korr oppholdstime i komm bhg) har økt for seks av ti kommuner, mens to har samme utgift som i fjor, og to har lavere enhetskostnader. Rekruttering av fagpersonell er en utfordring for alle kommunene, selv om det er store forskjeller. Utviklingen for to er klart positiv, mens de fleste ligger på nivå med i fjor, eller har en nedgang i andelen førskolelærere. Alle har et systematisk arbeid for å beholde og rekruttere. Voksnettheten varierer også en del, og avhenger mye av strukturen på barnehagene og organisering.

4.2.1. Funksjoner som inngår i tjenesteområdet

Tjenesteområde Barnehage inneholder følgende funksjoner:

- 201 Førskole
- 211 Styrket tilbud til førskolebarn
- 221 Førskolelokaler og skyss

4.2.2. Tjenesteprofiler Barnehage 2009

Sni
ttv
erd
i i
net

tve
rk
09_
Pri
orit
eri
ng/
beh
ov:

—
_N
etto
drif
tsut
gift
er,
kon
ser
n
eks
klu
sive
sosi
ale
utgi
fter
,
per
pr.
inn
byg
ger
1-5
år,
bar
neh
age
r_K

r
8 3
38,-
_Kr
24
575
,-
_Kr
15
510
,-

—
_D
ekn
ing
sgr
ade
r_

De
kni
ngs
gra
d 1-
2 år
(Ko
mm
una
le +
Pri
vat
e)_
70,
8
%_
87,
8
%_
77,
4
%_
De
kni
ngs
gra
d 3-
5 år
(Ko
mm
una
le +
Pri
vat
e)_
92,
8
%_
99,
2
%_
96
%_
_A
nde
l
bar
n
fra
spr
åkli
ge
og
kult

urel
le
min
orit
eter
i
bar
neh
age
i
for
hol
d til
inn
van
drer
bar
n 1-
5
år_
60,
2
%_
76,
1
%_
66,
1
%_
**Pr
odu
ktiv
itet/
enh
etsk
ost
nad**
—
—
Kor
rige
rte
brut
to
drif
tsut
gift
er
(fu
nks
jon
201
ordi
nær
drif

t),
kon
ser
n
eks
klu
sive
sosi
ale
utgi
fter
, pr.
kor
rige
rte
opp
hol
dsti
mer
ko
mm
una
le
bar
neh
age
r
Kr
. 32,-
Kr
38,-
Kr
35,-
—
Kor
rige
rte
opp
hol
dsti
mer
per
års
ver
k
basi
svir
kso
mh
et
(f.
201
) i
ko

mm
una
le
bar
neh
age
r_1
2 7
75
tim
er_
13
992
tim
er_
13
249
tim
er_
_K
orri
gert
e
opp
hol
dsti
mer
per
års
ver
k
basi
svir
kso
mh
et
(f.
201
) i
priv
ate
bar
neh
age
r_1
2 8
40
tim
er_
14
197
tim
er_
13
629

tim
er_
Kv
aliu
et_

_A
nde
l
ans
atte
me
d
god
kje
nt
førs
kol
elæ
reru
tda
nni
ng i
basi
svir
kso
mh
et_
27,
3
%_
42,
2
%_
33,
7
%_

30 4,9

%_

46,

9

%_

37

%_

_A

nde

l

ans

atte

me

nn

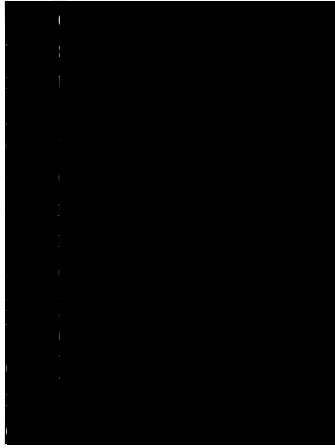
til

basi

svir

kso

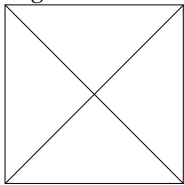
mh
et i
bar
neh
age
ne_
6,9
%_
13,
5
%_
10,
3
%_
_Sy
kefr
avæ
r_9,
5
%_
18,
8
%_
12
%_
_Br
uke
rtilf
red
shet
(Gj.
snit
tlig
skå
r på
en
skal
a
fra
1-6,
hvo
r 6
er
mes
t
for
nøy
d)_
4,5
_5,
1

4.2.3. Prioritering/behov

Indikatorene viser hvordan kommunenes frie inntekter er fordelt til ulike tjenesteområder og avspeiler både den enkelte kommunes prioritering og ressurstildeling for å dekke nødvendige behov.

Figur 42 Netto driftsutgifter, konsern ekskl sosiale utg. til barnehagesektoren per innb 1-5 år

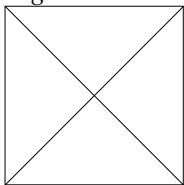
Det er fortsatt utfordringer knyttet til å analysere styringsinformasjon knyttet til barnehage-tjenesten. Det skyldes den enorme utbyggingen som har pågått de siste årene. Spesielt i forhold til nettodriftsutgifter har det vist seg at det kan være vanskelig å sammenligne tallene.

Kommunene drøftet dette igjen på samlingen i april og opprettholdt sitt innspill om at denne indikatoren ønsker de foreløpig ikke å bruke. Tjenesteprofilen inneholder likevel denne indikatoren, men den blir da ikke kommentert ytterligere.

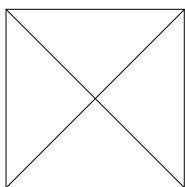
4.2.4. Dekningsgrader

Indikatorene viser hvor stor del av målgruppene som mottar tjenestene

Figur 43 Andel barn 1-2 år med barnehageplass, alle kommuner 2009

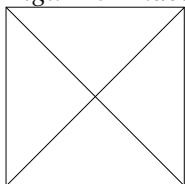

Figur 44 Tidsserie, andel barn 1-2 år med barnehageplass 2007 -09

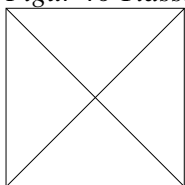

ASSS-kommunene har fortsatt å utvide barnehage tilbudet, og de fleste oppgir å ha full dekning i forhold til retten til plass. Trondheim som hadde god dekning har økt siste året. Drammen, Kristiansand, Bergen og Tromsø har ikke de store endringen fra i fjor til i år, men har hatt store økninger fra 2006. Dette handler om at utbyggingstakten har vært ulik, antall barn er ulik og andelen foreldre som ønsker plass kan variere. Fredrikstad som ligger under 70 % dekning har likevel plass til de som etterspør plass. Kommunen har heller ikke prognoser som tilsier noen stor økning av barnegruppa. Mens Oslo, Sandnes og Trondheim vil ha en kraftig vekst i barnegruppa. Samtidig opplever mange kommuner at stadig flere foreldre ønsker plass.

Figur 45 Andel barn 3-5 år i barnehage, alle kommuner 2009

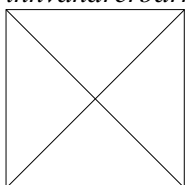

Figur 46 Tidsserie, andel barn 3-5 år i barnehage, alle kommuner 2007 – 09,

Dekningsgraden for barn 3-5 år er over 92 % for alle kommunene, og her er det full barnehagedekning hos alle kommunene. Fredrikstad og Oslo har økt andelen mest det siste året, begge med ca 3 %. Alle kommunene, utenom Fredrikstad har en relativt sterk vekst i barnegruppene, noe som fortsatt blir en utfordring for kommunene i nettverket. Det er krevende både i forhold til utbygging og bemanning. Spesielt kommunene som vokser mest, som Oslo og Sandnes, og som fortsatt har relativt lav dekningsgrad vil merke dette framover. Andelen barn fra språklige og kulturelle minoriteter vil også påvirke behovet, og det er grunn til å tro at en stadig større andel i denne gruppen vil ønske plass. Her har Oslo og Drammen et godt utgangspunkt, mens andre kommuner kanskje vil oppleve en større pågang over tid.

Figur 47 Andel barn fra språklige og kulturelle minoriteter med barnehageplass i forhold til innvandrerbarn 1-5 år, 2009 for alle kommuner

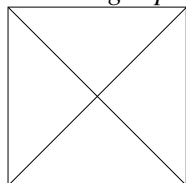
Dette er en ny indikator, da det er barn 1-5 år og ikke barn 0 til 5 år som har vært brukt tidligere. Den nye indikatoren er mer presis, og et resultat av et ønske fra ASSS-kommunene Det er som

figuren viser, relativt store forskjeller kommunene i mellom. Drammen er den kommunen som har den desidert høyeste andelen i barnehage. Kristiansand og Trondheim har også en høy andel i barnehage. Drammen har jobbet systematisk over tid med å rekruttere denne gruppen til barnehagene. Totalt sett av alle barn i barnehagen er det Oslo og Drammen som har den høyeste andelen med ca 23 % barn med innvandrerbakgrunn. Resten av kommunene i nettverket ligger fra 10 % og lavere. Bergen og Stavanger har hatt den største veksten i 0-5 åringer i denne gruppa de siste tre årene, noe som på sikt kan gi seg utslag i en økt etterspørsel. Fredrikstad har løftet fram sitt arbeid med språkutvikling for forberedelse til skolestart for aldersgruppen 4-5 år. Dette er nok et område alle kommunene, og særlig de med vekst i barnegruppa har eller vil ha være oppmerksomhet i forhold til.

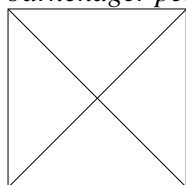
4.2.5. Produktivitet/enhetskostnader

Indikatorene viser ressursinnsats i form av personell, driftsmateriell og investeringer, pr bruker av tjeneste eller pr innbygger i kommunen.

Figur 48 Korrigerte brutto driftsutgifter (201), konsern ekskl sosiale utg. i kommunale barnehager per korrigert oppholdstime (kr)

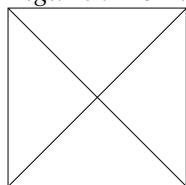

Figur 49 Tidsserie korrigerte brutto driftsutgifter (201), konsern ekskl sosiale utg. i kommunale barnehager per korrigert oppholdstime (kr) 2007 - 2009

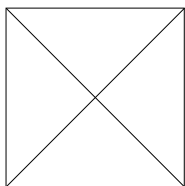

Denne indikatoren sier noe om hva en oppholdstime i barnehage koster kommunen. Indikatoren påvirkes av mange faktorer, men de viktigste er de ansattes utdanningsnivå og lønnsansiennitet, voksentettheten, størrelsen på barnehager og enheter og utbyggingstakt. Utgiften varierer fra 32 kroner for Sandnes til 38 kroner for Bergen. De to kommunene er også i hver sin ende av skalaen når det gjelder de ansattes utdanning og voksentetthet. Bergen har en vesentlig høyere andel med fagutdanning og en betydelig høyere voksentetthet enn Sandnes. Dette er faktorer som er med på å forklare den store forskjellen mellom de to ytterpunktene i forhold til utgiftsnivå.

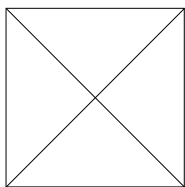
Figur 50 Korrigerte oppholdstimer per årsverk i kommunale barnehager (f201) 2009

Figur 51 Korrigerte oppholdstimer per årsverk i kommunale barnehager (f201) 2007 - 09

Figur 52 Korrigerte oppholdstimer per årsverk i private barnehager (f201) 2007 - 09

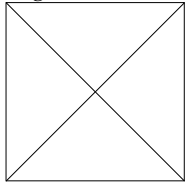

Indikatoren "korrigerte oppholdstimer per årsverk" skal si noe om produktivitet og kvalitet, og spesifikt voksentetthet i barnehagene. Lave tall indikerer høy voksentetthet og motsatt. Denne indikatoren påvirker også utgiftene, som beskrevet tidligere. I tre kommuner har voksentettheten økt, det er i Bærum, Oslo og Tromsø, mens de andre kommunene har redusert voksentettheten noe. Fortsatt er det sånn at voksentettheten er noe høyere i kommunale enn i private barnehager. Men her ser vi at ni av ti kommuner går voksentettheten i de private barnehagene opp. Når det gjelder voksentetthet handler det mye om organisering, både i forhold til barnehagens størrelse og den interne organiseringen i den enkelte barnehage. Rekruttering er en annen utfordring i forhold til voksentetthet i barnehagene, da en del kommuner oppgir at de i perioder har problemer med å rekruttere personell. Dermed kan man se på denne indikatoren både som et utgangspunkt for å drøfte produktivitet med tanke på hvordan tjenesten er organisert og ressursene brukes, og i forhold til kvalitet og barns tilgang på voksne.

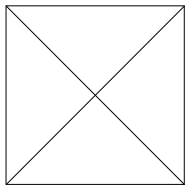
4.2.6. Kvalitet

Kvalitetsindikatorer er måling av kvalitet basert på objektive kriterier, resultat av medarbeider- og brukerundersøkelser, m.v.

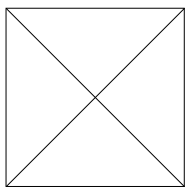
Figur 53 Andel ansatte med førskolelærerutdanning, alle kommuner 2009

Figur 54 Tidsserie andel ansatte med førskolelærerutdanning, 2007 – 09

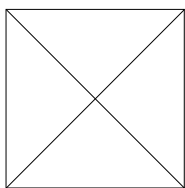

Figur 55 Andel ansatte med førskoleutdanning, annen ped.utd.- eller fagutd. - 2009

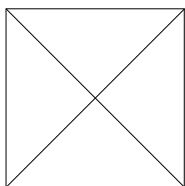

Det er store variasjoner mellom kommunene når det gjelder andelen med førskoleutdanning. Trondheim har høyest andel, og har hatt det over lang tid. Bærum, Oslo, Sandnes og Stavanger er de som sliter mest med å rekruttere. Kristiansand har hatt den største veksten i andel førskolelærere de siste tre årene. Denne indikatoren påvirker utgiftsnivået direkte, og er samtidig den indikatoren som sier noe om mulighetene for å bygge et kvalitativt godt tilbud i barnehagene. Alle kommunene jobber aktivt for å rekruttere og beholde førskolelærere, men det er mange forhold som påvirker rekrutteringen. Spesielt det regionale arbeidsmarkedet betyr mye, og lar seg ikke påvirke i særlig grad av kommunenes tiltak.

Figur 56 Andel ansatte menn til basisvirksomhet i barnehagene, alle kommuner 2009

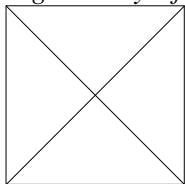

Figur 57 Tidsserie andel ansatte menn til basisvirksomhet i barnehagene, 2007 - 2009

Andelen menn i barnehagene er lav, og varierende. Oslo har den høyeste andel og har økt jevnt de siste tre årene. Kristiansand og Drammen har økt sine andeler mest. Fredrikstad og Tromsø har en liten nedgang fra i fjor, da Tromsø hadde en like høy andel som Oslo. Ellers har de andre kommunene en liten oppgang fra i fjor. Mye tyder på at hvis en kommunene har fått opp andelen menn på enkelte barnehager, så vil de lettere beholde og rekruttere menn til barnehagene sine. Flere kommuner har egne prosjekter eller tiltak for å styrke andelen menn og beholde menn i barnehagene.

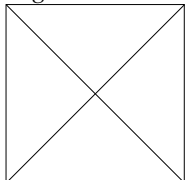
Figur 58 Sykefravær, alle kommuner 2009

Sykefraværstallene er meldt inn fra kommunene selv. Det er relativt store variasjoner mellom kommunene, og Tromsø sitt særdeles høye fravær trekker også snittet mye opp. Alle kommunene

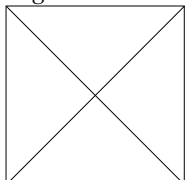
har et noe økt sykefravær sammenliknet med 2008 tallene. De fleste har økt med ca 1 til 1,5 % fra i fjor, bortsett fra Stavanger som har omtrent samme sykefravær som i fjor. Både eksterne og interne forhold påvirker sykefraværet. Arbeidsmarkedssituasjonen påvirker, og ledigheten var lav også i 2009. En annen ting er at kommunene har fortsatt en kraftig utbygging og har utfordringer med rekruttering av fagfolk. Noe som kanskje også påvirker sykefraværet. Alle kommunene jobber systematisk og aktivt for å redusere sykefraværet og øke nærværet. Over de neste par årene får de se hvordan tiltakene virker, evaluere og gjøre eventuelle endringer.

Figur 59 Brukertilfredshet 2009, Fredrikstad, Oslo, Drammen, Sandnes og Tromsø 2009

Halvparten av kommunene har enten gjennomført brukerundersøkelse på www.bedrekommune.no eller lagt til spørsmålet: "alt i alt, hvor fornøyd er du med barnehagen barnet ditt går i?" i egen brukerundersøkelse. Der kommunen har hatt en annen skala har vi regnet om til en 6-delt skala som bruker i bedrekommune. Skalaen går fra 1, som tilsvarer i svært liten grad, til 6 – i svært stor grad. Brukertilfredsheten generelt for barnehageområdet er relativt høy og snittet for landet (på www.bedrekommune.no) er 4,8. Det ser vi er snittet for de fem kommunene i ASSS-nettverket også. Men variasjonene er såpass store at det er reelle forskjeller mellom kommunene, i hvordan foreldre/foresatte opplever tjenesten. Sandnes har de mest fornøyde foreldrene, tett fulgt av Fredrikstad. Oslo har noe mindre fornøyde foreldre i år enn i fjor, da de har gått fra en score på 5 til 4,6. Det viktigste med brukerundersøkelsene er å ha en reell dialog med foreldrene i forhold til de spørsmålene den enkelte barnehage og kommune ser at de har utfordringer i forhold til. Samtidig er det nyttig å følge undersøkelsene over tid å se etter de barnehagene som gjør det godt over tid. Hva kjennetegner de barnehagene med fornøyde brukere over tid?

Figur 60 Medarbeidertilfredshet, alle kommuner 2009

Medarbeidertilfredshet er dels hentet fra www.bedrekommune.no og dels fra kommunene. ASSS-kommunene er enige om at alle skal rapportere inn på medarbeidertilfredshet. De som ikke bruker bedrekommune legger til spørsmålet: "**alt i alt hvor fornøyd er du med arbeidssituasjonen din?**" i sin undersøkelse. Men ikke alle kommunene gjennomfører medarbeiderundersøkelse hvert år. Av de fem kommunene som har resultater ligger de ganske jevnt. Vi kan ikke se noen sammenheng med sykefravær eller utdanningsnivå eller lignende.

4.3. Barnevern

I denne delen av hovedrapporten presenteres enkeltindikatorer for ASSS - kommunene samlet. Indikatorene presenteres hovedsakelig i tidsserier for årene 2007 – 2009 og noen indikatorer vises kun for 2009. Programkomiteen har besluttet at det skal benyttes konserntall for alle tjenester ekskl sosiale utgifter. Barnevern har ikke konserntall på nivå to eller tre. KS har derfor hentet konserndata fra SSB og korrigert tallene sosial utgifter. Denne delen av rapporten gir

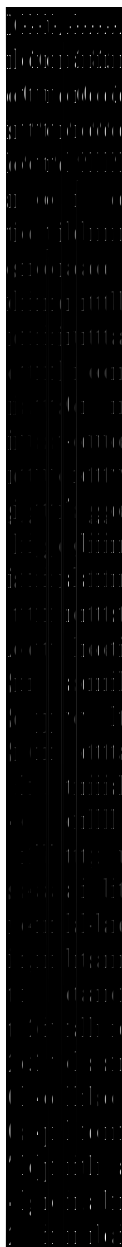
grunnlag for å vurdere egne tjenesteområder over tid sammenliknet med de andre ASSS-kommunene, og i forhold til sektorvise prioriteringer og tiltak

Det er gjort et utvalg av indikatorer som presenteres, og mer detaljer for den enkelte kommune, samt kommentarer og forklaring finnes i del 1 og 2 i hovedrapporten (dette dokumentet), og i kommunerapportene (en rapport pr kommune). I kommunerapportene presenteres alle tjenesteområdene og indikatorer pr kommune. Der relateres også den enkelte kommunes verdier på indikatorene til gjennomsnitt for ASSS - kommunene, og KS kommenterer tjenesteprofilene.

Data og kommentarer i Del 3 er basert på Kostra publisert 15. juni 2010.

4.3.0. Helhetsvurdering av tjenesteområdet

Tabellen under viser prosentvis endring fra 2007 til 2009 for gjennomsnittet av ASSS kommunene i de viktigste indikatorene for barnevernet.

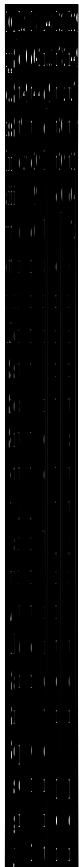
[REDACTED]

Økningen i netto driftsutgifter til barnevernstjenesten pr innbygger 0-17 år, tilsvarer om lag prisveksten i perioden, og tilsvarende forbrutto driftsutgifter pr barn i opprinnelig familie. (Økning i kommunal deflator fra 2007-2009: 10,5 %). Netto driftsutgifter pr barn i barnevernet har imidlertid gått ned med 2 prosent i perioden 2007-2009 og fjernes lønns- og prisveksten på 10,5 prosent, er realnedgangen på -12,5 prosent. Barn med undersøkelser og barn med barneverntiltak i forhold til innbyggere 0-17 år har økt med henholdsvis 26 og 19 prosent fra 2007 til 2009. Netto driftsutgifter til saksbehandling av totale netto driftsutgifter til barnevernet, har økt med 8 prosent fra 2007-2009. Dette må sees i sammenheng med at andelen barn med undersøkelser og med tiltak har økt. Andelen av barneverntiltakene som er utenfor opprinnelig familie er redusert med 6 prosent fra 2007-2009.

Sykefraværet innen barnevernet er i ASSS-snittet redusert med 13 prosent fra 2007 til 2009. Her er imidlertid dataene noe usikre, da de både inneholder tall fra PAI registret til KS og kommunenes egne tilbakemeldinger. Enkelte kommuner mangler også data for et eller to av årene i treårsperioden.

I neste tabell er det gjort en sammenligning av sentrale indikatorer i barneverntjenesten i 2009 mellom gjennomsnitt for ASSS kommunen og gjennomsnitt for landets øvrige kommuner, hvor ASSS kommunene er holdt utenfor landsgjennomsnittet.

Sammenligningen viser at ASSS kommunene i snitt bruker 9 prosent mer netto til barnevern pr barn 0-17 år enn snittet av landets øvrige kommuner og at dette på tross av at andelen barnevernsbarn i denne aldersgruppen er 17 prosent lavere i ASSS kommunene enn i landsgjennomsnittet. ASSS kommunene har i snitt 35 prosent høyere brutto driftsutgift pr barn i opprinnelig familie enn landets øvrige kommuner, mens brutto driftsutgift pr barn utenfor opprinnelig familie er om lag på samme nivå i ASSS som i landets øvrige kommuner.

4.3.1. Funksjoner som inngår i tjenesteområdet

Tjenesteområde Barnevern inneholder følgende funksjoner:

- 244 Barneverntjeneste
- 251 Barneverntiltak i familien
- 252 Barneverntiltak utenfor familien

4.3.2. Tjenesteprofiler – snittverdi for nettverket

Prioritering/behov:

Resurssbruk - nett og driftsutgifter per innbygger for den enkelte tjenesten, i forhold til berettiget

utgi
fts
b
eho
v jf
kos
tna
dsn
økk
ele
n i
innt
ekts
syst
em
et._
0,8
3_1
,20
_1,
000
_A
nde
l
bar
n 0-
17
år
av
tota
lbe
folk
nin
g_2
0,0
_25
,9_
22,
9_
Nto
drif
tsut
gift
er
pr
inn
byg
ger
0-
17
år,
bar
nev
ern
_3
765

6
157
5
195
D
ekn
ing
sgr
ade
r_
_
_
An
del
bar
n
me
d
und
ers
øke
lse
i
for
hol
d til
inn
byg
ger
e 0-
17
år_
2,1
4,
0_3
,0_
_A
nde
l
bar
n
me
d
bar
nev
ernt
ilta
k i
fht
inn
byg
ger
e 0-
17
år_

2,7
_5,
6_4
,1_
_A
nde
l
bar
n 0-
5 år
me
d
bar
nev
ernt
ilta
k
av
bar
n 0-
17
år
me
d
bar
nev
ernt
ilta
k_1
7,7
_25
,1_
20,
7_
An
del
bar
n
me
d
tilta
k i
fam
ilie
n i
løp
et
av
året
i %
av
alle
i
tilta
k 0-

17
år_49,
2_7
5,2
_65
,8_
_A
nde
l
bar
n
me
d
tilta
k
ute
nfo
r
hje
mm
et i
løp
et
av
året
i %
av
ant
all
bar
n 0-
17
år_0,9
_1,
7_1
,4_
**Pr
odu
ktiv
itet/
enh
etsk
ost
nad**
--
Bru
tto
drif
tsut
gift
er
pr

bar
n
(24
4)_
24
087
_48
547
_32
406

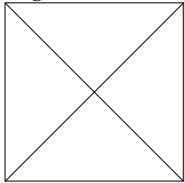
20 3,5
555
_56
920
_34
899
_B
rutt
o
drif
tsut
gift
er
pr
bar
n
ute
nfo
r
opp
rinn
elig
fam
ilie
(25
2)_
187
847
_27
0
373
_23
1
200
_K
vali
tet_
--
Syk
efra
vær
_6,
2_1

4.3.3. Prioritering/behov

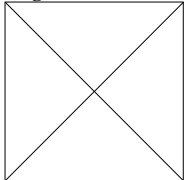
Indikatorene viser hvordan kommunenes frie inntekter er fordelt til ulike tjenesteområder og avspeiler både den enkelte kommunes prioritering og ressurstildeling for å dekke nødvendige behov.

Figur 61 Andel barn 0-17 år av totalbefolkning

Figuren viser hvor stor andel av kommunens befolkning som er i primærmålgruppa for barneverntjenester. Bergen, Sandnes Trondheim og Tromsø har hatt en svak nedgang i andelen barn 0-17 år av totalbefolkningen.

Figur 62 Nto driftsutgifter (konsern ekskl sosial utg) pr innb 0-17 år, barneverntjenesten

Figuren viser netto driftsutgifter til barneverntjenesten pr innbygger 0-17 år. Inkludert i beløpet er funksjonene 244, 251 og 252. Fredrikstad, Bergen, Oslo, Drammen, Kristiansand, Bergen og Tromsø har hatt en jevn økning av nettoutgiftene i alle årene 2007-2009. Sandnes har hatt en reduksjon fra 2007 til 2008 og en svak økning fra 2008 til 2009, mens Stavanger har hatt en svak reduksjon fra 2008 til 2009.

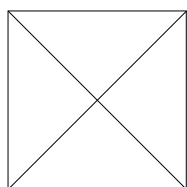
Følgende kommuner har kommentert:

Oslo: Netto driftsutgifter slik de fremkommer i figur 12 inneholder som nevnt nedenfor på langt nær alle utgiftene. Økningen fra 2008 til 2009 er uansett betydelig og har sammenheng med at brukerraten i barnvernet steg tydelig fra 2008 til 2009. Endringen fra 2007 til 2008 var derimot svært beskjeden. Netto driftsutgifter målt mot alle barn i barnvernet har derimot hvert år siden 2004 økt mindre enn prisstigningen.

Trondheim: Trondheim har hatt en markant økning i enhetskostnadene etter 2006. Økningen er knyttet til barn med tiltak i opprinnelig familie og har sammenheng med endret praksis i forhold

til å fatte enkeltvedtak om hjelpetiltak i opprinnelig familie, se beskrivelse innledningsvis. I samme periode har Trondheim hatt en reduksjon i netto driftsutgifter pr barn med tiltak utenfor opprinnelig familie.

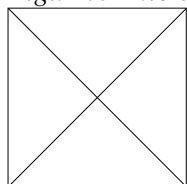
Ut fra en hypotese om at den finnes en sammenheng mellom økende levekårsproblem og ressursbruk i barnevernet, er den statistiske sammenhengen mellom netto driftsutgift til barnevern 0-17 år i 2008 og levekårsindeks (slik den ble beregnet til og med 2008), undersøkt i figuren under. Alle landets kommuner er med i beregningene. Søylene er netto driftsutgift barnevern pr innbygger 0-17 år pr kommune, og ”zic-zac”-linjen er levekårsindeksen for hver av kommunene. Kommunene er sortert etter stigende levekårsindeks, dvs. økende levekårsproblem.

Korrelasjonskoeffisient = 0,1576

Figuren viser at det er liten statistisk sammenheng mellom økende levekårsproblem og ressursbruk i barnevern. Korrelasjonskoeffisienten, som viser graden av samvariasjon mellom to datasett (i dette tilfellet netto driftsutg. pr innb. 0-17 år og levekårsindeks), er bare 0,1576. For at det skal være god sammenheng må korrelasjonskoeffisienten være nær 1. Figuren viser at kommuner med begrensede levekårsproblem (lav levekårsindeks) kan ha høy ressursbruk til barnevern pr innbygger 0-17 år, og omvendt; kommuner med høy levekårsindeks (omfattende levekårsproblem) kan av lav ressursbruk til barnevern pr innbygger 0-17 år.

Figur 63 Netto driftsutgifter (konsern ekskl sosial utg) pr barn i barnevernet

Figuren viser kommunens samlede utgifter (funksjonene 244, 251 og 252) til barnevern-tjenester fordelt på antall barn med undersøkelse eller tiltak i rapporteringsåret. Dette tallet fremkommer ikke i tjenesteprofilene, men er en supplerende prioriteringsindikator. Trondheim har det høyeste nivået på netto driftsutgifter pr barn i barnevernet, mens Tromsø ligger lavest. Fredrikstad, Bærum, Drammen og Sandnes har hatt reduksjon i enhets-kostnadene. Det er vanskelig å se sammenhenger mellom behovsindikatorerne og netto driftsutgifter pr barn i barnevernet. Derfor kan det være nyttig å dele opp de totale ”enhetskostnadene” i de ulike tjenestene/tiltakene som utgjør en tjenesteprofil.

Følgende kommuner har kommentert:

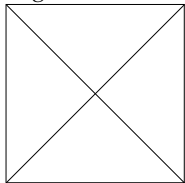
Fredrikstad: Det har vært en stor økning i antall barn, og dette har vært større enn økningen i utgifter. Dermed blir utgifter pr barn lavere enn i 2008.

Bærum: Flere gruppetiltak, større fokus på utnyttelse av ytelse i forhold til andre lovverk (sosialtjeneste, psykisk helse etc) i 2009 har ført til en reduksjon i våre utgifter.

4.3.4. Dekningsgrader

Indikatorerne viser hvor stor del av målgruppen(e) for tilbudet som mottar tjenestene

Figur 64 Andel barn med undersøkelse ift. antall innb. 0-17 år, i prosent

Figuren viser andel barn med undersøkelse i løpet av 2009, i prosent av antall innbyggere i barnevernets primærmålgruppe (0-17 år). Drammen og Tromsø har den høyeste andel barn med undersøkelser, mens Bærum og Trondheim ligger lavest.

Følgende kommuner har kommentert:

Fredrikstad: Økingen nå skyldes i stor grad øking i antall meldinger. Det var siste år en øking av meldinger på 11,5 %.

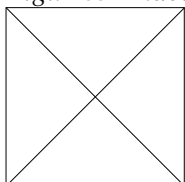
Bærum: Resultat av utadrettet barneverksamhet, eget mottak og nettverksmøter som senker terskelen for at samarbeidspartnere melder til barnevernet – de har større kunnskap om barnevernet og arbeidsmåter.

Stavanger: Stavanger ligger rett over gjennomsnittet for kommunene i nettverket i forhold til andel barn med barneverntiltak. Andel barn med barneverntiltak gjennom året viser en beskjeden økning de siste tre årene. Stavanger har tradisjonelt hatt en høyere andel barneverntilfeller enn det som har latt seg saklig forklare. Gjennom bevisst gjennomgang og evaluering av tiltak har utstrømmen i 2009 vært vesentlig høyere enn innstrømmen. Flere barn har fått hjelp gjennom året, men av kortere varighet. Det gjelder i all hovedsak barn med frivillige hjelpetiltak i hjemmet. Endringen vil få automatisk virkning på gjennomsnittskostnader på barneverntiltak og tiltaksprofilen, men ikke så sterkt som ventet.

Bergen: Barneverntjenesten har hatt et ønske om å komme tidlig inn i sakene slik at alvorlig problemutvikling kan forebygges. Denne målsetningen kan ha medført en økning i antall meldinger, undersøkelser og barn i tiltak. Antall barn plassert utenfor familien har vært stabil i perioden. Det vil være en utfordring for kommunen å finne en korrekt terskel for inntak og samtidig kunne oppnå effekt i form av positiv endring hos barnet slik at saker kan avsluttes etter forebyggende intervensjoner.

Organiseringen i bydelsbaserte tiltaksenheter medfører at flere barn med mulig dårlig omsorg oppdages. Dette har ført til at flere saker må undersøkes nærmere.

Figur 65 Andel barn med barneverntiltak ift innb. 0-17 år

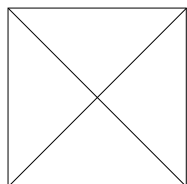

Figuren viser andel barn med barneverntiltak i løpet av 2009, i prosent av antall innbyggere i barnevernets primærmålgruppe (0-17 år). Tromsø har høyest andel barn med barneverntiltak i aldersgruppa 0-17 år, mens Bærum har lavest andel.

Følgende kommuner har gitt kommentar:

Oslo: *Økningen i andel barn med undersøkelse og andel barn med tiltak er tydelig fra 2008 til 2009. Det er usikkert om dette er dramatisk – ser man utviklingen over et lengre tidsspenn, har andelene økt forholdsvis beskjedent. Det ser ut til at økningene kommer i jafs fra et år til det neste for så å ligge forholdsvis stabilt i noen år*

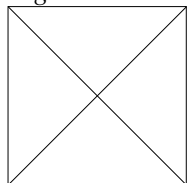
Ut fra en hypotese om at den finnes en sammenheng mellom økende levekårsproblem og andel barn 0-17 år i barnevernet, er den statistiske samvariasjonen mellom andel barnevernsbarn 0-17 år og levekårsindeks (slik den ble beregnet til og med 2008), undersøkt i figuren under. Alle landets kommuner er med i beregningene. Søylen er andel barneverns-barn av innbyggere 0-17 år pr kommune, og ”zic-zac”-linjen er levekårsindeksen for hver av kommunene. Kommunene er sortert etter stigende levekårsindeks, dvs. økende levekårsproblem.

Korrelasjonskoeffisient = 0,2465

Den statistiske sammenhengene mellom andel barnevernsbarn og økende levekårsproblem er liten idet korrelasjonskoeffisienten er 0,2465, mens god sammenheng tilsier en koeffisient i nærheten av 1.

Figur 66 Andel barn 0-5 år i tiltak i % av alle barn i tiltak 0-17 år

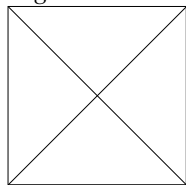
Figuren viser hvor stor andel av de barna som mottar barneverntjenester som er i aldersgruppen 0-5 år. Dekningsgradtall som er aldersfordelt publiseres ikke i Kostra, men fremkommer i en særbestilling ASSS-nettverket har gjort fra SSB. Tallene for 2009 er imidlertid ikke tilgjengelige før høsten 2010, så tallene i figuren ovenfor er 2008-tall. Hensikten med indikatoren er å få et bilde av i hvilken grad tjenesten kommer ”tidlig inn” i aktuelle saker. Tromsø hadde i 2009 den høyeste andelen barn med barneverntiltak i aldersgruppa 0-5 år, mens Stavanger og Trondheim ligger lavest.

Følgende kommuner har gitt kommentar:

Fredrikstad: *Vi ser en nedgang fra 07 til 08. Barnevernet har fra 2008 vært med i et samarbeidsprosjekt med barnehage, helsestasjon og PPT. Dette burde tilsi at vi etter hvert bør kunne snu denne utviklingen. Det er imidlertid for tidlig å se resultat fra dette prosjektet.*

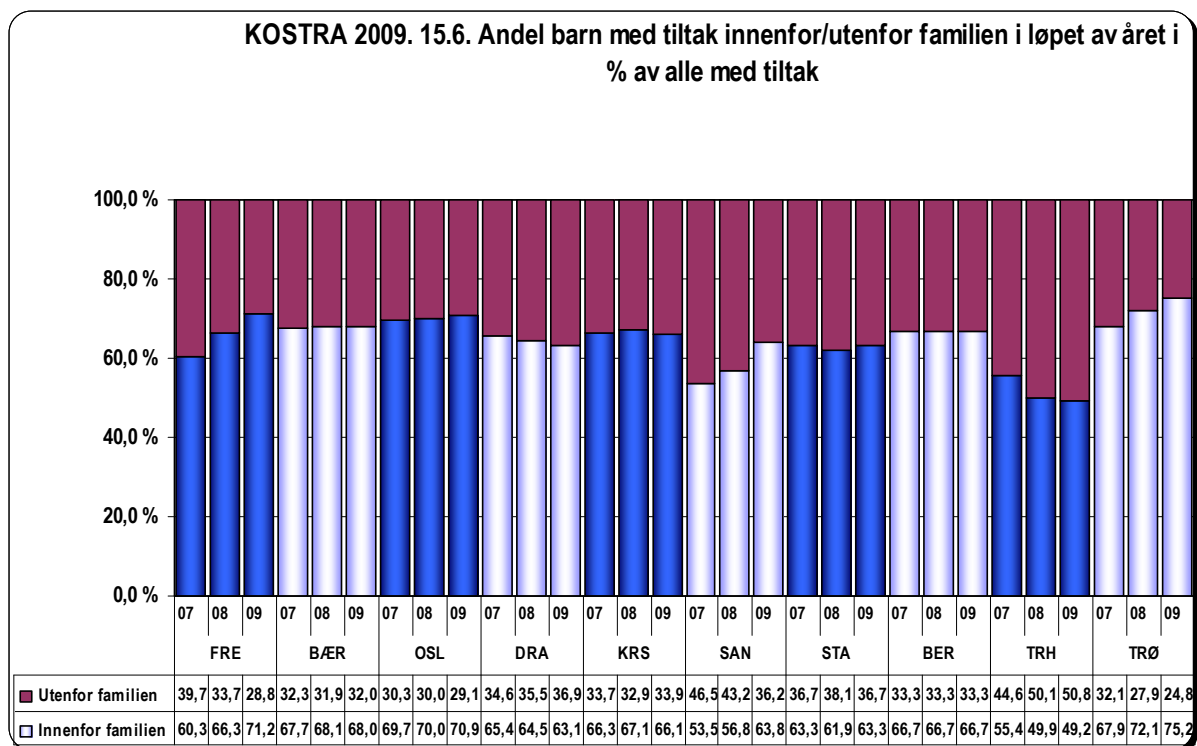
Bærum: *Gode forebyggende tiltak, universelle tiltak og selekterte tiltak i kommunen, samt utstrakt deltakelse i tverrfaglige fora/informasjonsvirksomhet fra barneverntjenesten gjør at andel barn i aldergruppen 0-5 år med tiltak er lav.*

Figur 67 Andel barn med tiltak utenfor hjemmet i løpet av året i prosent av antall barn 0-17 år

Figuren viser andel barn med tiltak utenfor hjemmet i løpet av 2009 i prosent av antall innbyggere i barnevernets primærmålgruppe 0-17 år. Drammen, Kristiansand og Bergen har økning av tiltak utenfor hjemmet, mens Sandnes har en stor nedgang og Fredrikstad, Bærum, og Tromsø har en svak nedgang. Kommunen har gitt kommentarer til utviklingen i kap. 2.

Figur 68 Fordeling av andel barn innenfor/utenfor familie (antall barn med tiltak innenfor/utenfor familien i løpet av året i prosent av alle tiltak)

Figuren viser fordelingen av barn med tiltak i og utenfor familien, sett i forhold til alle barn med barneverntiltak i perioden 2007 - 2009. Endringene i forholdet mellom tiltak i og utenfor familien er mest markant for Fredrikstad, Sandnes og Tromsø, som alle har en dreining mot større andel av tiltakene i familien/mindre andel utenfor familien. Drammen og Trondheim har motsatt utvikling.

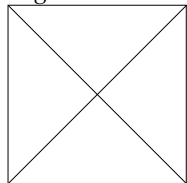
Følgende kommuner har gitt kommentar:

Trondheim: Dette er sammenfallende med strategien om å gi barnevernfaglig, hjemmebasert hjelp i bydelene uten enkeltvedtak, se beskrivelse innledningsvis

4.3.5. Produktivitet/enhetskostnader

Indikatorerne viser ressursinnsats i form av personell, driftsmateriell og investeringer, pr bruker av tjeneste eller pr innbygger i kommunen.

Figur 69 Brutto driftsutg (244) pr barn med tiltak eller undersøkelse

Figuren viser utvikling av brutto driftsutgift (konserntall ekskl sosiale utgifter) til ”administrasjon” pr barn med tiltak eller undersøkelse i løpet av året. Funksjon 244 inneholder for eksempel utgiftene til ansatte i barneverntjenesten, barnevernvakt, sakkyndig bistand og advokat. Fredrikstad, Oslo og Sandnes har redusert administrasjonsutgiftene pr barn m/tiltak, mens Bærum og Trondheim har stor økning. I Bergen og Tromsø er økningen moderat. Tromsø har alle årene lavest utgifter til administrasjon. Har kommunene lik regnskapspraksis for føring av administrasjonsutgifter eller kan variasjonen ha noe sammenheng med ulik organisering av tjenestene?

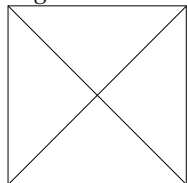
Følgende kommuner har kommentert:

Bærum: Bærum kommune har alltid ligget over gjennomsnittet på utgifter til administrasjon. Da det ble konstatert at dette ikke skyldes ulik rapportering, har kommunen satt i gang et arbeid der Bærum skal sammenlikne sine rutiner og utgifter med de fra en sammenliknbar kommune i nettverket for å se hva som ligger bak tallene.

Bergen: Snittkostnader pr. barn i barnevernet påvirkes av tiltakets pris samt tiltakets varighet. I 2008 økte dekningsgraden kraftig, og dekningsgraden er i 2009 opprettholdt på et høyt nivå. Dette innebærer at Bergen kommune har fått helårsvirkning på tiltakskostnadene for barna som kom inn i løpet av 2008. Helårsvirkning på tiltakskostnader medfører økning i gjennomsnittskostnadene pr. barn i barnevernet.

Trondheim: Høye netto driftsutgifter pr barn i barnevernet på funksjon 244 påvirkes av den faglige og økonomiske omstillingen i barnevernet i Trondheim som er beskrevet innledningsvis. Økningen i brutto driftsutgifter pr barn følger utviklingen de siste tre år i at det i mindre grad blir tatt barnevernvedtak i de ”lettste” og dermed minst kostnadskrevene tilfellene, som i stedet får bistand uten barnevernvedtak i de bydelsbaserte tiltaksenhetene. Se også kommentar under utfordringer nedenfor.

Figur 70 Brutto driftsutg (251) pr barn med tiltak i opprinnelig familie

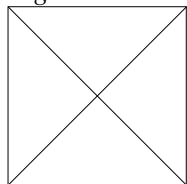
Figuren viser utvikling av brutto driftsutgift (konserntall ekskl. sosiale utgifter) til barneverntiltak pr barn som har fått tiltak i løpet av året i opprinnelig familie. Variasjonen i Trondheim skyldes iflg. kommunens kommentar i kap. 2, feilrapportering i 2008. Trondheim har likevel høyere brutto driftsutg. pr barn med tiltak i opprinnelig familie, enn de øvrige kommunene i nettverket. Oslo, Drammen, Stavanger og Tromsø har reduksjon fra 2007 til 2009, mens Fredrikstad, Kristiansand, Sandnes og Bergen har økning. Kommunenes merknader i kapittel 2.

Kommunenes kommentar:

Fredrikstad: *Det har vært kjøpt langt flere forholdsvis kostbare tiltak fra private det siste året fordi saksmengden har økt så sterkt at saksbehandleren ikke lenger har hatt kapasitet til å følge opp sakene med råd og veiledning selv. Det har vært nødvendig å kjøpe tjenester fra private som tidligere ble utført av saksbehandler.*

Trondheim: *Andel nettoutgifter på funksjon 252 har vært stabil de tre siste år. Dette er et resultat av stabilt høy dekningsgrad og stabilt lave enhetskostnader. Andelen nettoutgifter på funksjon 251 er gradvis redusert de siste tre år som følge av en betydelig reduksjon i dekningsgrad, mer enn oppveier økende enhetskostnader. Utviklingen på funksjon 251 skyldes igjen at færre barn får vedtak om barneverntiltak i opprinnelig hjem, men i stedet bistand uten barnevernvedtak i de bydelsbaserte tiltaksenhetene, jfr. tidligere omtale.*

Figur 71 Brutto driftsutgifter pr barn med tiltak utenfor opprinnelig familie

Figuren viser utvikling 2007-2009 av brutto driftsutgift (konserntall ekskl sosiale utgifter) til barneverntiltak pr barn i tiltak utenfor opprinnelig familie i løpet av året. Bærum, Oslo, Drammen, Kristiansand, Bergen, Stavanger og Trondheim har markert økning fra 2008 til 2009. Fredrikstad og Tromsø har en liten reduksjon, mens Sandnes har en svak økning. Kommunens merknader i kapittel 2.

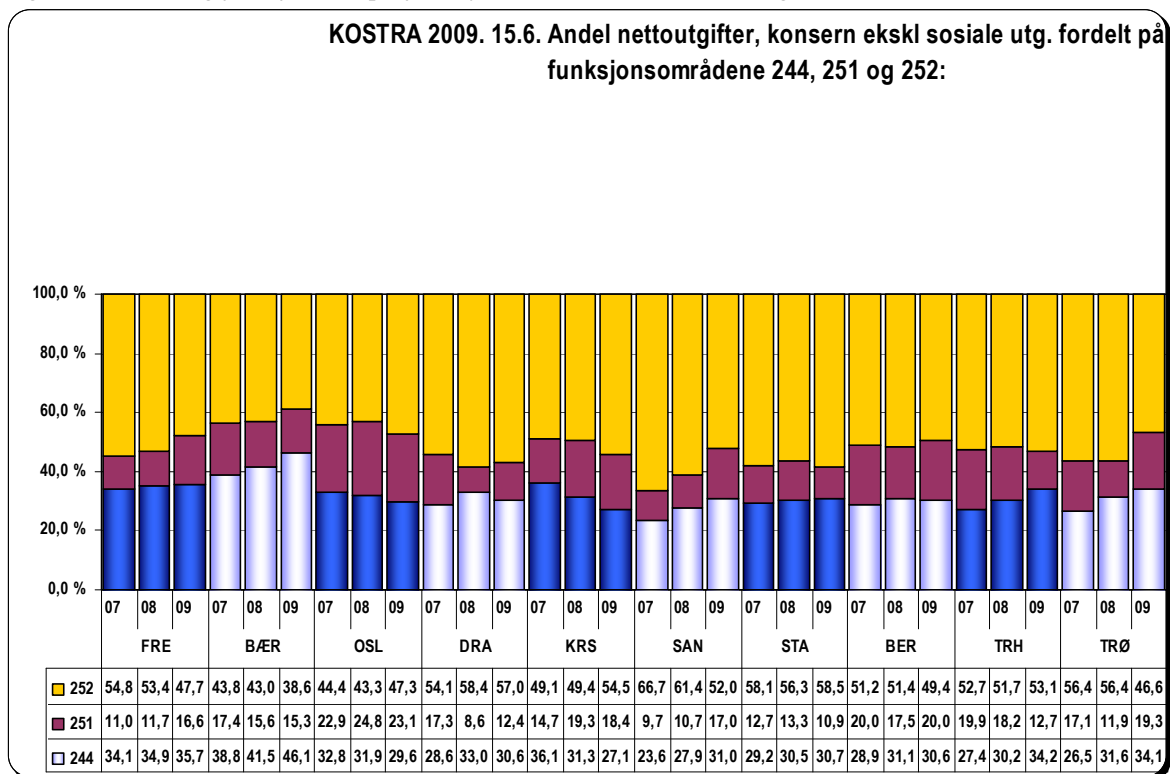
Kommunenes kommentar:

Bærum: *Dette for Bærum, skyldes det at institusjonsplasser til EM som ikke kan bo i bofelleskap er dyre før og etter 20 år. Da det ikke fins indikatorer som kan kvalitetssikre dette, skal kommunen gå gjennom sine tiltak for å se hva som ligger bak tallene.*

Stavanger: Kommunens kommentar: *Stavanger har en nedgang i brutto driftsutgifter pr barn i opprinnelig familie og en økning i brutto driftsutgifter pr barn utenfor opprinnelig familie fra 2008 til 2009. Dette har en sammenheng med at Stavanger produserer egne tjenester istedenfor å kjøpe fra eksterne aktører. Dette gir en lavere kostnad pr barn i opprinnelig familie. Økningen i utgiftene utenfor familien er knyttet opp mot økte utgifter til fosterhjem.*

4.3.6. Utdypende tjenesteindikatorer

Figur 72 Nettoutgifter, fordelt på funksjonsområdene 244, 251 og 252

Figuren viser ressursfordelingen mellom de ulike funksjonsområdene for barnevernet.

Fredrikstad: Hvis man ser på fordelingen av de totale utgifter til barnevern, er det en tydelig trend at kommunen bruker en mindre andel av utgiftene til barn utenfor opprinnelig familie, og en større andel til barn i opprinnelig familie. Andel utgifter til ”saksbehandling” (244) er relativt stabil.

Bærum: Fordeling av nettoutgifter mellom de tre funksjonene 244, 251 og 252 har endret seg siste tre år. En stadig større andel av utgiftene benyttes til ”administrasjon” (244) og en stadig mindre del til tiltak utenfor hjemmet (252). Andel av utgiftene benyttet til 251 er tilnærmet lik alle tre år.

Oslo: En større andel av utgiftene går nå til funksjon 252

Drammen: En større andel av de totale utgiftene brukes på funksjon 251.

Kristiansand: Større andel av de totale utgiftene går til funksjon 252 og en mindre andel til funksjon 244.

Sandnes: Fordeling av utgiftene mellom de tre funksjonene er også i endring, og vi ser nå at en stadig mindre andel av de totale utgiftene går til funksjon 252 og en større andel til funksjon 251 (figur 22).

Stavanger: Andel nettoutgifter til barn i opprinnelig familie er nå på 10,7 %. Det er en nedgang fra 2008 og lavest i nettverket.

Bergen: Større andel av de totale utgifter benyttes til funksjon 251

Trondheim: En større andel av de totale utgifter brukes på funksjon 244.

Tromsø: En større andel av de totale utgifter brukes på funksjon 244 og mindre andel på funksjon 252.

Følgende kommuner har kommentert:

Bærum: *Kommunens kommentar:* Da det ikke finnes indikatorer som kan forklare dette, er det satt i gang et arbeid der kommunen skal se på sine rutiner og utgifter for å se hva som ligger bak tallene, og hva et eventuelt avvik fra de andre kommunene i nettverket skyldes.

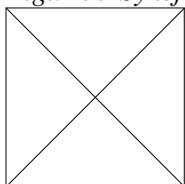
Fredrikstad: *Kommunens kommentar:* Dette er en ønsket endring. Det har vært en stor øking av barn med tiltak i barnevernet totalt og denne økingen i det vesentlige vært i forhold til barn med hjelpetiltak i hjemmet. Dette har vært i samsvar med satsningen på forebyggende arbeidet.

Trondheim: *Kommunens kommentar:* Utviklingen i andel nettoutgifter på 252 og 251 fører i seg selv nødvendigvis til at andelen av de totale utgiftene som brukes på funksjon 244 har økt i samme periode

4.3.7. Kvalitet

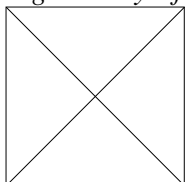
Kvalitetsindikatorer er måling av kvalitet basert på objektive kriterier, resultat av bruker- og medarbeiderundersøkelser, m.v.

Figur 73 Sykefravær

Figuren viser utviklingen i sykefravær siste tre år. I 2007 og 2008 rapporterte kommunene disse tallene manuelt til KS. Tallet for 2009 er hentet fra PAI-registeret og er korrigert i forhold til kommunenes interne statistikk. Sandnes og Stavanger har betydelig lavere sykefravær enn de øvrige nettverkskommunene. Drammen mangler data. Sykefraværet er høyest i Fredrikstad og Tromsø.

Figur 74 Sykefravær – 2007-2009

Figuren viser utviklingen 2007-2009 i sykefraværet innen barnevernet. Sandnes og Stavanger har vedvarende hatt det laveste fraværet, selv om det er en økning fra 2008 til 2009 i Stavanger. Fredrikstad, Kristiansand, Bergen og Tromsø har markert økning fra 2008 til 2009.

Kommunens kommentarer:

Stavanger: Barnevernet i Stavanger har et lavt sykefravær. Dette skyldes, etter vår mening, bevisst IA-satsing. Vi har få langtidssykmeldte. Det er ingen økning i sykefravær fra 2008 til 2009 av betydning.

4.4. Kultur

4.4.0. Helhetsvurdering av tjenesteområdet

Styringsindikatorene viser at kommunene har satset på kultur i perioden 2007 – 09. I denne perioden økte 8 av 10 kommuner i ASSS-nettverket netto driftsutgifter pr innbygger til kulturtjenesten. Perioden har også vært preget av overgangen til KOSTRA-konserntall. Det er gjennomført opprydding/harmonisering av kommunenes regnskapsføring og rapportering med svingninger i nivå på nøkkeltall, styringsindikatorer og gjennomsnitt.

Brutto driftsutgifter til kulturskolen viser også at 8 av 10 kommuner bruker mer på dette kulturtilbudet. Inntektene i kulturskolen fra brukerbetaling og eksterne tilskudd/-overføringer varierer en god del og går både opp og ned i perioden. Det har vært en økning i inntektene for 7 av 10 kommuner. Dekningsgraden i kulturskolen har vært stabil på et svært lavt nivå rundt 8,8 %. Dette må være en stor utfordring for de fleste ASSS-kommunene. Her er Tromsø unntaket med en dekningsgrad på 17.6 % i aldersgruppen 6 – 20 år, høyest netto driftsutgifter og høyest inntektsnivå i forhold til brutto driftsutgifter. De ga de et variert tilbud til en stor andel barn og unge i brukergruppene.

I arbeidet med årets rapport er det også avdekt utfordringer i ”kvaliteten” på de valgte styringsindikatorene. Kommuner med store investeringer i kulturbygg og idrettsbygg og -anlegg, spesielt for prosjekt som har gått over flere år har fått utfordringer i føring av konsernregnskap og rapportering til KOSTRA. Momsrefusjon, overføring av ubrukte tilskudd fra tidligere år og avskrivninger av kombinasjonsbygg påvirker nøkkeltallene. I føring av konsernregnskap og i KOSTRA-rapporteringen er dette forhold som kommunene må finne gode løsninger på. I 2009 kan det se ut som Tromsø har hatt utfordringer på dette området.

Flere kommuner fikk i 09 en stor økning i netto driftsutgifter til kunstformidling pga sentrale avtaler med Stat og Fylkeskommune.

4.4.1. Kulturområdet består av KOSTRA - funksjonene:

- 231 Aktivitetstilbud barn og unge
- 370 Biblioteket
- 373 Kino
- 375 Museer
- 377 Kunstformidling
- 380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg
- 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg
- 383 Musikk- og kulturskoler
- 385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kultur- og idrettsbygg
- 386 Kommunale kulturbygg

4.4.2. Tjenesteprofiler – snittverdi for nettverket

Snittverdi i nettverket prioritering/behov: _

Nettverksdriftsutgifter for kultursektoren, konsernspekulasjon sosiale utper innbygger i kroner _1059_2175_1605_Ne

tto
drif
tsut
gift
er
for
folk
ebi
blio
tek,
kon
ser
n
eks
kl
sosi
ale
ut.
per
inn
byg
ger
i
kro
ner
_88
_25
0_1
81_
Net
to
drif
tsut
gift
er
for
idre
tt,
kon
ser
n
eks
kl
sosi
ale
ut.
per
inn
byg
ger
i
kro
ner
_14
_31

2_1
40_
Net
to
drif
tsut
gift
er
for
idre
ttsb
bygg
og -
anl
egg
,
kon
ser
n
eks
kl
sosi
ale
ut.
per
inn
byg
ger
i
kro
ner
_19
1_6
78_
361
_Ne
tto
drif
tsut
gift
er
til
akti
vite
tstil
bud
for
bar
n/u
nge
,
kon
ser
n
eks

kl
sosi
ale
ut.
per
inn
byg
ger
6 –
20
år i
kro
ner
_64
9_2
168
_1
047
_N
etto
drif
tsut
gift
er
for
kult
urs
kol
e,
kon
ser
n
eks
kl
sosi
ale
ut.
per
inn
byg
ger
6 –
20
år i
kro
ner
_34
6_1
184
_78
8
Net
to
drif
tsut
gift

er
til
kun
stfo
rmi
dlin
g,
kon
ser
n
eks
kl
sosi
ale
ut.
per
inn
byg
ger
i
kro
ner
3
407
_19
9_
Dek
nin
gsgr
ade
r_
And
el
elev
er i
kom
mun
ale
mus
ikk-
og
kult
ursk
oler
av
alle
6-
20
år_3
,7
%_
17,6
%_
8,8
%_
Pr
odu

aktivi
tet/e
nhe
tsko
stna
d__
__
Kor
rige
ra
brut
to
drif
tsut
gift
er
til
ko
mm
una
l
kult
urs
kol
e pr
bru
ker
_9
581
_21
595
_15
908

4,6

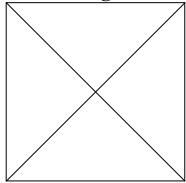
Kv
alite
t__
_B
esø
k pr
inn
byg
ger
på
bibl
iote
k_2
_5_8
_7_5
_8__
Utl
ån
pr
inn
byg
ger

på
bibl
iote
k_4
,4_7
,1

4.4.3. Prioritering/behov

Indikatorerne viser hvordan kommunenes frie inntekter er fordelt til ulike tjenesteområder og avspeiler både den enkelte kommunes prioritering og ressurstildeling for å dekke nødvendige behov.

Figur 75 Netto driftsutgifter til kultursektoren pr innbygger, konsern ekskl. sosiale utgifter

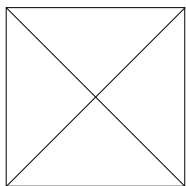

Figurene 11 og 12 viser netto driftsutgifter til KOSTRA-funksjonene på kulturområdet i samtlige kommuner i perioden 2007-2009. For Bærum, Drammen, Kristiansand, Sandnes, Stavanger og Bergen har det vært en satsing utover lønns- og prisvekst i perioden 07 – 09. Drammen har hatt den største økningen på 35 %.

Alle kommunene hadde en økning i perioden frem til 2008. Stavanger var europeisk kulturhovedstad i 2008, og sammen med Sandnes økte de sine netto driftsutgifter pr innbygger frem mot gjennomføringen av denne satsningen. I 2009 ble driftsnivået redusert i Sandnes og Stavanger, men Stavanger prioriterte fortsatt kultur høyest i nettverket. Drammen, Bergen, Trondheim og Tromsø reduserte netto driftsutgifter til kultur pr innbygger i 09. Tromsø opplyser at de ikke har redusert aktivitetsnivået, men at reduksjonen skyldes endret regnskapsføring/rapportering. Trondheim derimot har redusert driftsnivået på kulturområdet med sin del av kommunens innsparinger i 2009.

For flere av de andre kommunene skyldes nok endringene i driftsutgiftene i perioden både endringer i kulturtilbudene og endringer i regnskapsføring/rapportering etter at ASSS-nettverket tok i bruk KOSTRA-konserntall i 2007.

Figur 76 Netto driftsutgifter til kultur pr innbygger, konsern ekskl. sosiale utgifter fordelt

Figur 77 Netto driftsutgifter til folkebibliotek pr innbygger, konsern ekskl. sosiale utgifter

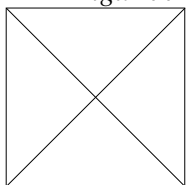
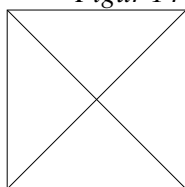

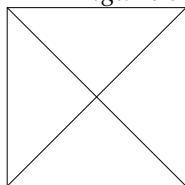
Fig 13 og 14 viser at Bærum, Drammen og Kristiansand bruker mest og Stavanger og Sandnes minst av egne ressurser på bibliotektilbudene i nettverket. Oslo har hatt et jevnt driftsnivå på bibliotektilbudene i perioden, ”økningen” i 08 skyldes feil i regnskapsføringen. Det ser ut til at Drammen har fått på plass regnskapsføring og rapportering til KOSTRA etter utbyggingsperioden.

KOSTRA-tallene viser at Stavanger ligger på et svært lavt nivå når det gjelder netto driftsutgifter pr innbygger til bibliotek. De hadde likevel høyt besøk/utlån i 07-09. De viser til at tjenesten ble organisert som et kommunalt foretak. Kommunen er nå i gang med å kvalitetssikre regnskapsføring og rapporteringen til KOSTRA.

Figur 14 Netto driftsutgifter, besøk og utlån til bibliotek pr innb., konsern ekskl. sos. utgifter

Figur 78 Netto driftsutgifter til Idrett pr innbygger, konsern ekskl. sosiale utgifter

De fleste ASSS-kommunene hadde vekst i netto driftsutgifter til idrett og idrettsbygg/anlegg pr innbygger i perioden 2005-07. I 2008 ble Idrett delt i to KOSTRA-funksjoner:

- F380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg, konsern ekskl. sosiale utgifter
- F381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg, konsern ekskl. sosiale utgifter.

Årets rapportering ser ut til å ha god kvalitet og derfor blir begge KOSTRA-funksjonene brukt som ASSS-styringsindikatorer for 2009. Fig 15 viser at Kristiansand, Sandnes og Bergen bruker mest og Fredrikstad og Bærum bruker minst på F380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg i nettverket i 2009. Bergen har ført lønnskostnader kun på funksjon 380 idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg. Kostnader knyttet drifts-/vedlikeholdspersonell skulle vært overført til funksjon 381 kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg. Tromsø sine tall kan ha store feilkilder i 2009.

Figur 79 Netto driftsutgifter til idrettsbygg- og anlegg pr innb., konsern ekskl. sosiale utgifter

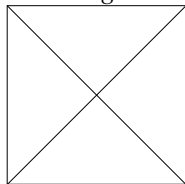

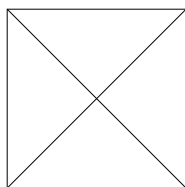
Fig 16 viser at Bærum hadde høyest netto driftsutgifter på F381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg pr. innbygger. Bærum hadde økte utgifter knyttet til utbyggingen på Fornebu og mener det var årsaken til at driftsutgiftene økte. Kristiansand og Tromsø hadde lavest netto driftsutgifter, noe som var overraskende for Kristiansand da de tilbyr gratis treningstid. Kristiansand mener at KOSTRA-tallene for idrett ikke gir et korrekt bilde av virkeligheten, da

det ikke er tatt i bruk tjenesteindikatorer som viser hva kommunene tilbyr av tjenester og mener at dette kan løses med en indikator for utleietimer totalt for idrettsanleggene.

Stavanger hadde en økning i netto driftsutgifter til Idrettsbygg/-anlegg som skyldes bygging av flerbrukshallen Sørmarka Arena i 09. Trondheim er noe usikre på om avskrivningene er ført mot riktig funksjon, da noen idrettsanlegg kan være ført på funksjon skole i anleggs-registret. De har flere haller som ligger i tilknytning til skoler og avskrivingskostnadene kan derfor være for lave på F381.

Tromsø ligger nest lavest 45 % under snitt ASSS på idrettsbygg- og anlegg. Tromsø kommune sin forklaring på den samlede nedgangen på 380-381 er at det muligens er inntekstført moms-kompensasjon i 09 som følge av investering i ny ishall uten tilsvarende utgiftsføring for overføring til investering på samme tjeneste.

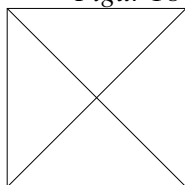
Figur 80 Netto dr.utg. til aktivitet for barn/unge pr innb. 6 – 20 år, konsern ekskl. sos. utgifter

Oslo, Kristiansand og Stavanger hadde høyest netto driftsutgifter til aktivitetstilbud for barn og unge i 2009. Bærum og Fredrikstad hadde lavest. Oslo hadde høyest netto driftsutgifter i perioden. Oslo viser til at de førte "fritidssenter" på funksjon 231, som er en samlebetegnelse som omfatter alle typer fritidsklubber, ungdomskafé, ungdomshus, mediesenter, aktivitetshus, samt andre ungdoms- og fritidsordninger og lignende som også tilbyr flere kulturtiltak. Oslo viser også til at økningen sist år nok skyldes endringer i føring av konserntall/rapportering til KOSTRA. De hadde ikke særskilte satsinger i 09, utenom et mindre sentrumstiltak.

Kristiansand, Trondheim og Tromsø har hatt en reduksjon i ressursbruken til aktivitetstilbud for barn og unge. Trondheim har hatt en reduksjon i tilbudet i 09 pga reduksjoner i driftsbudsjettet. Kristiansand og Tromsø oppgir endringer i regnskapsføring/-rapportering som som årsak til reduksjon. Fredrikstad, Bærum, Oslo, Sandnes, Stavanger og Bergen hadde en økning i netto driftsutgifter til aktivitetstilbud for barn- og unge i perioden. Stavanger viser til at økningen i all hovedsak ligger på konsernnivå og skyldes også i noen grad en økt satsing på et lavterskeltilbud til unge rusmisbrukere.

Figur 18 Netto driftsutg. pr. innb. 6-20 år til musikk/kulturskoler, konsern ekskl sosiale utg.

Det er fortsatt store forskjeller i perioden 07 – 09 mellom kommunene på netto driftsutgifter til musikk- og kulturskoler, spesielt mellom høyeste og laveste nivå. I 2009 var Stavanger og Tromsø høyest på netto driftsutgifter. Tromsø hadde høyest dekningsgrad, og de hadde også en høy andel av befolkningen i denne aldersgruppen. Endringer i perioden skyldes nok for de fleste endringer i konsernregnskapsføring/-rapportering. Trondheim har meldt om en reell reduksjon i aktivitetsnivået for 2009. Oslo, Drammen og Stavanger har vist til økning i drifts-budsjett/-

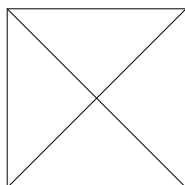
aktiviteter i kulturskolen. Kristiansand viste til elevbetaling som ikke økte i takt med kostnadsveksten.

Fredrikstad og Oslo hadde lavest netto driftsutgifter pr innb. 6-20 år og lavest dekningsgrad. De fleste kommunene har i 09 hatt en økning i netto driftsutgifter, men Trondheim og Tromsø hadde en reduksjon fra 08. Med unntak av Bergen som ga ca 40 % færre brukere et kulturskoletilbud ga de andre ASSS-kommunene like mange/flere brukere kulturskoletilbud i 2009. Bergen opplyser at nedgangen i elever ved kulturskolen er ikke reell. Bergen har hatt stabilt elevtall siste 3 år. Statistikken viser reduksjon pga "GSI-kontoret" har endret sin presentasjon av tallene.

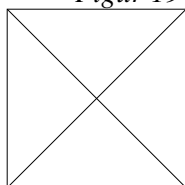
Oslo og Drammen har tidligere hatt spesielt fokus på at nettverket bør se satsingen på aktivitetstilbud til barn/unge og kulturskole under ett. De viser til at kommunene regnskaps-fører samme tiltak under ulike KOSTRA-funksjoner avhengig av organisering. KS har ikke fått tilbakemelding på at KOSTRA-rapporteringen ble mer ensartet for rapporteringsåret 09.

For å synliggjøre dette er det i år tatt med en sammenstilling av både netto driftsutgifter til kulturskole og aktivitetstilbud pr innbyggere 6 – 20 år. Denne viser at Oslo, Kristiansand, Stavanger, Trondheim og Tromsø har høyest samla nivå på aktivitetstilbud og kulturskole-tilbud til denne aldersgruppen. Fredrikstad og Bærum har lavest nivå samla sett.

Figur 18b Netto dr.utg. til aktivitet for barn/unge + kulturskoler pr innb. 6 – 20 år, konsern ekskl. sos. utgifter

Figur 19 Netto driftsutgifter, konsern ekskl sosiale ut. pr. innbygger til kunstformidling

Stavanger og Bergen prioritere kunstformidling høyest i 2009. Stavanger har tidligere vist til at satsingen over flere år har vært en viktig del av at byen var Europeisk Kulturhovedstad i 2008. Sandnes, Stavanger, Trondheim og spesielt Tromsø prioriterte kunstformidling høyere i 2009. Stavanger opplyser at endringene de tre siste årene skyldes en forskuttering i 07 og at veksten forøvrig er en konsekvens av statens satsing på de regionale institusjonene; Rogaland teater og Stavanger symfoniorkester. De viser til at de kommunene som har regionale institusjoner ligger betydelig over gjennomsnittet på denne indikatoren.

Trondheim viser til at økningen var knyttet til institusjonene som er omfattet av avtaleverket med stat og fylkeskommune. Det var Trondheim symfoniorkester, Trøndelag teater og Olavsfestdagene. De viser også til at andre tilskudd har hatt en liten økning, men at de fleste har stått på stedet hvil i forhold til nivået på tilskudd for 08 og at enkelte poster også ble redusert fra 08 til 09, for eksempel stipend for kunstnere.

Trondheim viser også til at Tromsø, Trondheim, Bergen, Stavanger og Kristiansand som har institusjoner som omfattes av sentrale avtaler med staten, ligger langt høyere i tilskudd pr innbygger til kulturformidling enn Sandnes, Drammen, Bærum og Fredrikstad som ikke har slike avtaler. Trondheim mener at Oslo ligger lavt fordi de fleste nasjonale institusjonene ligger der, og de er fullfinansiert av staten. Oslo har tidligere vist til at de har en betydelig satsing på museum med kunstsamlinger som like gjerne kunne vært ført her, det gjelder Stenersen-, Munch- og Vigelands-museene.

Tromsø har registrert en stor øking i forbruk på ca. 5,5 mill kr som de mener skyldes øking i tilskudd til Hålogland teater, Nordnorsk symfoniorkester samt andre kunstformidlingsaktører på 1,6 mill, underskudd på KF Kulturhuset på ca. 2,5 mill og at resten kan skyldes tekniske føringer vedr KF Kulturhuset.

Bærum og Drammen har redusert ressursbruken på dette området i 09, og Bærum viser til redusert tilskudd til kunstsenter og reduksjon i sektorutvalget disposisjonspott.

Kommentar

I perioden 07 – 09 er det Trondheim og Tromsø som har hatt reduksjon i netto driftsutgifter til kultursektoren pr. innbygger. Trondheim viser til at de hadde en reell reduksjon. Tromsø viser til at de ikke har hatt noen reduksjon i kulturtilbudene, snarere tvert imot. De mener reduksjonen skyldes effekt av opprettinger i konsernregnskap/momsrefusjon/ overføringer av ubrukte fond og lignende. Drammen har hatt størst økning i netto driftsutgifter pr innbygger.

Endringene i netto driftsutgifter er naturlig nok sterkt påvirket av nivået på brukerbetaling. Kanskje i enda større grad gjelder det eksterne inntekter i form av tilskudd til drift og prosjekt fra både private og offentlige aktører. Fredrikstad har tidligere pekt på at de har et stort volum på kulturtilbudene målt i brutto driftsutgifter. De viser til at de har hatt en egen nærings-avdeling som har arbeidet innenfor ulike prosjekter innen EU-systemet. Interreg.prosjekter har bidratt med betydelige midler som i stor grad har dreid seg om ”kulturnæring”. KOSTRA har ikke fanget opp dette tidligere, men i Fredrikstad er kulturnæring nå lokalisert inn i seksjon for kultur. Dermed vil det skje en endring i forhold til KOSTRA-funksjon Kulturformidling, da kulturnæring skal rapporteres innen det feltet.

Kommunenes fokus og evne til å skaffe seg eksterne midler og brukerbetaling går fram av tabellen under figur 20 b.

For flere av kommunene skyldes nok endringene i driftsutgiftene i perioden både endringer i kulturtilbudene, men kanskje i vel så stor grad endringer i regnskapsføring/rapportering til KOSTRA etter at ASSS-nettverket tok i bruk KOSTRA-konserntall i 2007.

4.4.4. Dekningsgrader

Indikatoren viser hvor stor del av målgruppen(e) for tilbudet som mottar tjenestene

Figur 81 Andel elever i musikk- og kulturskoler av alle innbyggere 6 – 20 år

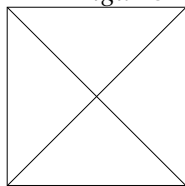

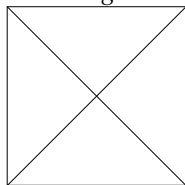
Fig 20 viser at Fredrikstad fortsatt har lavest dekningsgrad med 3,7 % i 09. De fleste kommunene hadde i 09 som nevnt tidligere en økning både i netto driftsutgifter til kultursektoren pr innbygger og til kulturskolen. Unntaket er Trondheim og Tromsø som begge hadde en liten reduksjon fra 08. Det kan se ut som ASSS-kommunene gir nesten like mange barn- og unge et kulturskoletilbud i 2009 som i året før. Unntaket er Bergen som ser ut til å gi 38 % færre brukere et kulturskoletilbud det siste året.

Dekningsgraden i kommunale kulturskoler viser at alle kommunene bør ha en utfordring i å gi et kulturskoletilbud til en større andel av barn og unge. Flere av kommune opplyser om betydelige private ”kulturskoletilbud” til barn og unge. Det finnes ikke data som viser dekningsgrad for barn og unge som benytter kulturtilbud som gis av private aktører.

Flere kommuner har tidligere vist til en dreining frå individuell undervisning/undervisning i smågrupper til tilbud som gis til større grupper. Tidsserien over viser ikke nøkkeltall som støtter en slik utvikling dersom man samtidig ser på tidsserien for netto driftsutgifter.

Figur 20b under kan gi et inntrykk av i hvor stor grad kulturskolen gir individuell undervisning i forhold til gruppeundervisning/størrelse på grupper i tilbudene. Drammen ser ut til å ha størst andel individuell undervisning/-tilbud med høye netto kostnader pr elev. Oslo og Tromsø ser ut til å størst andel gruppeundervisning med lave netto kostnader pr. elev. Dette ser også ut til å bli bekreftet av brutto kostnadene pr bruker, se fig 20.

Figur 20b Netto driftsutg. og andel elever pr. innb. 6-20 år til kulturskoler, konsern eks sos utg.

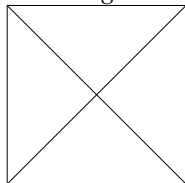
Kommentar

Tromsø er den kommunen som gir flest elever i målgruppen et tilbud. Netto driftsutgiftene i Tromsø pr innbygger 6 – 20 år er også høyest. Brutto driftsutgifter pr elev viser at Tromsø har de 3. laveste bruttokostnadene pr elev/bruker. Bærum og Fredrikstad har de høyeste inntektene i kr. pr elev og Drammen de laveste i nettverket. I Bærum, Tromsø og Fredrikstad er driftsinntektene størst målt som andel av brutto driftsutgifter.

4.4.5. Produktivitet/enhetskostnader

Indikatorerne viser ressursinnsats i form av personell og driftsmateriell pr bruker av tjeneste eller pr innbygger i kommunen.

Figur 21 Brutto driftsutg. til musikk- og kulturskoler pr bruker, konsern inkl. sosiale utgifter

Figur 21 viser til en hvis grad om tilbudene i kulturskolen i hovedsak gis som individuell undervisning eller som undervisning til større grupper. Brutto driftsutgifter til kulturskole pr bruker viser at Fredrikstad, Bærum og Drammen ser ut til å ha størst andel individuell undervisning/-tilbud med høye kostnader pr elev, noe som har vært situasjonen for tilbudet i Bærum og Drammen. Omfanget av ulike prosjekt i kulturskolen med ekstern finansiering har også gitt høye brutto driftsutgifter pr bruker, noe som var situasjonen i Fredrikstad.

Tromsø, Bergen og Oslo ser ut til å størst andel gruppeundervisning med lave brutto kostnader pr. elev. Tromsø og Oslo har bekreftet at dette er situasjonen.

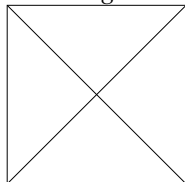
Flere kommuner har som Stavanger vist til at dette bildet blir noe skjevt. De viser til betydelige utgifter som ikke er naturlig å dele på antall barn.

Stavanger viser til utgifter tilknyttet SFO-tilbudet, NOTA-prosjektet, DNA-midler og det betydelige tilbudet som kulturskolen gir til kor og korps. De hevder at nettoutgifter pr barn blir betydelig høyere enn det som er rimelig. De mener dette kan være en årsak til at Stavanger ligger høyt i forhold til andre kommuner i nettverket. Stavanger viser til at kulturskolen ikke gir mindre individuelle tilbud enn andre kommuner i ASSS.

Trondheim har vist til at bruttoutgifter er ”blåst” opp pga at det kommer inn andre midler inn i regnskapet til kulturskolen. Dette er midler til å administrere aktiviteter utover kjerneaktivitet (som dekkes av skolepenger), altså penger som går ut igjen.

KS har tatt utgangspunkt i at dette er forhold som i stor grad går igjen i alle kommunene.

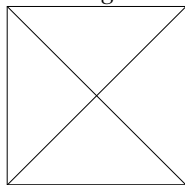
Figur 21b ”Driftsinntekter” til kulturskoler pr bruker, konsern inkl. sosiale utgifter

Ser man brutto og netto driftsutgifter samlet må bruker-/eksternfinansieringen pr elev ha vært størst i Bærum, Fredrikstad og Stavanger - se fig 21b og c.

Drammen hadde lavest ”inntekter” målt som andel av brutto driftsutgifter pr. elev i musikk/kulturskolen i 2009 og Bærum og Tromsø hadde høyest inntektsnivå.

Figur 21c "Driftsinntekter" til kulturskoler i % av brutto driftsutgifter, konsern inkl. sosiale utg

Kommentar

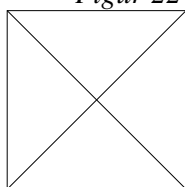
Bærum og Tromsø hadde høyest andel inntekter i form av brukerbetaling og eksterne tilskudd/inntekter i forhold til brutto driftsutgifter pr. elev. Fredrikstad, Oslo, Stavanger, Trondheim og Bergen ligger på "inntektsnivået" rett under.

Kristiansand og Sandnes ser ut til å ligge lavt med Drammen klart lavest. Kan det være nyttig å se nærmere på inntektspotensialet i Tromsø og Bærum?

4.4.6. Kvalitet

Kvalitetsindikatorer er måling av kvalitet basert på objektive kriterier, resultat av bruker- og medarbeiderundersøkelser, m.v.

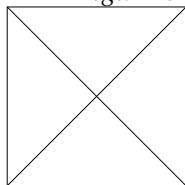
Figur 22 Besøk på folkebibliotek per innbygger

Tromsø, Kristiansand og Trondheim hadde høyest besøk i 2009. Tromsø hadde en økning i perioden 07 – 09. Drammen hadde størst vekst i besøket fra 2007 – 09 og ser ut til å ha fått en klar effekt av satsingen på nytt "Drammensbibliotek". Fredrikstad har hatt en nedgang pga omfattende vedlikehold og redusert adkomst til hovedbiblioteket i 09. Oslo og Sandnes har hatt en liten nedgang, ellers har besøket vært stabilt i perioden.

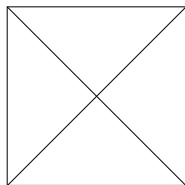
Oslo opplyser til at de har hatt 25 000 flere besøk på bibliotekene i 2009 enn i 2007, men befolkningen har økt enda mer. De mener dette forklarer et tilsynelatende lavere besøk og viser til SSB-rapporten: "Oslo-befolkningens bruk av kulturtilbud", publisert i 2010. Den viser at Oslo-befolkningen bruker folkebibliotekene mindre enn resten av landet, men at andelen boklesere er absolutt høyest i landet. Oslo befolkningen bruker også mest tid på lesing.

Figur 23 Utlån alle medier fra folkebibliotek per innbygger

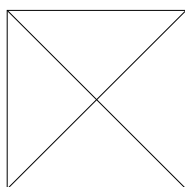

I Trondheim var utlån pr innbygger helt på topp i nettverket i perioden 2007 – 09 til tross for lave driftsutgifter i forhold til flere av de andre kommunene. Bærum, Drammen, Stavanger, Bergen og

Tromsø hadde utlån rett over snitt i nettverket i 2009. Drammen, Bærum og Trondheim har hatt størst vekst i utlånet i denne perioden.

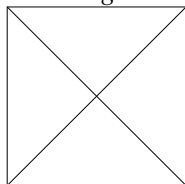

Figur 24 Sykefravær Kultur - manuell rapportering for 2009

Stavanger og Sandnes har hatt lavest sykefravær i hele perioden 07 -09. Fredrikstad og Tromsø hadde høyest sykefravær i 2009. Fredrikstad er usikre på om det er rapportert likt fra tjenestene i nettverket, da enkelte kommuner ikke rapporterer fravær fra alle tjenesteområdene. Oslo og Trondheim hadde ikke rapportert data.

Figur 24b Sykefravær Kultur - manuell rapportering for 3. og 4. kvartal 2007 - 09

Fredrikstad har egen medarbeiderundersøkelse og opplyser at medarbeidertilfredsheten var god, kultur scorer høyt i egen kommune og var det tjenesteområdet som hadde best utvikling i 09. Bærum har også egen medarbeiderundersøkelse og kultur hadde i 08 et resultat på 4,4 på en skala fra 1 til 6. Score på 4,4 er lavere enn målsettingen som var på 5,0 poeng. De viser til arbeidet med medarbeiderskap og vil gjennomføre ny undersøkelse høsten 2010. Det avklarte felles ASSS-spørsmål er meldt til prosjektgruppen som arbeider med medarbeiderskap. Oslo og Stavanger har ikke gjennomført medarbeiderundersøkelse i 2008/09. Sandnes gjennomførte medarbeiderundersøkelse i 2008. Tall for kultursektoren kan hentes ut, men vil kreve noe tid siden alle kommuner har ulik oppbygging. Trondheim har egen medarbeiderundersøkelse, men gjennomførte ikke medarbeiderundersøkelser i 08-09. Medarbeiderundersøkelsen i Kristiansand for 09 viste et resultat på 4,9, en liten økning fra 4,8 i 2007 og det var høyest i nettverket.

4.5. Kommnehelse

4.5.0. Funksjoner som inngår i tjenesteområdet

Tjenesteområde **KOMMUNEHELSE** inneholder funksjonene:

- 232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste
- 233 Annet forebyggende helsearbeid
- 241 Diagnose, behandling, re-/habilitering

4.5.1. Styringsindikatorer for ASSS Kommnehelse i 2009

Sni
ttv
erd
i i
net
tve
rk_
Pri
orit
eri
ng/
beh
ov:

_R
ess
urs
bru
k_0
,88
9_1
,12
9_1
,00
0_
Net
to
drif

tsut
gift
er
pr
inn
byg
ger
i
kro
ner
(F2
32
+2
33
+2
41)
_11
_74
kr_
154
6
kr_
132
5
kr_
Net
to
drif
tsut
gift
er i
%
av
sa
mle
de
nett
o
drif
tsut
gift
er_
3,5
%_
5,2
%_
4,4
%_
Pr
od

**ukt
ivit
et/e
nh
ets
kos
tna
d_**

An
del
nyf
ødt
e
me
d
hje
m
me
bes
øk
inn
en
to
uke
r
ette
r
hje
mk
om
st_
50
%_
102
%_
81
%_
_Å
rsv
erk
av
hel
ses
østr
e
pr
10
000
inn

bygger
e
0-
20
år
(F2
32)
_12
,4
års
ver
k_1
8,1
års
ver
k_1
5,0
års
ver
k
—
Års
ver
k
av
erg
ote
rap
eut
er
pr
10
000
inn
bygger
e
(kh
els
e +
plo
)_1
,3
Års
ver
k_3
,7
Års
ver

k_2
.0
Års
ver
k_1
Års
ver
k
av
fysi
ote
rap
eut
er
pr
10
000
inn
byg
ger
e
(F2
32
+2
33
+2
41
+2
53)
_5,
5
års
ver
k_1
1,1
års
ver
k_8
,5
års
ver
k_1
Års
ver
k
av
ko
m
mu
malt

tils
ette
fysi
ote
rap
eut
er
pr
10
000
inn
byg
ger
e
(F2
32
+2
33
+2
41
+2
53)
_2,
_3
Års
ver
k_4
_7
Års
ver
k_3
_5
Års
ver
k_
**Pro
du
ktiv
itet
/en
het
sko
stn
ad_**
_Br
utt
o
drif
tsut

gift
er
pr
inn
byg
ger
(F2
32
+2
33
+2
41)
_14
80
kr_
212
9
kr_
170
3
kr_
_ 8,4
_A %
nde
l
åpn
e
fast
leg
elis
ter
_4
%_
57
%_
30
%_
_M
eda
rbe
ide
rtilf
red
she
t_3
.6_
4,6
_3,
8_
Sy

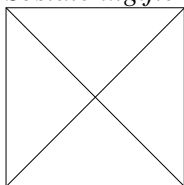
4.5.2. Øvrige indikatorer

Kommunene ønsker at det, i tillegg til tjenesteprofilen, blir utviklet ”undertjenesteprofiler” for hvert av tjenesteområdene helsestasjon, fysio-/ergoterapi og legetjenestene. Disse profilene er tenkt til bruk i nettverksarbeidet. Brukertilfredshet er også ønsket som indikator, men er ikke tatt med da for få kommuner har gjennomført brukerundersøkelser.

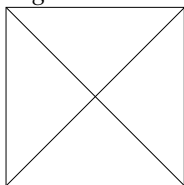
4.5.3. Prioritering/behov

Indikatorene viser hvordan kommunenes frie inntekter er fordelt til ulike tjenesteområder og avspeiler både den enkelte kommunes prioritering og ressurstildeling for å dekke nødvendige behov.

Figur 82 Netto driftsutgifter per innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten, konsern ekskl. Sosiale utgifter 2007-2009

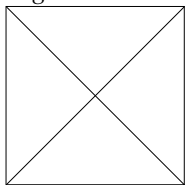

Figur 12 Netto driftsutgifter pr innbygger, konsern ekskl. sosiale utg. 2009

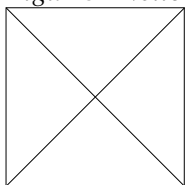

Alle kommunene har en vekst i netto driftsutgifter til kommunehelsetjenesten pr innbygger fra 08 til -09 når Kostra-funksjon 232 – forebygging, helsestasjon og skolehelsetjeneste, 233 – Annet forebyggende helsearbeid, og 242 – Diagnose, behandling og rehabilitering er slått sammen. Drammen og Trondheim ser ut til å ha sterkest vekst. For flere av kommunene kan veksten delvis forklares med at øremerkede tilskudd til Opptrappingsplan for psykisk helse gikk inn i rammetilskuddet for 2009, og dermed ikke lenger blir bokført som inntekt på tjenesteområdet.

Figur 83 Netto driftsutgifter i % av samlede netto driftsutgifter 2007-2009

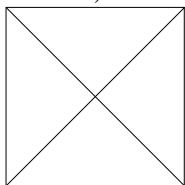

Figur 84 Netto driftsutgifter i % av samlede netto driftsutgifter

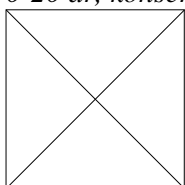

Figurene viser hvor stor andel i prosent av kommunen sine netto driftsutgifter som går til Kommunehelse (F232+233+241), og er en god indikator for å vise kommunes prioritering av egne midler til kommunehelse. Grunnen til at det ikke er laga tidsserie av netto driftsutgifter i % av totale netto driftsutgifter, er at det er bare konserntal for dette for 2009. Indikatoren viser stor variasjon mellom kommunene, der Trondheim ligger høyest med 5,2 % og Oslo lavest med 3,4 %.

Figur 85 Netto driftsutgifter til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjenesten pr innbygger 0-20 år, konsern ekskl. sosiale utgifter, F 232 – tidsserie 2007-2009

Figur 86 Netto driftsutgifter til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjenesten pr innbygger 0-20 år, konsern ekskl. sosiale utgifter, F 232

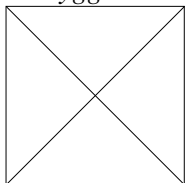

Figurene viser netto driftsutgifter til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste pr innbygger 0-20. For flere av kommunene er det en vesentlig økning fra 2008 til 2009. Mye av dette kan forklares ved at opptrappingsmidlene til psykisk helse er gått inn i rammetilskuddet for 2009, og at mange av kommunene har brukt en del av disse midlene på tiltak under F232. I tillegg til generell lønns- og prisvekst, må en også ta i betraktning at mange av kommunene har en relativt høy befolkningsvekst i aldersgruppen. Oslo ligger høyest i nettverket med 1377 kr per innbygger 0-20 år og har også hatt den største økningen siden 2007. Drammen ligger lavest i nettverket med kr. 990 per innbygger 0-20 år.

4.5.4. Dekningsgrader

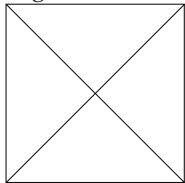
Indikatorene viser hvor stor del av målgruppen(e) for tilbudet som mottar tjenestene

Figur 87 Årsverk i alt til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste, F232 per 10 000 innbygger 0-20 år

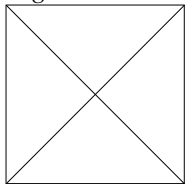

Årsverk i alt til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste per 10 000 innbyggere 0-20 år, er stabile i de fleste kommunene i perioden 2007-09. Det er ikke store variasjoner mellom ASSS-kommunene, men Bærum, Sandnes og Trondheim har størst samla årsverksressurs. Oslo, Stavanger og Bergen ligger lavest.

Figur 88 Årsverk av helsesøstre pr 10 000 innbyggere 0-20 år – F232 2007-2009

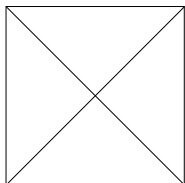

Figur 89 Årsverk av helsesøstre pr 10 000 innbyggere 0-20 år – F232 i 2009

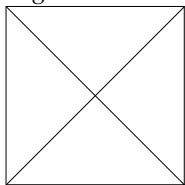

Figurene viser hvor mange årsverk av helsesøstre kommunene har per 10 000 innbyggere i aldersgruppen 0-20 år (F232). Det er små endringer i tall årsverk i den enkelte kommune fra 2007 til 2009, men Sandnes har hatt størst økning med 1,6 årsverk. Trondheim har størst nedgang med 1,4 årsverk. Tromsø ligger klart høyest i nettverket, noe som nok er en følge av at de har prioritert å øke andelen helsesøstre gjennom opptrappingsmidler til psykisk helse. Stavanger og Trondheim ligger lavest, men som vist tidligere ligger Trondheim høyest når det gjelder samlet årsverksressurs, noe som indikerer at de har mange ansatte med en annen yrkesbakgrunn.

Figur 90 Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst, tidsserie 2007-2009

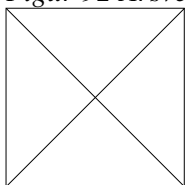

Figur 91 Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst 2009

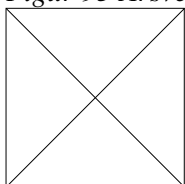
Figurene viser hvor stor andel av de nyfødte som har fått hjemmebesøk innen 2 uker etter hjemkomst. Drammen, Trondheim og Tromsø har hatt størst økning i andel hjemmebesøk fra 2007 til 2009, og ligger høyest i nettverket. Sett i forhold til helsesøsterdekning per 10 000 innbygger 0-20 år, ser Trondheim ut til å være mest resultateffektive. De fleste kommunene i ASSS opplyser at hjemmebesøk til nyfødte er en prioritert aktivitet. Oslo og Stavanger ligger klart lavest i nettverket. For Oslo sin del skyldes dette store variasjoner mellom bydelene der noen bydeler ikke har hjemmebesøk, mens andre bydeler har tilnærmet 100 % dekning. I Stavanger er det lav helsesøsterdekning, samt at tidlig utskrivingspraksis fra sykehus har ført til at en del av barselkontrollen blir foretatt på helsestasjonen i stedet.

Figur 92 Årsverk av ergoterapeuter per 10 000 innbyggere, tidsserie 2007-2009

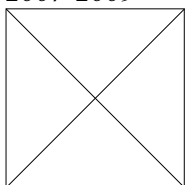
Figurene viser hvor mange årsverk ergoterapeuter kommunene har per 10 000 innbyggere. ASSS-nettverket er enige om at PAI-registeret og AA-registeret er uegnet som sammenligningsgrunnlag, og for 2009 ble de derfor enige om en manuell registrering.

Figur 93 Årsverk av ergoterapeuter per 10 000 innbyggere 2009

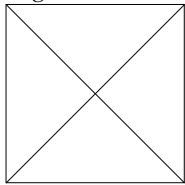

Tidsserien for 2007-2009 kan derfor ikke nyttes som sammenligningsgrunnlag over tid. I følge den manuelle rapporteringa i 2009, har Bærum og Stavanger høyest dekning av ergoterapeuter. Kristiansand ligger lavest. Oslo har rapportert samme tall som ble rapportert til KOSTRA for 09.

Figur 94 Årsverk av fysioterapeuter i alt per 10 000 innbyggere F232+233+241+253, tidsserie 2007-2009

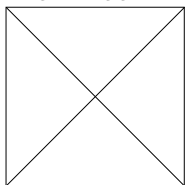

Figur 95 Årsverk av fysioterapeuter i alt per 10 000 innbyggere F232+233+241+253 i 2009

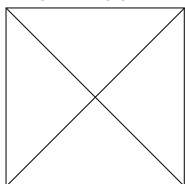

Figurene viser hvor mange årsverk fysioterapeuter i alt kommunene har per 10 000 innbyggere. Det er fremdeles store variasjoner mellom kommunene. Bærum og Drammen har flest fysioterapeuter. Sandnes ligger klart lavest i nettverket. Med unntak av Tromsø viser tidsserien for 2007-2009 små endringer internt i kommunene, med andre ord har kommunene et relativt stabilt antall fysioterapeuter sett i forhold til tallet på innbyggere.

Figur 96 Årsverk kommunalt ansatte fysioterapeuter per 10 000 innbyggere F232+233+241+253, tidsserie 2007-2009

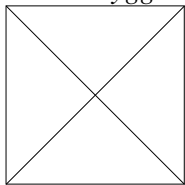

Figur 97 Årsverk kommunalt ansatte fysioterapeuter per 10 000 innbyggere F232+233+241+253, i 2009

Figurene viser hvor mange årsverk kommunalt ansatte fysioterapeuter kommunene har per 10 000 innbyggere. Det er også her variasjoner mellom kommunene, og selv om kommunene har hatt et relativt stabilt antall årsverk samlet, kan flere kommuner vise til at de har økt andelen kommunalt ansatte fysioterapeuter i perioden 2007-2009. Oslo har hatt størst økning, etterfulgt av Fredrikstad og Bergen. Tromsø har derimot en nedgang på 1,6 årsverk fra 2007 til 2009.

Figur 98 Andel årsverk kommunalt ansatte fysioterapeuter av alle årsverk fysioterapeuter per 10 000 innbyggere, F232+233+241+253, tidsserie 2007-2009

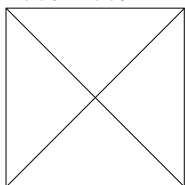
Figuren viser hvor stor andel av de samlede fysioterapiårsverkene som er kommunalt ansatte. Dette varierer fra ca. 30 % til vel 50 % i kommunene. Oslo ligger høyest med en andel på 51,6 %, og har hatt en kraftig økning fra 2007 til 2009. Også Fredrikstad har hatt god økning fra 13,3 % i 2007 til 30,3 % i 2009, men de ligger fremdeles lavest i nettverket. Sandnes som hadde lavest

dekning av fysioterapeuter samlet sett, har nest høyest andel av kommunalt ansatte fysioterapeuter.

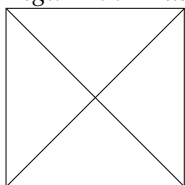
4.5.5. Produktivitet/enhetskostnader

Indikatorene viser ressursinnsats i form av personell, driftsmateriell og investeringer, pr bruker av tjeneste eller pr innbygger i kommunen.

Figur 99 Brutto driftsutgifter pr innbygger. Konsern ekskl. sosiale utg. F232+2330241, tidsserie 2007-2009

Figur 100 Brutto driftsutgifter pr innbygger, konsern ekskl. sosiale utgifter, F232+233+241

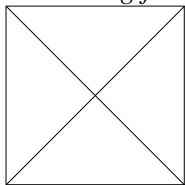

Figurene viser brutto utgifter pr innbygger når KOSTRA-funksjonene 232 – Forebygging, helsestasjon og skolehelsetjeneste, 233 – Annet forebyggende helsearbeid, og 241 – Diagnose, behandling og rehabilitering er slått sammen. For å få et bedre bilde av ”helsetjenesteprofilen” er det behov for å dele opp dette, og sammenholde det med politiske prioriteringer. Bærum ligger klart høyest i nettverket og har også den høyeste veksten fra 2008, målt i antall kroner. Når det gjelder prosentvis vekst i egen kommune, har Bergen høyest vekst med 8,2 % økning fra 2008. Kristiansand er den eneste kommunen med reduksjon i utgifter med en nedgang på 1,4 % fra 2008. Sandnes er den kommunen med laveste brutto utgifter per innbygger. 5 av 10 kommuner ligger på en prosentvis vekst på ca. 6 %.

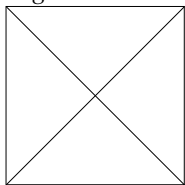
4.5.6. Utdypende tjenesteindikatorer

Utdypende nøkkeltall supplerer indikatorene presentert under prioritering, dekningsgrader og produktivitet/enhetskostnader, men kan ikke plasseres under disse overskriftene

Figur 101 Brutto – netto driftsutgifter pr innbygger i kommunehelsetjenesten, konsern ekskl. sosiale utgifter, tidsserie 2007-2009

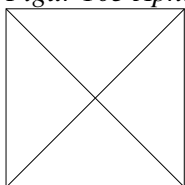

Figur 102 Alle "inntekter" per innbygger i kommunehelsetjenesten 2009

Med unntak av Bærum, Sandnes og Bergen, har kommunene fått redusert sine "inntekter" fra 2008 til 2009. For flere kommuner er noe av dette et resultat av at de øremerkede midlene til opptrappingsplan psykisk helse har gått inn i rammetilskuddet fra 2009. Figurene viser store variasjoner i inntektene pr innbygger mellom kommunene. Bærum og Bergen ligger høyest, men Drammen, Sandnes og Stavanger kanskje bør se nærmere på om de har et potensiale på inntektssiden. Ulikheter i inntektsnivå kan også være påvirket av hvilke typer tjenester en har i de ulike kommunene, m.a. vil det at en kommune har asylmottak og/eller fengsel kunne påvirke inntektsnivået. Det kan være hensiktsmessig å se nærmere på om ulikhetene skyldes ulik føringspraksis. For 2009 kan inntekter fra svineinfluensavaksinering påvirke inntektsnivået dersom kommunene har valgt å føre dette på kommunehelsetjenesten (her er det ulik praksis i kommunene).

Figur 103 Åpningstid for helsestasjon for ungdom, sum timer per uke

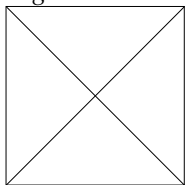

Åpningstidene ved helsestasjon for ungdom, sum timer per uke, synes å holde seg relativt stabilt i den enkelte kommune. Sandnes viser en nedgang på 2 timer per uke, men har meldt i fra om at dette er feil og at de ikke har hatt noen endringer i tjenestetilbudet. Tallene fra Oslo er tatt ut, da disse må være feil. Det samme gjelder for Kristiansand i 2007. Det er store variasjoner mellom kommunene på åpningstidene.

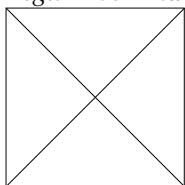
4.5.7. Kvalitet

Kvalitetsindikatorer er måling av kvalitet basert på objektive kriterier, resultat av bruker- og medarbeiderundersøkelser, m.v.

Figur 104 Andel åpne fastlegelister 2007-2009

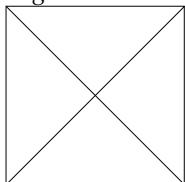

Figur 105 Andel åpne fastlegelister 2009

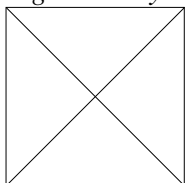

Indikatoren Reservekapasitet fastlege er byttet ut mot indikatoren andelen åpne fastlegelister i tjenesteprofilen for kommunehelse. Indikatoren viser at det er store forskjeller mellom kommunene, fra 57 % i Bærum til 4 % i Sandnes. Snittet i nettverket ligger på om lag 30 %. Med unntak av Fredrikstad og Tromsø, har alle kommunene en nedgang fra 2007 til 2009. Flere kommuner melder om at de har mange leger som ønsker å redusere listelengdene sine, og dette kan være en årsak til nedgangen. Samtidig er det relativt små endringer i reservekapasitet hos fastlegene (se figur under). Dette kan tyde på at kommunene, for å imøtekomme reduserte listelengder og befolkningsøkning, er bevisst på å øke antall fastlegehjemler.

Figur 106 Reservekapasitet fastlege 2007-2009

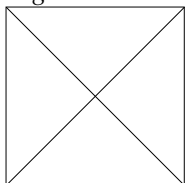

Figur 107 Sykefravær helse (snitt)

Figuren viser sykefraværet på helsestasjonstjenesten og fysio-/ergoterapitjenesten samlet. På vårsamling i kommunehelse -10 var kommunene enige om at tallene hentet fra PAI-viste mye feil og det var mye diskusjon om hva som er med i disse tallene eller ikke. ASSS-nettverket var derfor enige om at kommunene skulle melde inn et samlet tall på sykefravær for kommunehelse. De fleste av kommunene har gitt tilbakemelding om korrekte tall. Bærum har gitt tilbakemelding om at deres tall ikke stemmer, men vi har ikke mottatt opplysninger om hva som er korrekt. Drammen og Stavanger har lavest sykefravær i 2009, og lå også lavt i 2008.

Figur 108 Medarbeidertilfredshet

Halvparten av kommunene har gjennomført medarbeiderundersøkelse i Bedrekommune i 2009 (Bergen sine tall er fra 2008). Fredrikstad har også gjennomført sin egen medarbeiderundersøkelse, men disse tallene er foreløpig ikke sammenlignbare med resultatene fra Bedrekommune. Kristiansand scorer høyest med et snitt på 4,6, mens Drammen ligger lavest med en score på 3,6. Pga. av ulikt metodevalg i kommunene for å beregne medarbeidertilfredsheten, anbefaler KS at tallene for den enkelte kommune ikke sammenlignes mellom kommunene, men kun innen kommunen selv, over tid.

4.6. Pleie- og omsorg

4.6.0. Helhetsvurdering av tjenesteområdet

En gjennomgang av tjenesteprofilene for ASSS-kommunene viser at det er store variasjoner mellom kommunene – både mht ressursbruk og hvilke løsninger som velges for å gi innbyggere i ulike aldersgrupper og med ulikt behov gode tjenester.

Flere av ASSS-kommunene har klare politiske føringer og avklaringer på hvordan tjenestetilbudet skal utformes, eksempelvis satsing på hjemmebaserte eller institusjonsbaserte tjenester.

For PLO er det fortsatt noe usikkerhet og svakheter i datagrunnlaget, og ressurs- og produktivetsindikatorer er svært sårbare for feil i rapporteringer og ulikheter i registreringer mellom kommunene. Dialogen på nettverkssamling viser at kommunene ikke har harmonisert praksis for registrering av brukere, og dette svekker muligheter for sammenlikning. Samtidig er alle nettverkskommuner og kontaktpersoner tydelige på at man ønsker å bruke de data som finnes, og kommunene arbeider kontinuerlig med å bedre eget datagrunnlag og harmonisere praksis – både innad i kommunene og mellom kommuner.

Det er vanskelig å vurdere sammenhenger mellom ressursinnsats og kvalitet. Få av kommunene har gjennomført kvalitetsmålinger, og indikatorene årsverk med fagutdanning og legedekning i institusjon gir ikke tilstrekkelig og presist nok vurderingsgrunnlag for å trekke tydelige konklusjoner.

Flere av kommunene har tjenesteprofiler som synes helhetlige og konsistente, og som derved er enklere å tolke og ”sjekke ut” mht forståelse. Den nye ressursbruksindikatoren har en fordel ved at den tar inn all ressursbruk til tjenesten og korrigerer for ulikhet i behov (slik dette er definert gjennom utgiftsnøkklene i inntektssystemet), og dette muliggjør et helhetsblikk som gir en god inngang til diskusjoner og analyser. Samtidig har denne indikatoren den store svakheten at den ikke gir informasjon om prioritering og retning f.eks når man ønsker å sammenlikne tjenester til ulike aldersgrupper eller tjenestemottakere. Kombinasjonen mellom ny ressursbruksindikator og Iplos-baserte prioriterings- og produktivetsindikatorer gir imidlertid godt grunnlag for refleksjon. Data for registrert bistandsbehov hos ulike brukergrupper gir en ekstra dimensjon til slike diskusjoner spesielt for tjenestetildeling til den enkelte bruker.

KS har tro på at arbeid med produksjonsindeks – gjerne en indeks som er utviklet særskilt for ASSS-kommunene, samt kontinuerlig tilgang på nye og bedre data gjennom Iplos-registrering, vil gi kommunene mer presise nøkkeltall og muligheter for relevante sammenlikninger og faglige diskusjoner.

Tjenestenettverket for PLO har høyt kunnskapsnivå og meget konstruktiv tilnærming til bruk av foreliggende data og indikatorer, og en offensiv holdning til utvikling av nye indikatorer. Eksempler på aktuelle nye indikatorer vil være å se på institusjonstilbud til yngre brukere, hvor barnebolig og avlastningsopphold er tilbud som er utviklet for disse gruppene, og ikke det samme som at yngre må bo i sykehjem.

Med unntak av ressursbruksindikator så er tjenesteprofilen uendret fra 2009. KS har inntrykk av at datagrunnlaget i år er bedre enn fjoråret, og kommunene melder om færre feil i egen rapportering og 15.6.-publiseringen. KS er kjent med at det er feil og mangler i Oslo sine tall for 2009, og en oppfordrer derfor til varsomhet ved tolkning av tallene for Oslo sin del.

4.6.1. Funksjoner som inngår i tjenesteområdet

Tjenesteområde pleie og omsorg inneholder følgende funksjoner⁶:

- 234 Aktivisering og støttetjenester overfor eldre og funksjonshemmede
- 253 Pleie, omsorg, hjelp og re-/habilitering i institusjon
- 254 Kjernetjenester knyttet til pleie, omsorg, hjelp til hjemmeboende
- 261 Institusjonslokaler

4.6.2. ASSS Styringsindikatorer 2009

|

⁶ Funksjonstitler er hentet fra KRD sin hovedveileder for 2009. Vær oppmerksom på at titler/innhold er justert til 2010.

**Pri
orit
eri
ng/
beh
ov:**
_ _
Res
surs
bru
ksi
ndi
kat
or
(Ple
ie-
og
om
sor
gstj
ene
ster
sam
let)
_10
0
%_
_N
etto
utgi
ft
hje
mm
etje
nest
e til
inn
byg
ger
e 0-
66
år,
for
delt
pr
inn
byg
ger
0-
66
år.
Ko
nse
rn,
eks

kl
sosi
ale
utgi
fter
_4
351
—
Net
tout
gift
hje
mm
etje
nest
e til
inn
byg
ger
e
67
år
og
eldr
e,
for
delt
pr
inn
byg
ger
67
år
og
eldr
e.
Ko
nse
rn,
eks
kl
sosi
ale
utgi
fter
_14
172
—
**De
kni
ngs
gra
der**
:--
_A

nde
l
beb
oer
e
på
inst
itus
jon
so
m
er i
ald
er 0
- 66
år_
10,
99
%_
_A
nde
l
inst
itus
jon
sbe
boe
re
på
tids
beg
ren
set
opp
hol
d
_24
,40
%_
_A
nde
l av
inn
byg
ger
e
80
år
og
eldr
e
so
m
mot
tar

hje
mm
etje
nest
er_
33,
13
%_
_A
nde
l
inn
byg
ger
e
80
år
og
eldr
e
so
m
er
beb
oer
e
på
inst
itus
jon
_15
,16
%_
Pr
odu
ktiv
itet/
enh
etsk
ost
nad
:_
_Ne
ttou
tgif
t
hje
mm
etje
nest
e til
inn
byg
ger
e 0-

66
år,
for
delt
pr
bru
ker
0-
66
år.
Ko
nse
rn,
eks
kl
sosi
ale
utgi
fter
_27
0
666
—
Net
tout
gift
hje
mm
etje
nest
e til
inn
byg
ger
e
67
år
og
eldr
e,
for
delt
pr
mot
tak
er
67
år
og
eldr
e.
Ko
nse
rn,
eks

kl
sosi
ale
utgi
fter
_85
845
—
Kor
rige
rte
brut
to
drif
tsut
gift
er
pr
ko
mm
una
l
plas
s i
inst
itus
jon.
Ko
nse
rn,
eks
kl
sosi
ale
utgi
fter
_74
3
621
_B
rutt
o
drif
tsut
gift
er
pr
plas
s i
inst
itus
jon.
Ko
nse
rn

eks
kl
sosi
ale
utgi
fter
_77
l
268
—
*Utf
ylle
nde
indi
kat
ore
r:—*
—
Hje
mm
etje
nest
e 0
- 66
år,
Gj.
sn.
bist
and
sbe
hov
_1,
79_
_Sy
kefr
avæ
r_
_A
nde
l
års
ver
k
me
d
fag
utd
ann
ing
(hel
e
plei
e-
og
om

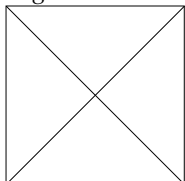
sor
gstj
ene
sten
)_7
0,9
0
%_
_Br
uke
rtilf
red
shet
(gj.
sn.
plei
e-
og
om
sor
gstj
ene
sten
)_3,
4_
Me
dar
bei
dert
ilfr
eds
het
(gj.
sn.
plei
e-
og
om
sor
gstj
ene
sten
)_
Kv
alit
et: _

4.6.3. Prioritering/behov

Indikatorerne viser hvordan kommunenes inntekter er fordelt. Prioritering/ressursbruk fremstilles i hovedsak ved å beregne kroner til en tjeneste fordelt på innbyggere i målgruppen.

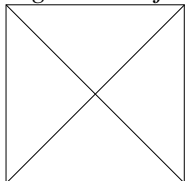
Hvor store ressurser som brukes på et tjenesteområde gjenspeiler ofte en kombinasjon av kommunens inntektsnivå, innbyggernes behov for tjenester, og kommunens valgte prioriteringer.

Figur 109 Innbyggere over 67 år og over 80 år, %, 2009

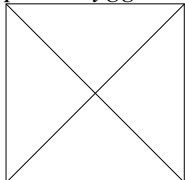
Figuren viser andel innbyggere over 67 år og over 80 år. Dette er viktig nøkkeltall for å synliggjøre behovet for tjenester.

Figur 110 Gjennomsnittlig bistandsbehov, hjemmetjenestemottakere 0 – 66 år, 2009

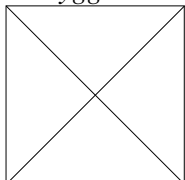
Figuren viser gjennomsnittlig bistandsbehov hos mottakere av hjemmetjenester i aldersgruppen 0 – 66 år.

Figur 111 Netto driftsutgifter til pleie- og omsorgstjenester, konsern ekskl sosiale utgifter, kroner pr innbygger, 2007 - 2009

Figuren viser sum netto utgifter til de fire Kostra-funksjonene som inngår i pleie- og omsorgstjenester, fordelt på alle innbyggere.

Figur 112 Netto driftsutgifter til institusjonstjenester, konsern ekskl sosiale utgifter, kroner pr innbygger 80 år og eldre, 2009

Figuren viser kommunenes ressursbruk til institusjon fordelt på innbyggere over 80 år, dvs de innbyggere som i hovedsak utgjør målgruppe for tjenesten.

Kommentar

Behovsindikatorene andel innbyggere over 67 og 80 år gir viktig kunnskap om behov for en del av kommunens pleie- og omsorgstjenester. Indikator som viser andel over 80 som er enslige vil være viktig tilleggsinformasjon.

Når man ser nærmere på pleie- og omsorgstjenester, så viser det seg imidlertid at 42 % av tjenestemottakerne av hjemmetjenester er under 67 år, og at nær 70 % av beboere i boliger med heldøgns bemanning er under 67 år. (ASSS gjennomsnitt 2009).

Kunnskap om andel eldre – og deres behov for tjenester – er altså ikke tilstrekkelig viten for å vurdere befolkningens tjenestebehov. Det har også stor betydning hvor stor andel av yngre innbyggere som har behov for tjenester og hvilket bistandsbehov disse brukerne har.

I plos-data 2009 viser at av alle tildelte timer til hjemmetjeneste, så ble 63,5 % brukt til tjenestemottakere i alderen 0 – 66 (gjennomsnitt ASSS). KS forutsetter at timekostnad er lik ved tjenesteproduksjon til de to aldersgruppene, og derved er det altså slik at mer enn 60 % av kommunenes utgifter til hjemmetjenester brukes til aldersgruppen 0-66 år.

Tjenester til hjemmeboende utgjør 52 % av samlede PLO-utgifter, og institusjon 42 % (ASSS-snitt 2009). Andelene varierer mellom ASSS-kommunene, bl.a. fordi enkelte kommuner har valgt å satse på enten hjemme- eller institusjonstilbud.

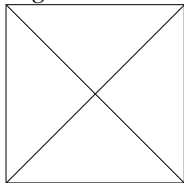
Prioriteringsindikatorene kroner pr innbygger viser hvor stor kommunenes ressursbruk til en tjeneste pr innbygger i målgruppen for tjenesten. Samlet ressursbruk til pleie- og omsorgstjenestene fordelt på alle innbyggere viser sterk økning i flere kommuner - både blant de som ligger lavest og høyest i nettverket, mens Kristiansand, Trondheim og Tromsø har en mer begrenset vekst.

I tjenesteprofilene fordeles ressursbruk til hjemmetjenester på innbyggere i målgruppa. Figur 24 viser prioritering av institusjonstjenesten i kroner pr innbygger over 80 år. Det er relevant å sammenholde denne indikatoren med kr pr innbygger til hjemmetjenester til eldre, for å få et samlet inntrykk av ressursbruk til eldreomsorg, evt om ressursbruken er et uttrykk for en valgt tjenesteprofil. Vi ser eksempelvis at Stavanger ligger høyt, og dette er en kommune med høy dekningsgrad på institusjonstjeneste. Sandnes fremstår med lav prioritering, nettopp fordi kommunen har basert seg på få plasser for brukere med svært omfattende bistandsbehov.

4.6.4. Dekningsgrader

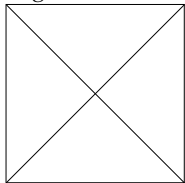
Indikatorene viser hvor stor andel av innbyggere som mottar tjenester, men dekningsgrader sier ikke noe om hvor mye tjenester hver bruker mottar.

Figur 113 Andel innbyggere 0 – 66 år som mottar hjemmetjenester, %, 2007 - 2009

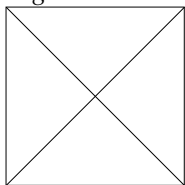
Figuren viser andel innbyggere i aldersgruppen 0 – 66 år som mottar hjemmetjenester. I ASSS-nettverket har Kristiansand ligger stabilt høyt i hele perioden, men i 2009 hadde Drammen høyest andel, 2,3 %. Lavest ligger Tromsø med 1,1 %.

Figur 114 Andel innbyggere 67 – 79 år som mottar hjemmetjenester, %, 2007 - 2009

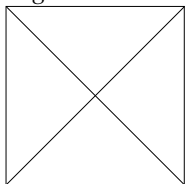
Figuren viser andel innbyggere i aldersgruppen 67-79 år som mottar hjemmetjenester. Her ser vi at Tromsø har hatt markert nedgang fra 2007-2009, men ligger fortsatt høyest på dekningsgrad også i 2009. Bærum og Trondheim gir hjemmetjenester til færres innbyggere i denne aldersgruppen, mens Fredrikstad og Drammen har hatt markert økning..

Figur 115 Andel innbyggere over 80 år som mottar hjemmetjenester, %, 2007 - 2009

Figuren viser hvor stor andel av innbyggere over 80 år som mottar hjemmetjenester. Tromsø har høyest andel, mens Trondheim ligger lavest, sammen med Bærum og Stavanger. Sistnevnte har hatt merkbar reduksjon fra 2008 til 2009.

Figur 116 Plasser i institusjon i % av innbyggere over 80 år, %, 2007 - 2009

Figuren viser teknisk dekningsgrad (kapasitet) for institusjon, fremstilt som plasser i % av innbyggere over 80 år. Merk at dette nøkkeltallet ikke gjenspeiler hvem som bor i institusjon, kun kapasitet.

Kommentar

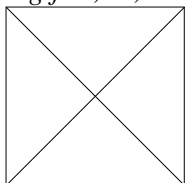
Dekningsgrader er relevant å holde opp mot enhetskostnader/kr pr bruker, da det er dekningsgrad multiplisert med tjenesteomfang som gir samlet ressursbruk til tjenesten. Det kan ligge ulike vurderinger bak høye/lave dekningsgrader, eks velger enkelte kommuner å ha høye dekningsgrader for hjemmeboende eldre fordi man mener at dette bidrar til trygghet og forebygging av ytterligere bistandsbehov. Andre kommuner har en klar bevissthet om at de ønsker høy terskel/avklart innslagspunkt, og at innbyggere skal klare seg uten bistand lengst mulig.

Hvilken strategi som velges kan også ha sammenheng med sosioøkonomiske forhold, eks andel enslige eldre, nettverk/familie, utdanning og annet som har generell betydning for levekår og helse.

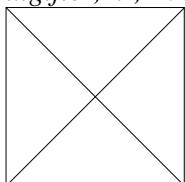
4.6.5. Produktivitet/enhetskostnader

Indikatorene viser kostnadsnivå (brutto) eller netto utgift for kommunen pr produsert enhet, tjenestemottaker el.l.

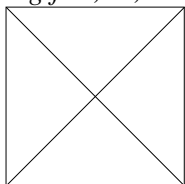
Figur 117 Korrigerte brutto driftsutgifter pr kommunal plass i institusjon, konsern ekskl sosial utgifter, kr, 2007 - 2009

Figur 118 Korrigerte brutto driftsutgifter pr kommunal plass i institusjon, konsern ekskl sosial utgifter, kr, 2007 - 2009

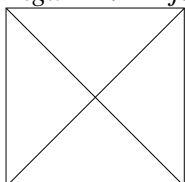

Figur 31 Korrigerte brutto driftsutgifter pr kommunal plass i institusjon, konsern ekskl sosial utgifter, kr, 2007 - 2009

Figuren viser kostnadsnivå pr kommunal institusjonsplass.

Figur 1192 Hjemmetjenester, netto utgift pr vedtakstime, konsern ekskl sosiale utgifter, kr, 2009

Figuren viser kommunens samlede utgifter til hjemmetjenester fordelt på alle rapporterte vedtakstimer, og er altså et uttrykk for hva som er kommunens ressursbruk (netto) pr produserte time hjemmetjenester.

Dette nøkkeltallet er sårbart for feil i Ipløs-rapporteringen, og for ulikheter i kommunenes praksis for registrering av vedtakstimer. Nøkkeltallet viser variasjon i netto kostnad pr time fra 336 kroner i Drammen til 556 kroner i Sandnes.

Kommentar

Pleie- og omsorgstjenester er ikke bare standardiserte produkter og faste størrelser, men består av ulike hjemmetjenester, botilbud, brukergrupper og behov. Gjennomsnittlige størrelser avspeiler kun et matematisk gjennomsnitt, og sier lite om spredning og ytterpunkter.

Samlet ressursbruk til pleie- og omsorgstjenester er et produkt av dekningsgrader (antall brukere) og enhetskostnad (hvor mye hver bruker mottar). Nettopp derfor bør enhetskostnader i pleie- og

omsorgstjenesten ikke vurderes isolert, men ses i sammenheng med dekningsgrader. Her skiller plo-tjenester seg fra mange andre tjenester hvor målgruppen er klarere definert, behovene har mindre variasjon, og hvor tjenestene er mer standardiserte.

En kommune med høye dekningsgrader kan forventes å ha lavere gjennomsnittlige enhetskostnader – det antas at mange brukere har vedtak om lite tjenester, dette kan f.eks være basert på faglig tenkning omkring forebygging, mestring, livskvalitet.

En annen kommune kan av ulike årsaker ha valgt en tjenesteprofil hvor færre innbyggere mottar tjenester (lav dekningsgrad), og man prioriterer mer tjenester til brukere med størst bistandsbehov. I denne kommunen vil kostnaden pr bruker være høyere.

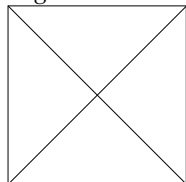
Det finnes ikke noen fasit eller eksakt beregning for hva som er korrekt innretning eller dimensjonering av tjenester, og dette kompliseres også av at tjenestetilbudet som gis kan være ulikt. I tillegg til variasjoner i botilbud og tjenester til hjemmeboende har kommunene også ulik organisering og innretning av hva som gjøres forebyggende eller behandlende innefor andre kommunale tjenester. Dette kan være tjenester som ikke regnskapsføres/registreres på Kostra-funksjoner for pleie- og omsorgstjenester.

Det samme gjelder for enhetskostnader institusjon; I kommuner med god tilgang på plasser er det ikke urimelig at beboere har noe mindre bistandsbehov, og derved lavere bemanning. Samtidig vil bygningsmessige forhold – alder og innretning – ha betydning for hvor kostnadseffektiv tjenesten kan organiseres, og dette påvirker enhetskostnadene. Nye bygninger har avskrivningskostnader/renter, eldre bygninger kan gi dyrere driftsformer.

4.6.6. Utdypende tjenesteindikatorer

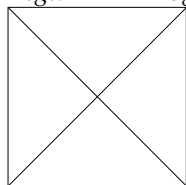
Utdypende nøkkeltall supplerer indikatorene for prioritering, dekningsgrader og produktivitet/enhetskostnader, men kan ikke plasseres under disse overskriftene

Figur 1203 Andel årsverk i brukerrettet tjeneste med fagutdanning

Figuren viser andel årsverk med fagutdanning. Trondheim har ligget høyest i hele perioden, mens Bergen har den største økningen.

Figur 1214 Legetimer pr uke pr beboer i sykehjem, 2007-2009

Figuren viser antall timer pr uke pr beboer.

Det har vært bevissthet og satsing på legedekning i institusjon over flere år, og flere av ASSS-kommunene har hatt en markert økning, blant annet Drammen som i 2009 hadde mer enn en halv time pr beboer pr uke

4.7. Sosialtjenesten

4.7.0. Funksjoner som inngår i tjenesteområdet

SOSIALTJENESTEN inneholder følgende funksjoner:

Funksjonene

- 242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid
- 243 Tilbud til personer med rusproblemer
- 273 Kommunale sysselsettingstiltak
- 275 Introduksjonsordningen
- 276 Kvalifiseringsordningen (NB foreløpige tall)
- 281 Økonomisk sosialhjelp

4.7.1. Utvalgte styringsindikatorer

Tabell – Styringsindikatorer i Tjenesteprofil for Sosialtjeneste 2009

Sni
ttv
erd
i i
net
tve
rk_
Pri
orit
eri
ng/
beh
ov:

R
ess
urs
bru
k_0
,79
6_1
,15
0_1
,00
0_
Net
to
drif
tsut
gift
er
til
sos
ialt
jen
est
en
pr

inn
b
18-
66
år
(in
kl
fun
ksj
on
273
)
kon
ser
n,
eks
sos
iale
utg
ifte
r
_20
01_
343
7_2
834
—
Net
to
drif
tsut
gift
er
til
øk
sos
ialh
jelp
pr
inn
b
18-
66
år
(fu
nks
jon
281
)
kon

ser
n,
eks
sos
iale
utg
ifte
r
_99
6_1
820
_14
97_
D
ekn
ing
sgr
ade
r_

An
del
sos
ialh
jelp
sm
otta
ker
e i
for
hol
d
til
inn
byg
ger
e i
ald
ere
n
18-
66
år_
0,0
3_0
,05
_0,
04_
_A
nde

l
sos
ialh
jelp
sm
otta
ker
e
18-
24
år
pr
inn
byg
ger
_0,
3_0
,7_
0,6
—
An
del
mo
ttak
ere
18-
24
år
av
alle
mo
ttak
ere
_16
,3_
27,
5_2
3,2
—
**Pro
du
ktiv
itet
/en
het
sko
stn
ad_**
—
_Br

utt
o
drif
tsut
gift
er
til
øk
sos
ialh
jelp
pr
mo
ttak
er
18-
66
år,
kon
ser
n,
eks
sos
iale
utg
ifte
r_3
439
4_5
189
0_4
225
0_
Kv
alit
et_

_Gj
enn
om
snit
tlig
stø
nad
sle
ngd
e
for
mo
ttak

ere
me
d
sos
ialh
jelp
so
m
hov
edi
mnt
ekt
skil
de_
4,6
_8,
1_6
,1_
27_
54_
40,
7_
Sy
kef
rav
ær
_4,
2_1
3,7
_10
,0_
_M
eda
rbe
ide
rtilf
red
she
t (6
av
10
ko
m
mu
ner
har
dat
a)_
3,6
_4,

4.7.2. Øvrige indikatorer

På fagsamlingene er det ønskelig å ta i bruk flere indikatorer som illustrerer utgiftsbildet i sosialtjenesten. Det kan være tall som knyttet opp til bolig, KVP, rus, ungdom, og flyktninger. Det er satt ned arbeidsgrupper som fortløpende jobber på flere av områdene. Nettverket avventer SSB's publisering på KVP i september og det arbeides med tall fra spesialbestillinger av sosialdata 2007-2008-2009. Under utvalgte styringsindikatorer, kap 3, finnes supplerende og utdypende indikatorer, tidsserier og nøkkeltall for nærmere analyse av tjenesten.

4.7.3. Merknader til styringsindikatorene

Det foreligger ikke korrigerede tall for Oslo før i uke 36, derfor er Oslo holdt utenfor snittet i indikator 2-8 i alle tjenesteprofiler. Oslo er ute av snittet på alle figurer/diagrammer bortsett fra sykefravær og medarbeidertilfredshet.

Den nye indikatoren "Ressursbruk" er beregnet slik: Teller er "Netto driftsutgifter til sosialtjenesten (242, 243, 281, 273) pr. innbygger 18-66 år" Nevner er kostnadsindeks for sosialtjeneste

Det presiseres videre at det må utvises forsiktighet ved sammenligning og tolkning av utgifter til sosialtjenesten kommunene imellom, dette pga av usikkerhet både mht rapportering av antall

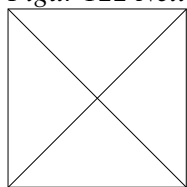
mottakere på KVP og ulik føringspraksis på utgifter til KVP, og at antall klienter vil kunne påvirke de fleste indikatorene i tjenesteprofilen.

Bosetting av flyktninger er ulik fra kommune til kommune, og vil dermed medføre ulikheter i utgiftsføring knyttet til funksjon 242 og 281. Dermed vil andelen flyktninger blant mottakere av sosialhjelp ha betydning for utgiftsbildet og belaste sosialtjenesten på forskjellig vis. Dette viser tall som Oslo og Kristiansand har funnet frem til - noe som gjør at vi må vise ytterligere forsiktig i forbindelse med tolkning av KOSTRA tallene.

4.7.4. Prioritering/behov

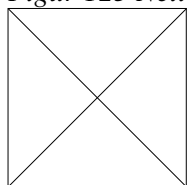
Indikatorene viser hvordan kommunenes frie inntekter er fordelt til ulike tjenesteområder og avspeiler både den enkelte kommunes prioritering og ressurstildeling for å dekke nødvendige behov.

Figur 122 Netto driftsutgifter til sosialtjenesten 18-66 år

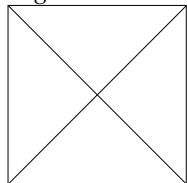
Figuren viser ASSS kommunenes resultat og nettverkets snitt for netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr innbygger 18-66 år.

Figur 123 Netto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr innbygger 18-66 år

Figuren viser ASSS kommunenes resultat og nettverkets snitt for nettdriftsutgifter til økonomisk sosialhjelp (f281) pr innbygger 18-66 år.

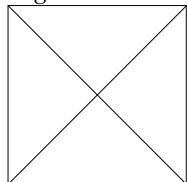
Figur 124 Netto driftsutgifter til sosialtjenesten 18-66 år, tidsserie 07-09

Alle kommunene har hatt økte nettoutgifter på indikatoren, og økningen er lavest i Kristiansand og Trondheim. Både Kristiansand og Trondheim kommune viser til at resultatet skyldes bevisste prioriteringer i tjenesten. I Kristiansand har man vedtatt besparelser innenfor området sosialhjelp og rustjenester. Trondheim viser til at de har avvirket et privat rustiltak og omorganisert jobbingen med kommunale sysselsettingstiltak. Samlet sett har dette kuttet kostnadene i Trondheim sammenliknet med ASSS kommunene. I 2008 brukte Trondheim 90 mill mer enn

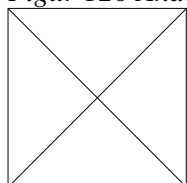
ASSS kommunene, i 2009 brukte kommunen kun 60 mill mer, og i 2010 anslår kommunen at de kun vil bruke 40 mill mer.

Figur 125 Netto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp, (f 281) pr innb 18-66 år

Trondheim har styrket bemanning i mottak og jobbet mer med økonomisk rådgiving og kartlegging av den enkeltes behov. Dette har gitt konkrete resultater siste halvdel av 2009. Oslo, Sandnes og Tromsø har den høyeste økning sammenlignet med 08

Figur 126 Andel nettoutgifter pr funksjon i %

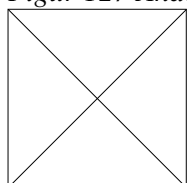

Det er store forskjeller på hvor stor andel kommunene bruker på økonomisk sosialhjelp og for eksempel råd og veiledning. Her er det også en del usikkerhet mht føringspraksis kommunene imellom. Bildet må derfor leses med forbehold om feil og mangler. Drammen og Bærum fører i tillegg ulikt ifht de andre kommunene i nettverket mht sysselsetting. Begge kommuner melder i forbindelse med årets rapport at de vil rette opp sin praksis før neste rapportering.

4.7.5. Dekningsgrader

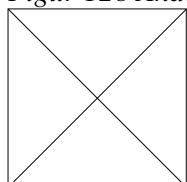
Indikatorene viser hvor stor del av målgruppen(e) for tilbudet som mottar tjenestene

Figur 127 Andel sosialhjelpsmottakere ifh til innbyggere i alderen 18-66

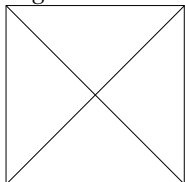
Figuren gir et bilde av hvor stor andel sosialhjelpsmottakere kommunen har i forhold til antallet innbyggere i kommunen. Fredrikstad, Oslo, Drammen, Trondheim og Bergen har høyest andel. Dernest kommer Kristiansand og Stavanger. Lavest andel har Tromsø, Bærum og Sandnes.

Figur 128 Andel sosialhjelpsmottakere ifh til innbyggere 20-66

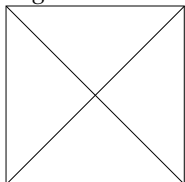
Andelen sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere har gått ned i Kristiansand, Bergen og Trondheim. Resterende kommuner har en økning, størst er den i Stavanger.

Figur 129 Andel sosialhjelpsmottakere 18-24 år ifh til innbyggere

Fredrikstad, Drammen og Trondheim har forholdsvis mange unge sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere.

Figur 130 Andel sosialhjelpsmottakere i alderen 18-24 år av alle mottakere

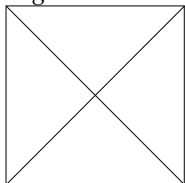

Kommunen i ASSS nettverket har de siste årene hatt stort fokus på målgruppen unge sosialhjelpsmottakere fra 18 til og med 24. Flere av kommunene kan vise til gode resultater, de har klart å holde antallet unge mottakere på samme nivå tross av økende ungdomsledighet. Det har i ASSS kommunene vært en gjennomsnittlig økning av antall unge mottakere på ca 24% innenfor de siste 2 årene. Drammen som er en viktig bidragsyter inn i dette arbeidet viser til at suksess kriteriene i Drammen er gode mottaksrutiner og et operativt og godt tverrfaglig samarbeid med andre instanser.

4.7.6. Produktivitet/enhetskostnader

Indikatorene viser ressursinnsats i form av personell, driftsmateriell og investeringer, pr bruker av tjeneste eller pr innbygger i kommunen.

Figur 131 Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp, tidsserie 07-09

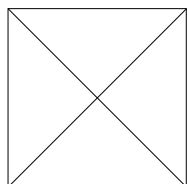

Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr mottaker har gått noe ned i Fredrikstad, Drammen, Stavanger og Trondheim. Mens Tromsø, Sandnes, Kristiansand og til dels Bærum har en økning. Brutto driftsutgifter pr mottaker må ses i sammenheng med antallet brukere, da en økning i klientantall vil påvirke utgiften pr mottaker. Stønadslengden er også en vesentlig kostnadsdriver i denne sammenheng.

4.7.7. Utdypende tjenesteindikatorer

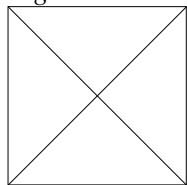
Utdypende nøkkeltall supplerer indikatorene presentert under prioritering, dekningsgrader og produktivitet/enhetskostnader. Noen av disse indikatorene vil av nettverket bli drøftet som mulige kvalitetsindikatorer.

Figur 132 Andel arbeidsledige 16-24 år

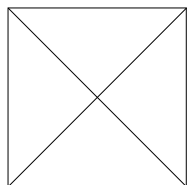
Andel arbeidsledige er angitt i KOSTRA for aldersgruppen 16-14 år og ikke for gruppen 18-24 år. Denne indikatoren påvirker i stor grad kommunenes utgifter, behov og prioriteringer.

Figur 133 Andel arbeidsledige 16-24 år, tidsserie 07-09

Her ser vi en klar økning i arbeidsledigheten siste år, hvor Fredrikstad har den kraftigste veksten. Tromsø synes imidlertid å være den kommunen som ble rammet hardest av ungdomsarbeidsledighet tidligst, dvs fra 2007 til 2008. Flere ASSS kommuner viser til økt klientantall og økte utgifter som følge av arbeidsledighet blant unge. Det vises også til at denne målgruppen står i fare for å ende opp med å ha sosialhjelp som hovedinntektskilde i lengre perioder enn ønsket. Forklaringen til dette er vanskeligheter med å finne egnede tiltak som ender med utdanning og/eller varig arbeidsinntekt for nettopp ungdomsgruppen. Flere av kommunene viser også til at de ved oppstart av Kvalifiseringsprogram valgte å fokusere på eldre, langtidsmottakere og at ungdomsgruppen dermed kan ha fått mindre oppmerksomhet som følge av prioritering mellom brukergrupper.

Figur 134 Andel berørte barn av berørte i befolkningen, spesialbestilling SSB 2008

Diagrammet er hentet fra spesialbestillingen på sosialdata til SSB for 2008. Det ligger en rekke tall fra den samme bestilling på ASSS websiden, under sosialtjenesten. Indikatoren andel berørte barn kan mellom annet synliggjøre ressursbruk/behov i forhold til denne brukergruppens karakteristika, sammensatthet, omfang og behov. Indikatoren kan og invitere til undring over

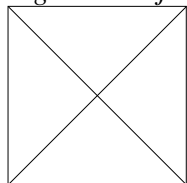
utvikling og praksis. Skyldes for eksempel den kraftige reduksjonen i Kristiansand strukturelle endringer, og/eller vedtatte mål og tiltak i forhold til bosetting av flyktningefamilier?

Andelen berørte barn er synkende, en tendens som gjelder for hele nettverket hvor Drammen, Kristiansand og Stavanger har hatt den største nedgangen. Det er kun Fredrikstad og Oslo som har høyere andel berørte barn enn Drammen og dette er kommuner med tilnærmet lik demografi. Flere av kommunene i nettverket har fokus på å redusere barnefattigdom, og de setter seg mål om at indikatoren skal være lav/synkende.

4.7.8. Kvalitet

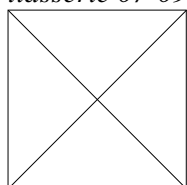
Kvalitetsindikatorer er måling av kvalitet basert på objektive kriterier, resultat av bruker- og medarbeiderundersøkelser, sykefravær m.v.

Figur 135 Gjennomsnittlig stønadslengde for mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde

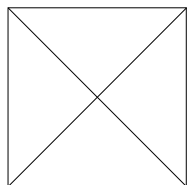
Dette er en av flere kvalitetsindikator i KOSTRA for kommunale sosiale tjenester. Indikatoren forteller hvor lang gjennomsnittstiden er for de klienter som har sosialstønad som hovedinntektskilde. Indikatoren sier imidlertid ikke noe om hvor stor andel av mottakerne som har sosialhjelp som hovedinntektskilde. Indikatorene på stønadslengder kan være vanskelig å tyde, da det ofte er store forskjeller innad i målgruppene/mellom individene som kan forklare stønadslengden. Derfor har vi tatt med ytterligere 2 indikatorer som kan bidra til å utvide forståelsen av begrepet stønadslengde. Men først et blikk på utviklingen i forhold til hovedinntekt og stønadslengde.

Figur 136 Gjennomsnittlig stønadslengde for mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde, tidsserie 07-09

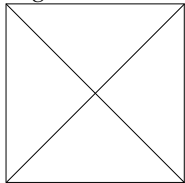
Bærum, Kristiansand og Stavanger har en nedgang i stønadslengden for mottakerne med sosialhjelp som hovedinntektskilde. Drammen og Tromsø har samme nivå som i 2008, mens Fredrikstad, Oslo, Sandnes, Bergen og Trondheim har en økning.

Figur 137 Andel med sosialhjelp/introduksjonsstønad som hovedinntektskilde av alle mottakere

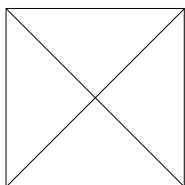
Vi har supplert ovenstående indikator med andelen sosialhjelpsmottakere med hovedinntektskilde av alle mottakere. Her forandrer seg bildet en del, og vi ser at Bergen som ligger høyest på stønadslengder nå ligger lavest i forhold til andel mottakere. Bergens lave andelen sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som hovedinntekt tyder på at de jobber godt da de sannsynligvis har kun de tunge brukerne med rus og psykiatri tilbake blant de med sosialhjelp som hovedinntektskilde. At Kristiansand ligger høyt her kan forklares ved kommunens bosetting av flyktninger. Høy andel flyktninger blant sosialhjelpsmottakerne kan gi utslag i forhold til ressursbruk og belastning på sosialtjenesten.

Figur 138 Andel sosialhjelpsmottakere med stønad i 6 mnd eller mer

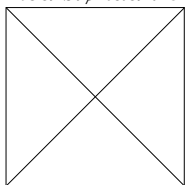
Denne kvalitetsindikatoren forteller hvor mange mottakere som har stønad i 6 mnd eller mer. Da sosialstønad i følge loven er av en slik karakter at den skal være midlertidig, anses det å gå på stønad i mer enn 6 mnd som uheldig. Utover det faktum at målgruppens ”problemtyngde” innvirker på stønadslengden, vil samarbeid med NAV og andre sentrale aktører spille en avgjørende rolle for det enkelte resultat i dette bildet. Så lenge Bergen kommune er alene om 80% regelen, en fast ordning om supplerende sosialhjelpsytelser for varig trygdede, vil kommunen komme høyt ut både på stønadslengde og andel langtidsmottakere. Nedenunder ser vi langtidsmottakere av sosialhjelp og utvikling i kommunene over tid.

Figur 139 Andel sosialhjelpsmottakere med stønad i 6 mnd eller med, tidsserie 07-09

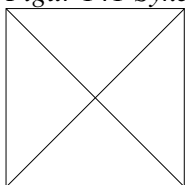
Drammen, Kristiansand, Stavanger og Tromsø har en nedgang i andelen langtidsmottakere. Mens der er tydelig oppgang å spore i Sandnes, Bergen og Trondheim.

Figur 140 Andel sosialhj mottakere 18-24 med stønad 6 mnd eller mer av alle sosialhj mottakere med stønad i 6 mnd eller mer

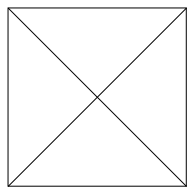
Et nytt diagram ut fra beregnede data fra 2008: Andel sosialhjelpsmottakere 18-24 år med stønad 6 mnd. eller mer, av alle sosialhjelpsmottakere med stønad 6 mnd eller mer. Fokus på langtidsmottakere har i foregående figurer blitt forklart som en vesentlig indikator på kvalitet. ASSS nettverket er opptatt av å fremskaffe nye data og mer kunnskap om denne målgruppen som i følge figuren utgjør over 20 prosent av alle sosialhjelpsmottakere i enkelte av ASSS kommunene.

Figur 141 Sykefravær 2009

ASSS snittet for sykefravær er 10%. Fredrikstad ligger høyest på 13,6%, tett etterfulgt av Tromsø med 13,5%, Trondheim på 12,2% og Oslo på 12,1%. Lavest er sykefraværet i Sandnes på kun 4,2%, altså langt under de andre ASSS kommunene.

Figur 142 Medarbeidertilfredshet 2009

Kartlegging av medarbeidertilfredshet foregår noe ulikt i kommunene og det må således utvises forsiktighet mht sammenligning kommunene imellom. Det er 6 kommuner som har data på medarbeidertilfredshet i 2009 og snittet ligger på 4,1. Kommunene har omlag samme resultat, Kristiansand har nettverkets høyeste skår med 4,5 tett etterfulgt av Bergen, Stavanger, Drammen, Tromsø og Oslo.

4.8. Byggesak

4.8.0. Byggesak inneholder KOSTRA - funksjonene:

- 302 Bygge- og delesaksbehandling og seksjonering

I KOSTRA er Byggesak en del av tjenesteområdet FYSISK PLANLEGGING / KULTURMINNE / NATUR / NÆRMILJØ som i tillegg inneholder funksjonene:

- 301 Plansaksbehandling
- 303 Kart og oppmåling
- 335 Rekreasjon i tettsted
- 360 Naturforvaltning og friluftsliv
- 365 Kulturminnevern

4.8.1. Styringsindikatorer Byggesak

Styringsindikatorerne som er valgt skal beskrive behov, ressursbruk og resultat kvalitet v/objektiv målt kvalitet og opplevd kvalitet. Tjenesteprofilene har fremdeles en klar overvekt av ressursindikatorer og for få resultatindikatorer. Dette er en utfordring i tjenestenettverket.

Tjenesteprofilene til den enkelte kommune viser at det er nødvendig å se kostnadene i lys av flere styringsindikatorer for å mene noe kvalifisert om kommunen har lave eller høye kostnader. Det henger bla sammen med kompleksitet, planavklaring, forholdet mellom meldinger/ett- /to-trinns tiltak og kompetansen til entreprenør- og konsulentbransjen. Sammenstillingen viser klart at man ikke direkte kan sammenligne nøkkeltall mellom kommunene uten å ta med et sett av nøkkeltall som belyser forholdene som er nevnt over.

Sni
ttv
erd
i i
net
tve
rk_
Pri
orit
eri
ng/
beh
ov:

D
ekn
ing
sgr
ade
r_

Ant
all
søk
nad
er
om
tilta
k
(jf.
PB
L-
85
§
93.
1)
+
ant
all
mel
din
ger
pr
100
0
inn
byg
ger
mot
tatt

i
200
0_9
,6_
25,
5_1
5,8
Pr
odu
ktiv
itet/
enh
etsk
ost
nad
—
—
Bru
tto
drif
tsut
gift
er
til
byg
ge-,
del
esa
k
og
sek
sjo
neri
ng
(f
302
)
kon
ser
n
eks
kl
sosi
ale
utg.
pr
inn
byg
ger
_98
_19
2_1
42_
_Br
utto

drif
tsut
gift
er
til
byg
ge-,
del
esa
k
og
sek
sjo
neri
ng
(f
302
)
kon
ser
n
eks
kl
sosi
ale
utg.
per
søk
nad
og
mel
din
g
mot
tatt
i
200
9_5
511
_17
380
_10
061
—
*Utf
ylle
nde
indi
kat
ore
r*—
—
Bru
tto
drif

tsin
nte
kter
byg
ge-,
del
esa
k
og
sek
sjo
neri
ng
(f
302
) pr
inn
byg
ger
_85
_21
5_1
59_
_Sa
ksg
eby
ret
for
opp
føri
ng
av
ene
boli
g,
jf.
PB
L
§93
pkt.
a_1
0
000
_25
200
_15
338
_
Års
ver
k
pr.
100
søk
nad

og
mel
din
g (f
302
)_0,
76_
2,7
0_1
,54

—
Tot
ale
geb
yrin
nte
kter
byg
ge-,
del
esa
k

og
sek
sjo
neri
ng
(f
302
)

mm
pr
mot
tatt
søk
nad
og
mel
din
g i
200
9_5
231
_14
325
_9
825

—
Gje
nno
ms
nittl
ig
sak
sbe

han
dlin
gsti
d,
byg
ges
ake
r
(kal
end
erd
age
r) i
200
9_2
0_8
5_5
2_

Ikk
_Sy e
kefr dat
avæ a
r_3,
0
%_
9,5
%_
6,2
%_
_M
eda
rbei
dert
ilfr
eds
het
”
*Alt
i
alt,
hvo
r
for
nøy
d er
du
me
d
arb
eids
situ
asj
one
n
din*

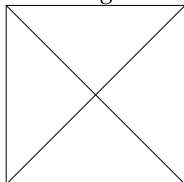
?"
(5
ko
mm
une
r)_
4,1
_4,
7_4
,4_
_Br
uke
rtilf
red
shet
--
gie
nno
msn
itt
(bar
e l
ko
mm
une
har
dat
a)_I
kke
dat
a_I
kke
dat
a

4.8.2. Prioritering/behov

Det er ikke valgt styringsindikatorer som uttrykker prioritering v/netto driftsutgifter i tjenesteprofilen. I figuren under vises likevel netto driftsutgifter i 09 for konsern eks. sosiale utgifter.

Sosiale utgifter utgjør omlag 1/3 av lønnskostnadene så derfor viser denne indikatoren et "overskudd" for flere kommuner.

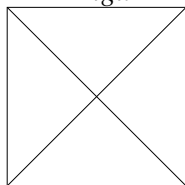
Figur 143 Netto driftsutgifter til byggesak pr innbygger, konsern ekskl. sosiale utgifter fordelt

4.8.3. Dekningsgrader

Indikatorerne viser hvor stor del av målgruppen(e) for tilbudet som mottar tjenestene. ASSS - tjenestenettverket har valgt en styringsindikator som viser kommunenes behov for denne tjenesten/aktivitetsnivået på byggesektoren. Indikatoren er uttrykt ved Antall søknader om tiltak mottatt siste år (jf. PBL-85 § 93.1) + Antall meldinger om tiltak mottatt siste år i kommunen pr 1000 innbyggere.

Figur 144 Søknader + meldinger pr 1000 innbyggere

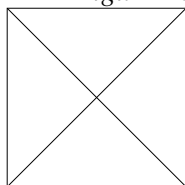

Figuren viser tydelig at Fredrikstad, Kristiansand, Sandnes og Stavanger hadde høyest etterspørsel på byggesakstjenesten sammenlignet med de øvrige ASSS-kommunene. Sandnes og Bergen er de eneste kommunene som har hatt vekst i denne perioden. De andre kommunene har tilbakemeldt at dette skyldes "finanskrisen".

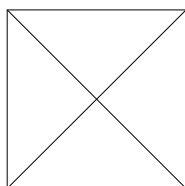
Fredrikstad har i hele perioden hatt en avvikende praksis når det gjelder registrering av nye "saker" til KOSTRA, og de er av den grunn ikke med i grunnlaget for gjennomsnitt for styringsindikatorerne.

Bærum, Oslo og Drammen hadde færrest saker pr. innbygger i 09. Oslo har i hele perioden hatt den laveste andelen meldinger. Oslo viser til at de har svært få søknader om bygging av eneboliger. Søknadsmassen i Oslo er preget av store prosjekt med mange enheter. Kommunen har av den grunn gitt tilbakemelding på at denne indikatoren burde vist antall søknader og meldinger "pr. bygg. Stavanger har ikke rapportert 104 seksjoneringsaker til KOSTRA i 09, det ville gitt 4,7% flere "saker" i 09. De rapporterte heller ikke 267 dele- og seksjoneringsaker i 08, det ville gitt 7,9% flere saker i 08.

Figur 145 Søknader og meldinger pr 1000 innbyggere

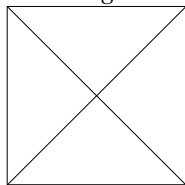
Figurene over/under viser Søknader og meldinger pr 1 000 innbyggere, at og kommunene har hatt noe ulik utvikling i perioden. Dette er forhold som klart påvirker kompleksitet, ressursbruk, kostnader og inntekter i kommunens arbeid med byggesaksbehandlingen.

4.8.4. Produktivitet/enhetskostnader

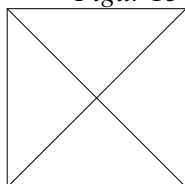
Indikatorerne viser ressursinnsats i form av personell, tjenester og driftsmidler pr bruker av tjeneste eller pr innbygger i kommunen.

Figur 14 Brutto driftsutgift bygg, deling og seksjonering, konsern ekskl. sosiale utg. pr. innb.

Figuren viser brutto driftsutgifter pr innbygger. Kommuner med høyest volum på nye byggesaker, bør normalt ha kostnader over snitt pr innbygger. Det er status for Sandnes, men Fredrikstad, Kristiansand og Stavanger har både stort volum på nye saker og lave kostnader. Bærum, Oslo og Bergen hadde lavt volum på nye saker og høye brutto driftsutgifter målt pr innbygger.

Figur 15 Brutto driftsutgifter, bygg, deling og seksjonering pr søknad + melding F 302

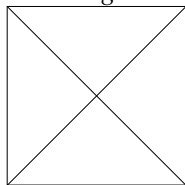
Bærum og Oslo hadde høyest brutto driftsutgifter målt pr søknad + melding. Stavanger, Sandnes, Kristiansand og Fredrikstad har klart lavest kostnader målt pr "sak". Det kan fortsatt være feilkilder i rapporteringen til KOSTRA på antall dele- og seksjoneringssaker.

KS har et bestemt inntrykk av at Bærum, Oslo, Bergen og Trondheim gjennomførte mange tilsyn som en del av saksbehandlingen.

4.8.5. Utdypende tjenesteindikatorer

Utdypende nøkkeltall supplerer indikatorene presentert under prioritering, dekningsgrader og produktivitet/enhetskostnader, men kan ikke plasseres under disse overskriftene.

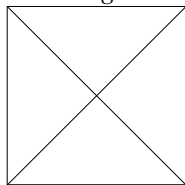
Figur 16 Brutto driftsinntekter. pr innb på funksjon 302

Figuren viser brutto driftsinntekter målt pr innbygger, og bør også sees i sammenheng med figurene fig 12 - 14 som viser "behov". Kommuner som har høyt volum på nye byggesaker, bør normalt ha inntekter over snitt målt pr innbygger hvis gebyrnivået er på samme nivå slik som tilfellet er for Kristiansand.

Stavanger og Sandnes derimot har både høyt volum på nye saker og lave inntekter. Bærum, Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø avviker også fra forklaringen over med lavest volum på nye saker og høyest inntekter målt pr innbygger.

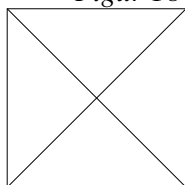
Figur 17 Saksgebyr for oppføring av enebolig på 200 m2, jfr. PBL §93, pkt. a i kroner

Figuren viser at saksgebyrene har endret seg lite i den enkelte kommune i perioden 2007-09. Bergen hadde en betydelig økning 2007-08. Det er store forskjeller mellom kommunene.

I 2009 var det høyest gebyr i Bærum med 25 200 kroner og lavest gebyr i Fredrikstad med 11000 kroner. Det kan se ut som det ikke er nivået på gebyret, men innretningen på gebyrregulativet og antall saker som avgjør de totale inntektene. Drammen kommune fakturerer etter medgått tid, og tallet der er derfor et beregnet gjennomsnitt som ikke direkte kan sammenlignes med resten av kommunene.

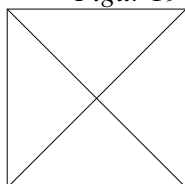
Figur 18 Beregna årsverk pr 100 søknad og melding - fra lønn på funksjon 302

Denne styringsindikatoren er beregnet ut fra en gjennomsnittlig brutto årsverkskostnad på kr 660.000,- i 09, kr. 630.000,- i 08, og kr. 600.000,- i 06/07. Bruksverdien av denne styringsindikatoren er avhengig av at kommunene har tilnærmet lik praksis på regnskapsføring og fordeling av lønn på KOSTRA-funksjon 302. Det er fortsatt usikkerhet i nettverket på om alle kommunene har kvalitetssikret KOSTRA-rapporteringen på lønn. Innleie av saksbehandlingskapasitet vil også påvirke bruksverdien, men da må innleien ha vært betydelig. Bærum mener at begrepet årsverk er lite interessant. Det viser til at det er kostnadene som er interessante enten de genereres av lønn til eget personell eller f.eks. av kjøp av ekstern saksbehandler-bistand. Andre forhold som påvirker denne styringsindikatoren er kompleksitet, plan-avklaring, forholdet mellom meldinger/ett- /to-trinns tiltak og kompetansen til entreprenør- og konsulentbransjen. Stavanger mener at de har etablert rasjonelle rutiner/effektiv logistikk i saksbehandlingsprosessen, og har derfor lavest ressursbruk på denne indikatoren.

Denne indikatoren viser nok best at kommunene må ha ulik praksis på ressursinnsats, grad av tilsyn, regnskapsføring av lønn og rapportering til KOSTRA på dette området.

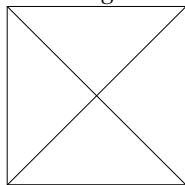
Figur 19 Totale gebyrinntekter pr. mottatt søknad og melding på funksjon 302 i 2009

Bærum, Oslo, Bergen og Trondheim hadde høyest totale gebyrinntekter målt pr søknad + melding. Sandnes, Stavanger, Fredrikstad og Drammen har lavest gebyrinntekter.

Bruksverdien av denne indikatoren er avhengig av at kommunene har regnskapsført inntekter og rapportert antall "saker" riktig og likt til KOSTRA.

Figur 20 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, byggesaker (kalenderdager)

Det var store variasjoner mellom og i den enkelte kommune i perioden. Bergen sluttbehandlet alle restansesaker i 08, mens Oslo har hatt spesiell fokus på saksbehandlingstid, rasjonelle saksbehandlingsrutiner og rapporteringskvalitet i 09. Begge kommunene hadde en positiv utvikling fra 2008-09.

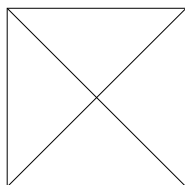
Sandnes hadde størst økning i saksbehandlingstiden denne perioden og ga tilbakemelding på at de har hatt utfordringer med sykefravær, rekruttering, stort fokus på ulovlighetsoppfølging og høy vekst i antall nye "saker".

Antallet byggesaker gikk kraftig ned i Drammen, det ga utslag i raskere saksbehandling. Stavanger har hatt kortest saksbehandling i hele perioden.

4.8.6. Kvalitet

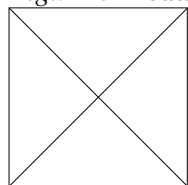
Kvalitetsindikatorer er måling av kvalitet basert på objektive kriterier, resultat av bruker- og medarbeiderundersøkelser, m.v.

Figur 21 Sykefravær Byggesak - manuell rapportering for 2009

Bærum, Stavanger og Kristiansand hadde lavest sykefravær både i 09 og i perioden 2007 - 09. Fredrikstad, Drammen og Bergen hadde høyest sykefravær i 09. KS har ikke data fra Oslo.

Figur 23 Medarbeidertilfredshet (fra *bedrekommune.no* + manuell rapportering)

ASSS Programkomiteen har besluttet at medarbeidertilfredshet skal være en styringsindikator i Tjenesteprofilen for alle tjenester. Det ble høsten 07 avklart at alle kommuner skal ha et likt felles spørsmål som fanger opp helhetlig tilfredshet: "**Alt i alt, hvor fornøyd er du med arbeidssituasjonen din?**" for å sammenligne medarbeidertilfredsheten mellom kommunene. Stavanger hadde en score på 82,8 på en skala fra 1 til 100.

Resultatene fra medarbeider- og brukerundersøkelser bør brukes mer aktivt på ASSS-arenaen i utvikling av tjenestene. KS har gode erfaringer fra driften av KS Effektiviseringsnettverkene med aktiv bruk av resultatene fra medarbeider og brukerundersøkelser i et kontinuerlig endrings- og utviklingsarbeid.

4.9. Eiendom

I dette kapitlet vises tidsserier for de ulike indikatorene i tjenesteprofilen, samt noen utvalgte utdypende indikatorer som kan bidra til å utfylle bildet. For de fleste tjenesteområdene i ASSS-nettverkene vises en tidsserie på tre år.

For eiendomsforvaltning har vi driftsdata bare for de to siste årene. For investeringer, som utgjør en stor og viktig del av eiendomsforvaltningen, har vi lengre tidsserier. Utgifter til investeringer går ofte over flere år og vil kunne variere fra et år til et annet. For å jevne ut svingningene noe, har vi beregnet glidende årlige gjennomsnitt av foregående fire år.

Det er uvisst hvorvidt endringer i nøkkeltallene fra ett år til det neste er reelle endringer, ettersom kommunene i nettverket er i startfasen og jobber med kvalitetssikring på innrapporterte data og dermed endrer praksis for regnskapsføring på de ulike funksjonene.

En annen problemstilling som er sentral, er kommunenes ulike praksis og vurdering av hva som er vedlikehold, hva som er oppgraderinger og hvilke utgifter som dermed dekkes gjennom hhv drifts- og investeringsregnskapet. Ifølge norsk standard og regnskapsforskriften, skal dette være tydeliggjort, men praksis viser likevel at dette gjøres ulikt.

For en del av indikatorene har vi valgt å splitte disse opp per type formålsbygg, da dette vil være viktig i forhold til å se hvilke områder en kommune evt kan forbedre i forhold til øvrige kommuner i nettverket.

4.9.0. Funksjoner som inngår i tjenesteområdet

Tjenesteområde Kommunal eiendomsforvaltning inneholder følgende funksjoner:

- 121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen
- 130 Administrasjonslokaler
- 190 Interne serviceenheter: NB! *Det forutsettes at alle utgifter for serviceenheten skal fordeles fullt ut på de funksjonene som betjenes av enheten. Art 290 og 790 skal ikke benyttes. Serviceenheten krediteres på art 690 "Fordelte utgifter"*
- 221 Førskolelokaler og skyss
- 222 Skolelokaler
- 261 Institusjonslokaler
- 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg
- 386 Kommunale kulturbygg

Når det gjelder funksjon 121 - Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen omfatter den alle utgifter til aktiviteter som defineres som forvaltning, dvs utgifter knyttet til aktiviteter som ligger i kode 20 i NS3454 om livssyklus-kostnader for bygg, uavhengig av hvilken type bygg og eiendommer forvaltningen omfatter.

Utgifter i 2009 vil være påvirket av regjeringens tiltakspakke i forbindelse med finanskrisen, der kommunene ble tilført ekstraordinære tiltak til vedlikehold og mindre investeringer i bygg og veier. Noen kommuner fordelte dette på drift og investering, mens andre brukte alt på drift og andre alt på investering.

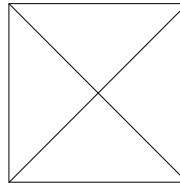
Tabell 1 – Utvalgte indikatorer i tjenesteprofilen for eiendomsforvaltning

|

4.9.1. Prioritering/behov

Indikatoren viser hvordan kommunenes frie inntekter er fordelt til ulike tjenesteområder og avspeiler både den enkelte kommunes prioritering og ressurstildeling for å dekke nødvendige behov.

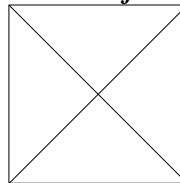
Figur 146 Netto driftsutgifter per innbygger 2008-2009

Figuren viser endring i netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning per innbygger i kommunen og variasjoner mellom kommunene. For noen kommuner er det til dels store variasjoner fra ett år til et annet og i noen tilfeller kan dette skyldes endring i praksis for regnskapsføring av utgiftene. Samtlige kommuner unntatt Bergen har økning i netto driftsutgifter per innbygger fra 2008 til 2009.

Flere av kommunene har meldt om at enkelte utgifter til eiendomsforvaltning regnskapsføres på andre funksjoner enn de som er knyttet til kommunens formålsbygg. Den store økningen fra 2008 til 2009 i Stavanger viser at noe av feilen er rettet. Det samme gjelder trolig Oslo. Stavanger og Sandnes bruker minst per innbygger, mens Bærum, Oslo, Trondheim og Tromsø bruker mest, med over 4.000 kr per kvm.

Figur 8 Andel av kommunens samlede netto driftsutgifter som brukes til eiendomsforvaltning

Kommentar

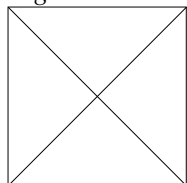
Bærum, Trondheim og Tromsø brukte over 12 pst av kommunens samlede netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning. De samme kommunene

pluss Oslo har også høyest netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning per innbygger. Regjeringens tiltakspakke i 2009 vil trolig være en vesentlig årsak til økningen fra 2008 til 2009.

4.9.2. Dekningsgrader

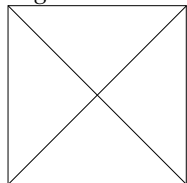
Indikatorerne viser hvor stor del av målgruppen(e) for tilbudet som mottar tjenestene. For eiendom er dette en overordnet indikator, der alle kommunale formålsbygg er fordelt på alle kommunens innbyggere. I utdypende indikatorer er dette fordelt på ulike typer bygg og ulike brukergrupper eller potensielle brukere.

Figur 147: Antall kvadratmeter formålsbygg per innbygger i kommunen

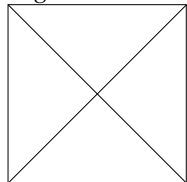

Bærum og Kristiansand har flest kvadratmeter formålsbygg per innbygger og Bergen Færrest. Figur 8 viser en økning i antall kvm per innbygger fra 2008 til 2009 i seks av de ti kommunene. Fredrikstad, Trondheim og Tromsø hadde uendret dekningsgrad, mens Bergen rapporterte reduksjon i antall kvadratmeter per innbygger i 2009. For Oslo er økningen så vidt stor, at det kan skyldes oppretting av innrapporterte tall i 2008. Tromsø har meldt at flere leide bygg ikke er rapportert inn, men utgiftene til disse fremkommer i regnskapet.

Figur 148 Areal i ulike typer bygg fordelt på innbyggere i målgruppen i 2009

Figur 149: Areal per bruker i barnehage, skole og beboer i institusjon i 2009

Kommentar

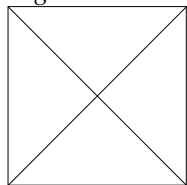
Institusjonslokaler per beboer varierer fra 39 kvm i Stavanger til 181 kvm per beboer i Sandnes. Institusjonslokaler på over 180 kvm per beboer i Sandnes tyder på feilrapportering. Barn i kommunale barnehager i Fredrikstad har i snitt 7,8 kvm bygg, mens Stavangerbarna har 11,8 kvm per barn. De lave tallene for Oslo er trolig feil, ettersom de viser at areal førskolelokaler per barn i kommunal barnehage er 1,2 kvm og 8,9 kvm om du fordeler på alle barn i aktuell aldersgruppe i kommunen. Dette er kanskje det området som har flest private tilbud og som kan ha betydning for beregning av dekningsgraden. Antall kvadratmeter skolebygg per elev varierer fra 14,3 kvm i Drammen til 18,5 kvm per elev i Tromsø.

De så vidt store variasjonene i antall kvadratmeter bygg per bruker indikerer at mange av kommunene kan ha mye å spare på arealeffektivisering. Det er viktig at innrapporterte tall kvalitetssikres, før en tar beslutning på bakgrunn av disse.

4.9.3. Produktivitet/enhetskostnader

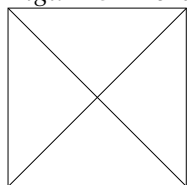
Indikatorene viser ressursinnsats i form av personell, driftsmateriell og investeringer per bruker av tjeneste eller per innbygger i kommunen.

Figur 150 Korrigerte brutto driftsutgifter per kvm bygg

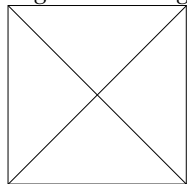
Figuren viser relativt store variasjoner i utgifter til formålsbyggene sett under ett – fra om lag 700 kr per kvm til om lag 1300 kr per kvm. Samtlige kommuner har økning i utgiftene fra 2008 til 2009. Det er noe usikkerhet rundt tallene, og spesielt Stavanger har meldt at mange utgifter knyttet til byggene ble ført på andre funksjoner i 2008 og 2009 og at det fortsatt jobbes med å bedre kvaliteten på tallene. I tillegg vil Regjeringens tiltakspakke til ekstraordinært vedlikehold i 2009 være en viktig forklaring på økningen i utgiftene. Trondheim brukte hele tiltakspakken på investeringer, mens Tromsø regnskapsførte alt i driftsregnskapet. Både Bergen og Bærum har meldt at tiltakspakken ble fordelt med om lag 40 og 60 pst på drift og investering. Disse kommunene viser også en svakere økning i utgiftene fra 2008 til 2009.

Figur 151 Fordeling av utgifter per kvadratmeter til hhv forvaltning, drift og vedlikehold

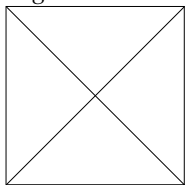
Figuren viser svært store variasjoner i utgiftsnivå, både samlet og per type utgift, samt stor variasjon fra ett år til et annet. Kvaliteten på tallene må fortsatt bedres.

Figur 152: Utgifter fordelt per type formålsbygg i 2009

Utgifter til kulturbygg varierer enormt og er neppe sammenlignbare. Tilsvarende vil utgifter til idrettsbygg være avhengig av antall kvadratmeter dette deles på: For idrettsbygg er utgifter til drift og vedlikehold av idrettsanlegg, både utendørs og innendørs tatt med, mens antall kvadratmeter er knyttet til byggene. For denne indikatoren vil det også være store forskjeller avhengig av hva slags idrettsbygg det er snakk om (Svømmehaller, "bobler" til fotball, basket etc eller større idrettsanlegg). Her vil også geografisk fordeling kunne ha betydning for utgiftene. Foreløpig er ikke dette undersøkt nærmere i nettverket.

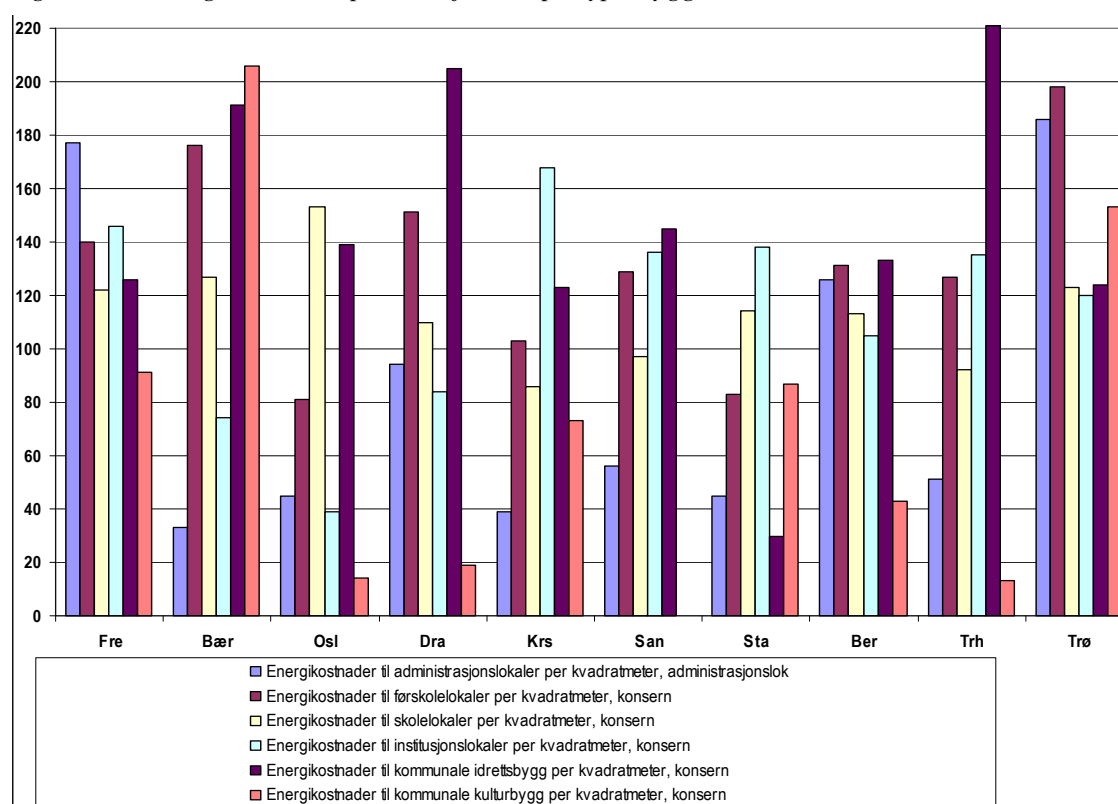
Figur 153: Energikostnader per kvadratmeter bygg

For 2009 ligger Fredrikstad og Tromsø høyest når det gjelder energikostnader per kvadratmeter. Tromsøs utgifter virker noe mer intuitive enn Fredrikstad sine energikutgifter, men flere av kommunene melder om energieffektiviseringstiltak. Oslos endring fra 2008 til 2009 skyldes trolig rapporteringsfeil i 2008.

Variasjon i energipriser vil være en viktig faktor for utviklingen fra ett år til et annet. Siden vi per i dag ikke har offentlig statistikk på energiforbruk, velger vi å benytte energikostnad per kvm. Indikatoren vil også forklare deler av samlede brutto utgifter per kvm.

Figur 154: Energikostnader per kvm fordelt på type bygg i 2009

Figuren viser svært ulike (og usannsynlige) kostnader per kvadratmeter for administrasjonsbygg i noen av kommunene: Dette kan skyldes at Fredrikstad, Bergen og Tromsø belaster administrasjon med energikostnader som muligens hører hjemme i andre bygg. Figuren egner seg best til å sjekke ut praksis i egen kommune, for å få mer sammenlignbare tall i 2010.

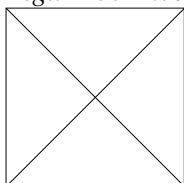
4.9.4. Utdypende tjenesteindikatorer

Utdypende nøkkeltall supplerer indikatorene presentert under prioritering, dekningsgrader og produktivitet/enhetskostnader, men kan ikke plasseres under disse overskriftene. I dette avsnittet har vi valgt å presentere investeringsutgifter for kommunale formålsbygg, ettersom dette utgjør en viktig del av det samlede bildet for forvaltning av bygningsmassen.

Investeringsutgifter per innbygger vil variere mye fra ett år til et annet. Det samme gjelder andelen investeringsutgifter til formålsbygg av de samlede investeringsutgifter. I rapporten er det derfor beregnet et snitt av siste fire år. Det vil gi et noe jevnere bilde av investeringer som går over flere år.

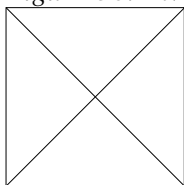
I tillegg er det tatt med en figur til slutt som viser kommunenes andel til lønnsutgifter for egne ansatte. Figuren vil være relevant både i forhold til korrigerings av sosiale utgifter i presentasjon av netto og brutto driftsutgifter og for sykefraværsindikatoren.

Figur 155 Investeringer til kommunale formålsbygg av samlede investeringer i kommunen

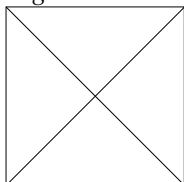
Figuren viser store variasjoner i investeringsnivået til kommunens formålsbygg fra ett år til et annet og kommuner imellom. Nivået på denne vil både være avhengig av nivået på andre prosjekter det investeres i, som vann, avløp og renovasjon (VAR), veier, kommunale boliger og annet - og investeringsnivået på formålsbygg til enhver tid. Når vi ser på investeringer til kommunale formålsbygg, er det fornuftig å se nivået over tid. Nettverket har derfor besluttet å lage tidsserier som viser glidende gjennomsnitt av siste fire år. Se figurene 19 - 23 for refleksjon rundt kommunenes investeringsnivå.

Figur 156: Investeringsutgifter per innbygger

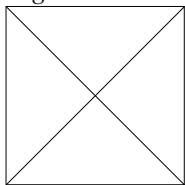
Figuren viser investeringer i kroner til formålsbygg fordelt på innbyggerne i kommunen. Når det gjelder variasjonene fra ett år til et annet, vises til kommentar om langsiktighet over og beregnet glidende gjennomsnitt presentert i figurene 19 – 23.

Figur 157: Investeringsutgifter fordelt på type bygg i 2009.

Figuren viser at det investeres mest i skolelokaler, mens Oslo og Stavanger også hadde store investeringer knyttet til barnehagelokaler i 2009. Trondheim og Kristiansand hadde i tillegg relativt store investeringer i institusjonslokaler. Vi har ikke oversikt over hvorvidt dette er nybygg eller store rehabiliteringsprosjekter. Med et høyt vedlikeholdsetterslep i mange av landets kommuner og ekstraordinære midler fra staten i 2009, er det grunn til å tro at det er foretatt en del ekstraordinært vedlikehold. Diskusjon i nettverkene viser ulik fordeling av tiltakspakken på investeringsregnskapet og driftsregnskapet.

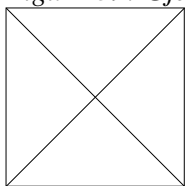
Figur 158 Beregnet gjennomsnittlig investering per innbygger i kroner, for fireårsperioder

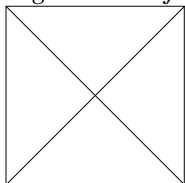
Det er bare Tromsø som har redusert investeringsnivået de siste årene. Øvrige kommuner i nettverket har økning i investeringsnivået. Kristiansand har klart det høyeste investeringsnivået til kommunale formålsbygg. Årsaken til Tromsøs nedgang er et høyt investeringsnivå tidligere år og strammere økonomi siste år.

Følgende fire figurer viser investeringer til administrasjonsbygg, barnehager, grunnskoler og pleie- og omsorgsbygg isolert. Figur 20 viser at Stavanger har nettverkets høyeste utgifter til administrasjonsbygg siste år. Oslo og Trondheim er høyest på barnehager. Både Fredrikstad, Bærum, Drammen, Kristiansand og Trondheim har brukt over 2000 kroner per innbygger til investering i grunnskoler siste år, mens Kristiansand ligger klart høyest i nettverket, med i snitt over 1500 kr per innbygger til pleie- og omsorgsbygg.

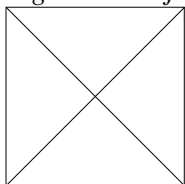
Figur 159: Gjennomsnittlig investeringer til administrasjonsbygg og lignende

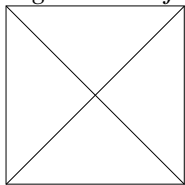
Figur 160: Gjennomsnittlig investeringer til barnehager per innbygger

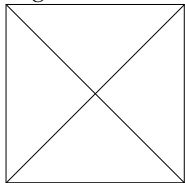
Figur 161: Gjennomsnittlig investeringer til grunnskole per innbygger

Figur 162: Gjennomsnittlige investeringer til pleie- og omsorgsbygg per innbygger

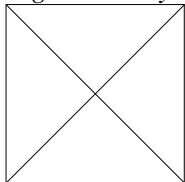

Figur 163: Andel av totale utgifter til eiendomsforvaltning som går til lønn til egne ansatte

Figuren er relevant i forhold til vurdering av sykefravær i kommunen og sier noe om organisering av eiendomsforvaltningen: Kommuner med lav andel lønnsutgifter har få egne ansatte og kjøper i stor grad renhold- og vaktmestertjenester av andre. Sykefravær rapporteres kun for egne ansatte og vil derfor være påvirket av organisatoriske forskjeller.

Figur 164: Sykefravær i 2009 - pst

4.9.5. Kvalitet

Kvalitetsindikatorer er måling av kvalitet basert på objektive kriterier, resultat av bruker- og medarbeiderundersøkelser, m.v.

Eneste kvalitetsindikator på kommunale formålsbygg per i dag, er sykefravær. For ASSS-nettverket er denne imidlertid ikke interessant som sammenligningsgrunnlag, ettersom grunnlaget for beregning av sykefravær er svært ulikt, og vi har kun data for 2009

4.10. God praksis:

4.10.0. Grunnskole:

Flere av kommunene har stadig bedre praksis på resultatoppfølging.

Dette er blant annet et resultat av den erfaringsdeling som gjøres i nettverket.

Oslo kommune:

Oslo kommune ved Utdanningsetaten har i lengre tid arbeidet systematisk med dokumentasjon av resultater, rapporteringsrutiner, analyse og oppfølging for å øke den enkelte elev/lærlings læringsutbytte. Etaten har skaffet seg erfaringer som har bidratt til etablering av et helhetlig system for kvalitetsvurdering/utvikling og rapportering.

Det helhetlige systemet for kvalitetsvurdering og rapportering bygger på systematisk dokumentasjon av resultater. Det omfatter både vurdering av virksomheten skole/lærested og

elev-/lærlingvurdering. Gjennom styringsdialogen på alle nivåer fokuseres forbedringspotensialet for den enkelte skole gjennom hele skoleåret.

Elevresultater brukes aktivt innad på skolene og i oppfølging av skolene i samtaler mellom rektor og etatsledelse/områdedirektør. Skolenes behov for støtte i forbedringsarbeidet blir også fanget opp gjennom styringsdialogen. Denne systematiske oppfølgingen mener vi er en forutsetning for forbedring av læringsresultatene.

Bergen kommune:

Bergen har utarbeidet et helhetlig system for kvalitetsutvikling. I hvert av elementene i systemet brukes resultatene for læringsutbytte/er resultater for læringsutbytte et sentralt tema.

Fagoppfølgingen er et redskap for kontroll og oppfølging av prosess og resultater ved skolene. Det er de politisk vedtatte satsingsområdene som har vært tema for oppfølgingen som skjer en gang i året. Gjennom fagoppfølgingen analyseres kvalitetstilstanden ved den enkelte skole slik at skolene på grunnlag av denne analysen kan iverksette tiltak for kvalitetsutvikling. Gjennom lederoppfølgingen presiseres samarbeidet mellom beslutningsnivåene i kommunen dvs. mellom byrådsavdeling og den enkelte resultatenhetsleder. Det gjennomføres ledersamtaler mellom rektor og oppvekstrådgiver i den enkelte bydel to ganger i året. Lederavtalen er det styringsdokumentet som regulerer samarbeidet mellom overordnet nivå og resultatenheten. Avtalen underskrives av kommunaldirektør og resultatenhetsleder, og denne følges opp av oppvekstrådgiver. Hensikten med lederavtalen er å klargjøre resultatenhetsleders ansvar for å utøve ledelse og prioritere i henhold til avklarte resultatmål og rammer. Vurderingskonklusjonene fra fagoppfølgingen tas inn i lederavtalene og områdelederne kvalitetssikrer at vurderingskonklusjonen kommer inn i skolens utviklingsplan. Den årlige kvalitetsmeldingen til bystyret gir tilbakemelding i forhold til satsingsområdene, legger grunnlaget for skoleeiers debatt om bergensskolens kvalitet og utfordringer og gir grunnlag for eventuelle justering.

Stavanger kommune

Stavanger gjennomfører også årlige foreldreundersøkelser i skole og SFO. Resultatene viser at de foresatte i stor grad er godt fornøyde med sine barns opplæringstilbud. I 2009 besvarte 4700 foresatte tilsendte spørreskjema, noe som utgjorde en svarprosent på 80. Resultatene brukes både på kommune- og skolenivå i dialog med virksomhetsledere, ansatte, foresatte og elever. Rektor legger alle resultater, både fra kartlegginger og brukerundersøkelser, fram for skolens driftsstyrer, som gjør vedtak om oppfølgende tiltak. En del rektorer benytter også resultater fra kartlegginger og brukerundersøkelser i medarbeidersamtaler.

De øvrige kommunene har på ulike måter også igangsatt arbeid med resultatoppfølging av skolene med samme formål som de nevnte eksempler. Imidlertid er systematikken noe ulik derfor disse 3 eksemplene valgt.

4.10.1. Barnehage

Fredrikstad

- Fredrikstad arbeider systematisk med tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid ift ”gråsoner” barn.
- Kommunen jobber med språkutviklingstiltak for barn og utdanning for voksne.

Det er et systematisk arbeid for kompetanseheving i kommunale og private barnehager, både på ledernivå, veiledning av nyutdannede og kompetanseheving av assistenter og fagutdannede.

Bærum

Bærum driver et systematisk arbeid for kompetanseutvikling og veiledning i barnehagene. Kommunen skolerer ansatte gjennom lokal førskolelærerutdanning og gir støtte til assistenter som tar deltidsutdanning i Oslo

Oslo

Samarbeider med Høgskolen i Oslo for å øke andelen førskolelærere

Drammen

Systematisk veiledning av alle nyutdannede førskolelærere
Felles rutiner som er arbeids- og tidsbesparende
Erfarne og dyktige ledere som jobber godt sammen i lederteam
Alle ledere har deltatt på samme lederopplæring. Innført kostnadsdekningsprinsippet som utmåling av kommunalt tilskudd til private barnehager

Sandnes

Skolering av konstituerte ansatte med kursrekke både for private og kommunale barnehager
Opprettet stilling senior pedagog i fire barnehager med lav andel ansatte med førskolelærerutdanning.
Kommunen utdanner egne barnevernspedagoger og assistenter/fagarbeidere til å bli førskolelærere og har spesiell oppfølging av nyansatte.

Stavanger

Arbeidet med barn fra språklige og kulturelle minoriteter hvor kommunen gir informasjon på eget språk, prioriterer dem til plass, har morsmålsassistenter, inntektsregulert foreldrebetaling, åpen barnehage som første steget til ordinær barnehage, rekruttering gjennom helsestasjon og ”språkløftet” knyttet til språktesten på helsestasjonen ved 4-års- kontrollen.

Bergen

Arbeidet med å rekruttere førskolelærere og menn til barnehagene
Høy kvalitet i tjenesten ”Spesialtiltak i barnehage”, der alle som arbeider med barn med spesielle behov har høyskoleutdanning, eller høyere utdanning
Tilbud om fagbrev til assistenter
Faglige prosjekter som styrker kvaliteten og bidrar til å følge opp det kvalitative innholdet.
Organisering i fagteam, til hjelp for barnehagene når de skal gripe an ulike saker.

Trondheim

Trondheim kommune har de seneste år redusert utgifter til støttefunksjoner og forvaltningsoppgaver knyttet til barnehagesektoren. I 2006 brukte kommunen 5,5 årsverk knyttet til samordnet opptak til barnehageplass. I dag har vi langt flere barnehager, men bruker bare ca 2 årsverk knyttet til opptak til 55 kommunale enheter og ca 90 familiebarnehager, samt bistand til ca 60 ordinære private barnehager som selv foretar opptak til barnehageplass. Denne nedbemanningen er styrt og har ikke gått utover kvaliteten på arbeidet. Det er utviklet gode rutiner, nye hjelpemidler, lagt stor vekt på informasjon og tatt i bruk ulike former for kommunikasjonskanaler.

Tromsø

Tromsø har enkelte barnehager med mange menn blant de ansatte, som tilsier at man har klart å etablere et miljø av menn. Dette ser kommunen på som en suksessfaktor for å rekruttere og beholde menn i barnehagen

4.10.2. Barnevern

Følgende kommuner har kommentert utfordringen om å framheve god praksis:

Oslo

Tjenesteprofilen gir ikke opplysninger som kan si noe om beste praksis. Oslo kommune er svært godt fornøyd med å ha det helhetlige ansvaret for barnevernet. Dette setter oss i stand til å iverksette de nødvendige tiltakene, også når det gjelder institusjoner, på en rask og smidig måte. Finansieringsordningen setter bydelene økonomisk i stand til å drive omfattende tiltaksarbeid i familien.

Drammen

Systematisk prioritering av samarbeidet med barnehager og helsestasjoner. Et omfattende opplæringsprogram i prosjekt vold i nære relasjoner har også gitt barnehager og helsestasjoner mer kunnskap om hvordan barneverntjenesten arbeider og slik senket terskelen for å gå i dialog i saker.

Kristiansand

- Fokus på sped- og småbarn
- Det tverrfaglige arbeidet som gjøres rundt ungdom.
- Meldingsavklaringer gjøres på en svært grundig måte, noe som gir brukerne rett hjelp fra rett instans.

Sandnes

Barneverntjenesten i Sandnes ønsker å løfte frem at vi tross stor arbeidsmengde har et lavt sykefravær, lavest i nettverket. Vi lykkes i å få opp mot 100 % dekning av tiltaksplaner i 2009. Fortsatt satsing på tidlig intervensjon har ført til en økning i antall meldinger fra barnehagene, samt at det er etablert en fast kontaktperson for barnehagene i barneverntjenesten. Ordningen med fast kontaktperson ble etablert høsten 2009 og har vært vellykket så langt.

Bergen

Våre sterke sider er utvikling av tiltakskjeden innenfor det forebyggende arbeidet, samt etablering av gode systemer for avdekking av vold og overgrep.

Trondheim

-Effektiv undersøkelsespraksis.

-Tidlig innsats gir tidligere avklaring av hvilke barn som trenger omfattende tiltak.

Tromsø

I hele kommunen er det fokus på tverretattlig samarbeid vedr. barn og unge samt tidlig intervensjon hos de yngste barna. Det er en stor økning i antall meldinger fra barnehager og helsestasjoner, men til tross for dette er dette instanser som i liten grad sender bekymringsmeldinger til barneverntjenesten.

4.10.3. Kultur

Følgende kommuner har kommentert utfordringen om å framheve god praksis:

Fredrikstad

Fredrikstad Kino ble i 09 for 8. gang på rad og 11. gang totalt kåret til Årets Kino i klassen stor kino. Det har vært et aktivt år med blant annet stor festpremiere, sommerkino på Hvaler, Torvkino i Gamlebyen, Fredrikstad Animation Festival og Den Store Kinodagen. Fredrikstad Kino fikk sin tredje, innleide digitale kinomaskin i 2009, inkludert 4K-projector og digital 3D. 3D har vært en stor suksess, mens full digitalisering først skjer i 2010. Fredrikstad kino har gått med overskudd.

Bærum

I vår tilbakemelding i fjor på forslag til god praksis fremmehevet vi kommunens samarbeid med det frivillig kulturliv og lokale næringsliv, om de store kulturarrangementene. Vi vil også i år fremheve dette samarbeidet. I vår tilbakemelding i fjor skrev vi: *”Eksempel på slikt samarbeid er arrangementer som Sandvika Byfest, Julemarked i Sandvika, markering av 17. mai og St. Hansaften. På disse områdene oppnår kommunen resultater gjennom åpne invitasjoner til samarbeid. Kommunen bidrar med infrastruktur og fasiliteter som strøm og teknikk samt kompetanse både innenfor kultur og øvrige felter i kommunen. Stimuleringsmidler som tilskuddsordningen til lokalt kulturliv er i denne sammenheng av stor betydning. Disse arrangementene har vist seg å være innfallsvinkel til videre utvikling av samarbeidet med næringslivet.”*

I tillegg til samarbeid om arrangementer som Sandvika Byfest, julemarked m.m vil vi fremheve samarbeidet vi har for forebyggende barne- og ungdomsarbeidet. På dette området har man også lyktes godt med å involvere frivillige. Frivillige organisasjoner og foreldre tar medansvar for gjennomføring av ulike aktiviteter og ferietiltak for barn og unge. Man har spesielt lyktes med å involvere innvandrersorganisasjoner i dette arbeidet.

Et annet område hvor vi vil fremheve god praksis er drift av kulturarenaene. År 2009 har vært et særdeles aktivt år. Til sammen er det gjennomført 488 arrangementer og 302 prøvedager. Arrangementene i 2009 hadde totalt 82.872 besøkende, og det var totalt 24.743 amatører eller profesjonelle utøvere på scenene. Det langsiktige målet er å utnytte scenene maksimalt.

Aktiviteten gjennom 2009 ligger tett opp til hva som er mulig å gjennomføre, dagens ressurser og lokaler tall i betraktning. Aktiviteten på scenene i 2009 er større sammenlignet med aktiviteten i 2008

Oslo

SSB-rapport: http://www.ssb.no/emner/07/02/rapp_201017/

Rapport 2010/17 - Oslo-befolkningens bruk av kulturtilbud

Kristiansand

Det er etter kommunens vurdering gode tilbud på de forskjellige grener av kulturen til byens befolkning. Dette viser også gjennomførte brukerundersøkelser.

I Kostra-sammenheng blir kommunens bidrag gjennom Stiftelsen Cultiva (opprettet av kommunen) ikke tatt med i vurderingsgrunnlaget. Stiftelsen har hittil årlig delt ut kr 25 – 30 mill. i tilskudd til kultur-, utdannings- og næringsformål (*kr 307 – 369,- pr innb.*). Kommunen ble utnevnt i 2007 både til Norges kulturkommune og Årets barne- og ungdomskommune. Dette skulle tilsi at kommunen prioriterer kulturfeltet meget høyt sett i sammenheng med sammenlignbare kommuner.

Hvis man skal fremheve en Kostrafunksjon innen kommunen som forslag til årets ASSS Rapport så må det være F381 Idrettsanlegg – drift og kapasitet. Kommunen ligger nesten helt på bunnen (mangler data fra flere kommuner – derfor må sammenligningen sees totalt for idrett) når det gjelder idrett i netto ressursbruk (høye inntekter fra andre gjennom utleie til skoler m.v – spesielt fra fylkeskommunen). Ut fra de undersøkelser (stikkprøver fra 2007) som er gjort, ligger kommunen på toppen når det gjelder kommunale idrettsanlegg (idrettshaller/ fotballbaner). I vurderingen må man ta i betraktning at det er gratis trening for idrettslagene på anleggene. Når det gjelder selve driftskonseptet så er den gode utnyttelse av anleggene fra morgen til kveld (skole/idrett) og ingen vaktjeneste (driftspersonalet kun brukt til vedlikehold og tilrettelegging) på anleggene, bortsett for basen i Gimlehallen (tilkallingsentralen for alle anlegg utenfor ordinær arbeidstid), som har resultert i den effektive drift

Trondheim

Trondheim er meget tilfreds med at de har høye besøks- og utlånstall i sine bibliotekfilialer

4.10.4. Kommnehelse

Følgende kommuner har kommentert utfordringen om å framheve god praksis:

Bærum

- Ressurshelsestasjon for oppfølging av premature og deres foreldre. Tiltaket er evaluert i 2010, og viser at brukerne er meget godt fornøyd med tilbudet til de premature barna.
- Erfaringer med bruk av Tablett-pc i brukers hjem av fysio- og ergoterapeuter, samt ansatte i tverrfaglig rehabiliteringsteam.

Drammen

- Stordriftsfordel med stor helsestasjon. Marienlyst har flere fødsler per årsverk enn de mindre helsestasjonene.

Helsestasjonene har nært samarbeid med Senter for oppvekst, der alle andre helse- og sosialtjenester er organisert.

Kristiansand

Hasjavvenningskurs, målgruppe 13-30 år, delt etter alder over/under 18 år. Det er dokumentert 50 % effekt målt 1 år etter avsluttet kurs. Det er utarbeidet Veileder for opplegget.

Stavanger

Innsats mot kjønnslemlestelse: Helsestasjons- og skolehelsetjenesten har systematisert innsatsen i arbeidet mot kjønnslemlestelse. Temaet kjønnslemlestelse er integrert i de ordinære konsultasjonene i svangerskapsomsorgen, helsestasjonen og skolehelsetjenesten og tas opp med målgruppen på fastsatte alderstrinn. Det er utarbeidet forslag til spørsmål og tips om hvordan man kan ta opp tema på en god måte. Aktuell og oppdatert informasjon er lett tilgjengelig for alle ansatte i virksomheten ved at det er lagt inn i fagsystemet. Dette har bidratt til at den forebyggende innsatsen drives systematisk og det har skapt større trygghet til å reagere raskt når det er fare for kjønnslemlestelse

Bergen

- Fallprosjekt i 4 bydeler i samarbeid mellom ergo- og fysioterapitjenesten og HiB. Det er et nytt tilbud med god evaluering både på kvantitative tester og kvalitative intervju. Utviklingsprosessen har vært god med kunnskapsbasert og nært samarbeid med HiB.
- Bergen kommune har 5 helsestasjoner som er godkjent som ammekyndige helsestasjoner i 2009. Målet er at alle skal bli det.

Oppstart av helseprofil 0-20 år (journalssystem for helsestasjon og skolehelsetjeneste) 01.01. 2010.

Trondheim

Smittevern – særlig relatert til oppfølgingen av pandemien, miljøundersøkelser rundt EHEC, pandemi og TBC.

Tromsø

- Svangerskapsomsorgen i Tromsø kommune fikk Helse Nord's Samhandlingspris i 2009. De har etablert en modell for samhandling omkring den gravide/fødende familie. Jordmorsenteret er meget godt mottatt av brukerne, og dette er blitt et stabilt tilbud til den gravide/fødende familie. I 2009 ble ca 90 % av fødepopulasjonen i Tromsø fulgt opp gjennom dette. Med jordmødre som jobber både i kommunens svangerskapsomsorg og på føde-/barselavdelingen ved UNN, kan med forberede kvinnene inn til kjent fødetilbud. Dette gir en bedre og mer sømløs tjeneste og en helhetlig svangerskapsomsorg, i tillegg til et godt tverrfaglig samarbeid mellom sykehus og kommune.
- Fastlegene i Tromsø har et løpende samarbeid med Akutt-teamet ved Psykiatrisk Senter for Tromsø og omegn, UNN. Dette innebærer at fastlegene kan kontakte akutt-teamet når de har en pasient som står i en akutt psykisk krise. Akutt-teamet vil da i løpet av få dager kunne stille på møte med pasienten og fastlegen. På samme måte vil akutt-teamet kontakte fastlegen og ordne et fellesmøte når en pasient kontakter akutt-teamet direkte. På denne måte kan en unngå unødvendige innleggelser i psykiatrisk avdeling, helsetjenesten framstår som effektiv og koordinert, og samarbeidet bidrar til kompetanseoverføring mellom tjenestenivåene.

4.10.5. Sosialtjenesten

God praksis et sted kan bli til neste praksis et annet – muligheten er der dersom vi sørger for at våre erfaringer og eksempler blir løftet frem slik at det blir rom for læring på tvers av kommuner i fagnettverket.

Det arbeides fortløpende med å finne frem til kommuner som skiller seg ut ved å ha en god balanse mellom ressursinnsats og kvalitet generelt. Ved bruk av tjenesteprofilene og utdypende indikatorer/nøkkeltall søker vi å være på jakt etter god praksis, og parallelt, fortløpende drøfte kriteriene for det samme. Eksemplene som er oppe til vurdering er metoder, tilrettelegging av arbeidet, og oppgaveløsning innenfor et mindre område, eller tjenesteområdet mer helhetlig i forhold til overordnede mål og styring.

Etter hvert arbeider alle ASSS kommuner med kvalifiseringsprogram, tett og individrettet oppfølging av brukerne i samarbeid med NAV. Metoder som vi kan dokumentere at gir resultater for den enkelte bruker og dermed også for kommunen og NAV. Videre vet vi at mellom andre Drammen kommune arbeider fortløpende med P1824, et prosjekt rettet mot oppfølging av ungdom. Prosjektet kan dokumentere gode resultater og utover det samler de interessante data til nytte for ASSS kommunenes arbeid med den samme type målgruppe. Arbeid med og fokus på UNGDOM vil fortsatt være et hovedfokus for nettverket. Til høsten 2010 skal nettverket ha en temadag knyttet til BOLIG i samarbeid med Husbanken. Målesetningen for dagen er god praksis og relevant styringsinformasjon på området. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal se nærmere på rapporteringspraksis og styringsinformasjon knyttet til KVP ordningen (kommune/stat). Det arbeides fortløpende med å konkretisere arbeidet omkring praksis og styringsinformasjon knyttet til andre tema/målgrupper herunder RUS og FLYKTNING. Forhåpentligvis vil ovennevnte innsats resultere i ettertraktet og hensiktsmessig data om nettverkskommunene slik at vi kan se hvem som skiller seg ut mht ressursbruk og god kvalitet på de ulike områdene. Arbeidet med - god praksis – fortsetter således på og mellom nettverkssamlinger 2010/2011.

4.10.6. Byggesak

Følgende kommuner har kommentert utfordringen om å framheve god praksis:

Fredrikstad

Har god oversikt over antall saker og saksbehandlingstid da eget system brukes.

Har fått god oversikt over selvkost de siste årene. Fredrikstad kommune bruker en modell kjøpt fra Momentum consulting og har gjennomgang med konsulent to ganger per år (ifm etterkalkulasjon og budsjettering).

Bærum

- informasjonsgrunnlag. De har bl.a. kartlagt støysoner, radon, skredfare og flomfare
- kart / innsyn / elektronisk saksbehandling
- rutiner for regnskapsføring av selvkost

Kartlegging av farer mv: støysoner, radon, ras, skred, flom

Som en del av oppbyggingen av et ROS-informasjonsgrunnlag er det gjennomført kartlegging av ovennevnte temaer. Denne informasjonen ligger tilgjengelig i kommunens kartsystem, og benyttes aktivt i byggesaksbehandlingen.

Kart /innsyn /elektronisk saksbehandling

I tillegg til tilgjengeliggjøring av kart- og plangrunnlaget gjennom kommunens kartløsning har Bærum gjennomført en skanning av gamle byggesaker. Dette innebærer at alle byggesaker er tilgjengelig elektronisk for saksbehandlerne, enten fra kommunens sakssystem (saker fra 2004 og nyere) eller ved oppslag i det skannede historiske arkivet.

Rutiner for regnskapsføring av selvkost

Kommunen har i flere år hatt fokus på selvkost og regnskapsføring av selvkost. Dette har medført at vi har jobbet med å definere hvilke kostnader og inntekter som skal inn i selvkostregnskapet, og etablert rutiner for hvordan disse føres i økonomisystemet. Hvert år foretar kommunen en etterkalkulasjon av kostnader og inntekter som inngår i selvkost, og beregner avsetning/bruk av fond. Etterkalkulasjonen inngår som note til kommunens offentlige regnskap. Avsetning til fond innebærer at inntektene for det enkelte år ikke nødvendigvis vil tilsvare kostnadene samme år. I stedet er det forutsatt at inntektene over noen år (3-5 år) ikke skal oversige kostnadene for årene samlet

Oslo

Ordningen med elektronisk underskrift av vedtak/saker i Oslo kommune

Stavanger

- Utfører saksbehandling og ikke gammeldags kontroll
- Bruker et aktivt tilsyn til å bedre saksbehandlingsprosessen